

Kadın/Woman 2000
Kadın Araştırmaları Dergisi - Journal for Women's Studies

Haziran/June 2009
Cilt/Volume X Sayı/Issue 1

Doğu Akdeniz Üniversitesi/Eastern Mediterranean University

© 2011 Doğu Akdeniz Üniversitesi Yayınevi
© 2011 Eastern Mediterranean University Press
Printed in North Cyprus by the Eastern Mediterranean University Printing House

ISSN 1302-9916

EASTERN MEDITERRANEAN UNIVERSITY
Center for Women's Studies

KADIN / WOMAN 2000
Journal for Women's Studies

Publisher

Prof. Dr. Abdullah Y. Öztoprak (Rector) (on behalf of)
Eastern Mediterranean University (EMU)
Turkish Republic of Northern Cyprus

Editorial Board

Editors

Assoc.Prof.Dr. Hanife Aliefendioğlu
Eastern Mediterranean University–North Cyprus
Assoc.Prof.Dr. Fatma Güven Lisaniler
Eastern Mediterranean University–North Cyprus

Members

Assoc. Prof.Dr. Nurten Kara, Eastern Mediterranean University – North Cyprus
Assoc. Prof. Dr. Sevin Uğural, Eastern Mediterranean University – North Cyprus
Assist. Prof.Dr. Pembe Behçetoğulları, Eastern Mediterranean University – North Cyprus

Associate Editors

Donna Ruzanno (MFA), Eastern Mediterranean University – North Cyprus
Zehra Nalbantoğlu, Eastern Mediterranean University – North Cyprus
Mine Çeliker, Eastern Mediterranean University – North Cyprus

Journal Secretary: Şerife Özbiler

Cover Design: Roya Alagheband

Language: Turkish / English

Correspondence Address

Kadın/Woman 2000
Center for Women's Studies,
Eastern Mediterranean University,
BE280,
Gazimağusa - North Cyprus
(via Mersin 10 - Turkey)
e-mail: jws.cws@emu.edu.tr
<http://kwj2000journal.emu.edu.tr>

DOĞU AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi

KADIN / WOMAN 2000
Kadın Araştırmaları Dergisi

Sahibi

Prof. Dr. Abdullah Y. Öztoprak (Rektör)
Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ) (adına)
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Editör Kurulu

Editörler

Doç. Dr. Hanife Aliefendioğlu, Doğu Akdeniz Üniversitesi - Kuzey Kıbrıs
Doç. Dr. Fatma Güven Lisaniler, Doğu Akdeniz Üniversitesi - Kuzey Kıbrıs

Üyeler

Doç. Dr. Sevin Uğural, Doğu Akdeniz Üniversitesi - Kuzey Kıbrıs
Doç. Dr. Nurten Kara, Doğu Akdeniz Üniversitesi - Kuzey Kıbrıs
Yard.Doç.Dr. Pembe Behçetoğulları, Doğu Akdeniz Üniversitesi - Kuzey Kıbrıs

Yardımcı Editörler

Donna Ruzanno (MFA), Doğu Akdeniz Üniversitesi - Kuzey Kıbrıs
Zehra Nalbantoğlu, Doğu Akdeniz Üniversitesi - Kuzey Kıbrıs
Mine Çeliker, Doğu Akdeniz Üniversitesi - Kuzey Kıbrıs

Derginin Dili: Türkçe / İngilizce

Dergi Sekreteri: Şerife Özbiler

Kapak Tasarım: Roya Alagheband.

Yazışma Adresi

Kadın/Woman 2000
Doğu Akdeniz Üniversitesi, Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi
BE280, Gazimağusa - KKTC
e-posta: jws.cws@emu.edu.tr
<http://kwj2000journal.emu.edu.tr>

EASTERN MEDITERRANEAN UNIVERSITY
Center for Women's Studies

KADIN/WOMAN 2000
Journal for Women's Studies

Academic Advisory Board

Assoc.Prof. Dr. Yonca Al (Eastern Mediterranean University-North Cyprus)
Prof.Dr.Sevda Alankuş (University of Economics-Turkey)
Assist. Prof.Dr. Arzu Alibaba (Eastern Mediterranean University-North Cyprus)
Prof.Dr. Aysel Aziz (Yeni Yüzyıl University-Turkey)
Prof. Dr. Beth Baron (City University of New York-USA)
Prof.Dr. Mutlu Binark (Başkent University-Turkey)
Prof.Dr. Yıldız Ecevit (Middle East Technical University-Turkey)
Prof.Dr. Şeyma Güngör (University of İstanbul-Turkey)
Prof. Dr. Berit Hagekull (Uppsala University-Sweden)
Prof.Dr. Deniz Kandiyoti (School of Oriental and African Studies-UK)
Assoc.Prof.Dr. Burçak Keskin Kozat (Stanford University -USA)
Assoc.Prof.Dr. Biran Mertan (Eastern Mediterranean University-North Cyprus)
Prof. Dr. Jacqueline Nadel (Riken BSI-France)
Prof.Dr. Louis Oppenheimer (University of Amsterdam, Netherlands)
Prof.Dr. Mustafa Fatih Özbilgin (University of East Anglia-UK)
Assoc.Prof.Dr. Blaise Pierrehumbert (Lausanne University- Switzerland)
Assist.Prof.Dr. Rana Tekcan (İstanbul Bilgi University-Turkey)
Prof.Dr. Lucette Valensi (The School of Advanced Study in the Social Sciences - France)
Assoc.Prof.Dr. Netice Yıldız (Eastern Mediterranean University-North Cyprus)

About the Journal

Kadın/Woman 2000 -Journal for Women's Studies is a publication of Eastern Mediterranean University - Centre for Women's Studies. It is published biannually and is a multi-disciplinary, refereed and bilingual journal (both Turkish and English) dedicated to the scholarly study of all aspects of women's issues. The articles published are primarily on topics concerning women's rights, the socio-cultural aspects and position of women in society as well as particular legal issues. Articles are accepted from all disciplines such as literature, sociology, psychology, anthropology, law, political science, economics, medicine, cultural history as well as book reviews on recent publications and news and reports on important scientific events.

Indexing

Kadın/Woman 2000 is indexed in GenderWatch, Contemporary Women's Issues, General Academic ASAP International, IT One File, General Reference Center, General Reference Center Gold, IT Custom, MLA International Bibliography, Turkologischer Anzeiger, Index Islamicus, EBSCO, and Asos Index.

DOĞU AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi

KADIN / WOMAN 2000
Kadın Araştırmaları Dergisi

Akademik Danışma Kurulu

Doç.Dr. Yonca Al (Doğu Akdeniz Üniversitesi-Kuzey Kıbrıs)
Prof.Dr. Sevda Alankuş (İzmir Ekonomi Üniversitesi-Türkiye)
Yard.Doç.Dr. Arzu Alibaba (Doğu Akdeniz Üniversitesi-Kuzey Kıbrıs)
Prof.Dr. Aysel Aziz (Yeni Yüzyıl Üniversitesi - Türkiye)
Prof. Dr. Beth Baron (New York City Üniversitesi -ABD)
Prof.Dr. Mutlu Binark (Başkent Üniversitesi - Türkiye)
Prof.Dr. Yıldız Ecevit (Orta Doğu Teknik Üniversitesi - Türkiye)
Prof.Dr. Şeyma Güngör (İstanbul Üniversitesi - Türkiye)
Prof. Dr. Berit Hagekull (Uppsala Üniversitesi -İsveç)
Prof.Dr. Deniz Kandiyoti (School of Oriental and African Studies-BK)
Doç.Dr. Burçak Keskin Kozat (Stanford Üniversitesi -ABD)
Doç.Dr. Biran Mertan (Doğu Akdeniz Üniversitesi-Kuzey Kıbrıs)
Prof. Dr. Jacqueline Nadel (Riken BSI-Fransa)
Prof.Dr. Louis Oppenheimer (Amsterdam Üniversitesi, Hollanda)
Prof.Dr. Mustafa Fatih Özbilgin (East Anglia Üniversitesi -BK)
Doç.Dr. Blaise Pierrehumbert (Lausanne Üniversitesi - İsviçre)
Yard.Doç.Dr. Rana Tekcan (İstanbul Bilgi Üniversitesi - Türkiye)
Prof.Dr. Lucette Valensi (The School of Advanced Study in the Social Sciences - Fransa)
Doç.Dr. Netice Yıldız (Doğu Akdeniz Üniversitesi-Kuzey Kıbrıs)

Dergi Hakkında

Kadın/Woman 2000-Kadın Araştırmaları Dergisi, Doğu Akdeniz Üniversitesi-Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi'nin bir yayın organı olup, Merkez'in amaçları doğrultusunda kadın konusu ile ilgili değişik disiplinlerde yapılan çalışmalara yer veren bilimsel düzeyde hakemli bir dergidir. Her yıl 2 cilt 2 sayı olarak Türkçe ve İngilizce yayımlanan dergi, toplumsal cinsiyet ve kadının konumu ve hakları konularında sosyoloji, psikoloji, sağlık, antropoloji, hukuk, siyaset bilimi, ekonomi, sanat tarihi, arkeoloji, edebiyat ve iletişim alanlarında disiplinler arası nitelikli bilimsel makaleler yayımlar. Ayrıca kadın konusunda yapılan çalışmalar ve yayımlarla ilgili bilimsel tanıtım yazılarına yer verir.

Veritabanları

GenderWatch, Contemporary Women's Issues, General Academic ASAP International, IT One File, General Reference Center, General Reference Center Gold, IT Custom, MLA International Bibliography, Turkologischer Anzeiger, Index Islamicus, EBSCO ve Asos İndeks.

İçerik/Contents

Cilt/Volume X Sayı/Issue 1 Haziran/June 2009

From the Editor

Makaleler/ Articles

Şiddet Mağduru Kadınlar: Sığınma Evlerinde Bir Ruh Sağlığı İncelemesi

Women Victims of Violence: A Mental Health Survey in Sheltered Homes
Zeliha Damka & Şennur Tutarel Kışlak..... 1

Gender Responsive Provisions in Collective Bargaining Agreements

Toplu Sözleşmelerin Toplumsal Cinsiyet Duyarlılığı
Divina M. Edralin..... 27

Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Erkeklerin Görüşleri/ Deneyimleri/ Algıları

Men's Thoughts/Experiences/Perceptions on Violence Against Women
Filiz Kardam & İlknur Yüksel-Kaptanoğlu..... 55

Kitap Tanıtımı/Book Review

Evren Kutlay Baydar (2010). Osmanlı'nın Avrupalı Müzisyenleri. İstanbul: Kapı Yayınları.

(Aslı Giray) 79

Kadın Çalışmaları ile ilgili Etkinlikler, Notlar ve Raporlar/Activities, Notes, and Reports on Women's Studies

Medyada Cinsiyetçilik: Kuzey Kıbrıs Basınında Toplumsal Cinsiyeti Okumak

(Uğur Zeynep Aktaş)..... 85

Yerel Kadın Örgütleri ve Etkinlikleri ile İlgili Notlar/ Local Women's Organisations and Notes on Their Activities

Mormenekşe Kadınlar Birliği ve Yeniboğaziçi Kadınlar Derneği (Şerife Özbiler).....	91
Bu sayıda katkıda bulunan yazarlar/Authors in this issue...	97
Bu sayıda hakemlik yapanlar/Referees in this issue.....	98
Yayın İlkeleri.....	99
Notes for Contributors.....	101

From the Editors!

Dear Kadın/Woman 2000 readers, we are glad to introduce you Volume 10, 1st and 2nd issues. This volume includes six articles, two book reviews and three notes on women's studies from different fields such as psychology, sociology, history of architecture, management, and history.

The first issue of this volume begins with the study of Zeliha Damka and Şennur Tutarel Kışlak which analyzes whether the scores of the post traumatic stress disorder, trauma-related guilt and other psychological symptoms changes with respect to the suicide attempts of women staying in shelters and the type of violence that they experience. It continues with an interesting study by Divina M. Edralin which determines the different gender-related concerns of women workers considered in Collective Bargaining Agreement (CBA) negotiations and analyzes whether there are actual CBA provisions responsive to these. The last article of the first issue by Filiz Kardam and İlknur Yüksel-Kaptanoğlu argues violence against women in Turkey within the framework of Connell's 'hegemonic masculinity'. The aim of the study is to understand the men's thoughts, experiences, and perceptions on violence against women and to explore how women and men approach to the solution of the problem in the families living with violence.

The second issue provides Olga S. Hünler's careful study which aims at comparing psychological problems and acculturation orientations of female and male Turkish immigrants in Netherlands. Seval Kızıldağ and Nilüfer Voltan-Acar's, analyse Turkish author Halide Edip Adıvar's novel entitled "Vurun Kahpeye" in terms of basic concepts and principles of feminist therapy in the second article. As a last article, Sultan Murat Topçu while tracing the architectural activities of an Ottoman female patron Köprülü Ayşe Hanım provides valuable evidences for the status of women of the studied period, 17th century.

The book review of the first issue by Aslı Giray introduces and analyses a book on the development of Western music in Ottoman Empire and traces women musicians who contributed to the development of Western music in the Ottoman Empire. The book is titled *European Musicians of Ottoman*, written by Evren Kutlay-Baydar. The book review of the second issue by İpek Halim provides a useful summary of a multidisciplinary book titled *Cins Cins Mekan* on gender and place edited by Ayten Alkan.

In the three notes you could find Uğur Zeynep Aktaş's note which shares her impressions and experiences about the exhibition "Sexism in the Media Reading

Gender in the North Cyprus Press” as a producer and a visitor. The exhibition produces by a group of graduate students of Eastern Mediterranean University Faculty of Communication and Media Studies. The other two notes by Lynette Hlongwane and Umut Özkaleli, although they are different in terms of cases and subject, both transpose how women challenges dominant structural determinants. Hlongwane’s note provides the significant role played by American women missionaries in the founding and operation of a school for African girls in South Africa. Özkaleli’s note provides a critical analysis of a project report on rural women’s production and cooperative founding efforts of Turkish Cypriot women in Karpaz, North Cyprus. Besides articles and notes, Şerife Özbiler introduces two rural, Mormenekşe and Yeniboğaziçi and one urban, Association of Women to Support Living (KAYAD community Centre), women’s organization and their recent activities in North Cyprus for future references.

We would like to express our acknowledgements to all those who did serious work for the reviewing and editing of the papers, and publicity of the journal. We are indebted to Assoc.Prof.Dr. Necdet Osam the Chair of the Executive Board of Emupress, our colleagues Zehra Nalbantoğlu, Mine Çeliker and Donna M. Ruzzano for all their editorial work, and to Roya Alagheband for her cover design, to Şerife Özbiler for secretarial work and to Selda Adaöz, Mine Erçoban, and their team in the EMU printing office without whose generous contributions this work would have never been completed.

Editors

Fatma Güven Lisaniler

Hanife Aliefendioğlu

Editörden

Sevgili Kadın/Woman 2000 okurları

Dergimizin 10. cildinin 1 ve 2. sayılarıyla sizinle yeniden buluşmaktan memnunuz. Bu cildimiz, psikoloji, sosyoloji, mimarlık tarihi, tarih ve işletme alanlarından altı makale, iki kitap tanıtımı ve kadın çalışmaları konusunda üç not içeriyor.

Birinci sayıda yer alan makedellere ilki olan Zeliha Damka ve Şennur Tutarel-Kışlak'ın makalesi sığınma evlerinde kalan kadınların intihar girişimi ve maruz kaldıkları şiddete bağlı olarak travma sonrası stress bozuklukları, travma ile ilişkili suçluluk ve diğer psikolojik bulguları arasında ilişkiyi analiz ediyor. Dergide ikinci makale olarak yer alan Divina M. Edralin'in ilginç çalışması, toplu iş sözleşmelerinin, toplumsal cinsiyete ne kadar duyarlı olduğunu, kadınların beklentilerini ne kadar dahil ettiklerini tartışıyor. Üçüncü makalede Filiz Kardam ve İlknur Yüksel-Kaptanoğlu erkeklerin kadına yönelik şiddet konusundaki düşüncelerini, deneyimlerini ve algılarını tartışıyor. Ayrıca kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasında erkeklerin tutum değişikliği konusundaki yaklaşımlarını araştırıyor.

İkinci sayıda ilk makale olarak Olga S. Hünler'in Hollanda'da yaşayan Türkiyeli kadın ve erkek göçmenlerin psikolojik sorunları ile kültürlenme yönelimlerini karşılaştırıldığı çalışmasına yer verdik. İkinci makale olan Seval Kızıldağ ve Nilüfer Voltan-Acar'ın çalışması Halide Edip Adıvar'ın *Vurun Kahpeye* adlı romanını feminist terapinin temel kavram ve ilkeleri çerçevesinde analiz ediyor. Son makalede Sultan Murat Topçu, Köprülü Ayşe Hanım'ın banisi olarak desteklediği mimari projelerin izini sürerken 17. yüzyıl Osmanlı bürokrat eşleri olan kadının statüsü hakkında bu alanda yapılacak çalışmalara önemli bulgular sunuyor.

Birinci sayıda yer alan Aslı Giray'ın kaleme aldığı, Evren Kutlay-Baydar'ın *Osmanlı'nın Avrupalı Müzisyenleri* isimli kitabın tanıtımı Osmanlı İmparatorluğu'nda Batı müziğinin gelişimini ve kadın müzisyenlerin bu gelişimdeki paylarının izleri sürülüyor. İkinci sayıda ise Ayten Alkan tarafından derlenen *Cins Cins Mekan* isimli toplumsal cinsiyet ve mekan ilişkisini inceleyen, disiplinlerarası çalışmaların yer aldığı kitabını tanıtımını İpek Halim'in yazısında bulabilirsiniz.

Dergimizde yer verdiğimiz kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmalarına ilişkin üç nottan ilki DAÜ İletişim Fakültesi yüksek lisans öğrencileri tarafından düzenlenen "Medyada Cinsiyetçilik: Toplumsal Cinsiyeti Kuzey Kıbrıs Basınında Okumak" isimli bir sergi ile ilgili. Bu ilginç çalışma ile ilgili notu sizlere, katılımcısı ve izleyicisi olan Uğur Zeynep Aktaş'ın izlenimleri ve deneyimlerini

üzerinden aktarıyoruz. İkinci sayıda yer alan Lynette Hlongwane ve Umut Özkaleli kadın çalışmaları ile ilgili notlar farklı vaka ve konuları içerseler de varolan yapısal belirleyicilere kadınların nasıl meydan okuduğuna ilişkin bir ortak noktayı paylaşıyor. Hlongwane'nın notu Amerikalı kadın misyonerlerin Güney Afrika'daki kız okullarının kurulması ve işleyişinde oynadıkları rolü tartışıyor. Özkaleli'nin notu ise Kuzey Kıbrıs'ın en dışlanmış ve geri bırakılmış bölgesinde Karpaz'da kadın üretim kooperatifi kurulmasını amaçlayan bir projeyi eleştirel bir bakış açısıyla görüşlerinize sunuyor.

Makale ve notların yanı sıra bu cildimizde de Şerife Özbiler'in derlediği *Yerel Kadın Örgütleri ve Etkinlikleri ile İlgili Bilgi Notu* bölümünde Kuzey Kıbrıs'taki kadın oluşumlarını tanıtmaya devam ediyoruz. Bilgi notunda yer verilen kadın oluşumlarının kuruluş öyküleri, yapıları, etkinlikleri ve gelecek projelerini bulabilirsiniz. Birinci sayıda iki kırsal kadın oluşumuna Mormenekşe Kadınlar Birliği ve Yeniboğaziçi Kadınlar Derneği'ne, ikinci sayıda ise kentsel kadın oluşumlarından Kadından Yaşama Destek Derneği'ne (KAYAD) yer veriyoruz.

Editörden yazımızı bitirmeden önce Dergimizin daha geniş okuyucu kitlesine ulaşmasına ve 10 yıldır yayın hayatına devam etmesine, hiç bir karşılık beklemeden değerlendirme ve danışmanlık yaparak katkıda bulunan herkese teşekkürlerimizi sunuyoruz. Ayrıca, her zaman yanımızda olan Doğu Akdeniz Üniversitesi Yayınevi yönetim kuruluna, yönetim kurulu başkanı Doç.Dr. Necdet Osam'ın şahsında, İngilizce metinlerin tashihi konusundaki katkıları için meslektaşlarımız Zehra Nalbantoğlu, Mine Çeliker ve Donna M. Ruzzano'ya, kapak tasarımı için Roya Alagheband'e, ofis işlerindeki katkılarından dolayı Şerife Özbiler'e, derginin basımı konusunda gösterdikleri cömert ve titiz çalışmalarından dolayı Selda Adaöz, Mine Erçoban ve DAÜ Basımevi ekibine teşekkürü borç biliriz. Onların değerli katkıları olmadan bu cilt tamamlanamazdı.

Editörler

Fatma Güven Lisaniler

Hanife Aliefendioğlu

Şiddet Mağduru Kadınlar: Sığınma Evlerinde Bir Ruh Sağlığı İncelemesi

Zeliha Damka
Ankara Üniversitesi*

Şennur Tutarel Kışlak**
Ankara Üniversitesi

Öz

Araştırmada öncelikle sığınma evinde kalan kadınların uğradığı şiddetin türü ve intihar girişimlerine göre, travma sonrası stres bozukluğu, travmaya bağlı suçluluk ve diğer psikolojik belirti puanlarının değişip değişmediğini incelemek amaçlanmıştır. Diğer bir amaç ise, şiddet mağdurlarında görülmesi beklenen travmaya bağlı suçluluk puanları ve travma sonrası stres bozukluğunun Kısa Semptom Envanteri alt ölçek puanlarını yordama gücünü belirlemektir. Çalışmada 106 şiddet mağduru kadınla çalışılmıştır. Çalışmanın verileri Olay Etkisi Ölçeği (OEÖ-R), Travmaya Bağlı Suçluluk Ölçeği (TBSÖ) ve Kısa Semptom Envanteri (KSE) kullanılarak toplanmıştır. Söz konusu ölçek puanlarının maruz kalınan şiddet türüne göre farklarının değerlendirilmesi için, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Analiz sonuçları, OEÖ, TBSÖ ve KSE alt ölçek puanlarının şiddet türlerine göre anlamlı olarak farklılaştığını göstermiştir. Şiddetin her türüne maruz kalmak, psikolojik belirtileri daha da arttırmaktadır. Kadınların intihar girişimlerinin olup olmamasına ilişkin ölçek puanları arası farklar t-testi ile analiz edilmiştir. TBSÖ puanlarının, kadınların intihar girişimlerinin olup olmamasına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı, ancak OEÖ ve KSE alt ölçek puanlarına göre farklılaştığı gözlenmiştir. İkinci amaç doğrultusunda, TBSÖ ve OEÖ puanlarının, KSE/Anksiyete, Depresyon, Somatizasyon, Olumsuz Benlik, Hostilite alt ölçek puanlarını yordayıp yordamadığını incelemek üzere regresyon analizi yapılmış ve sonuçlar TBSÖ ile OEÖ puanlarının sözü edilen ölçek puanlarını yordadığını ortaya koymuştur.

Anahtar kelimeler: sığınma evinde kalan kadınlar, şiddet türü, travmaya bağlı suçluluk, TSSB, psikolojik sağlık

* Uzm. Psk. Zeliha Damka, Psikoloji Bölümü, Ankara Üniversitesi, Ankara-Türkiye. E-posta: zeldamka@yahoo.com

** Doç.Dr. Şennur Tutarel Kışlak, Psikoloji Bölümü, Ankara Üniversitesi, Ankara-Türkiye. E-posta: sennurkislak@hotmail.com

Giriş

Kadına yönelik şiddetin bireysel, sosyal ve kültürel nedenlere ve koşullara bağlı olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bir insan hakları ihlali olan kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığın engellenmesi için uluslararası kuruluşlar ve devletler çeşitli yasal ve idari tedbirler almaktadırlar (Kadın Sığınma Evleri Kılavuzu-KSEK, 2008; HÜ Nüfus Etüdüleri Ens.-HÜNEE, 2009). Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 1993'te kabul ettiği Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesindeki tanımına göre; "kadında fiziksel, cinsel ya da psikolojik zarar veya bozukluğa neden olan, özel yaşamda ya da toplum yaşamında gerçekleşen, cinsiyet ayrımcılığına dayalı her türlü davranış kadına yönelik şiddettir".

Şiddet türlerinden en bilineni olan *fiziksel şiddet* vücut bütünlüğüne zarar veren davranışları içerir (Kadın Hakları El Kitabı-KHE, 2008). Türkiye'de her üç kadından biri fiziksel şiddete uğramaktadır (Altınay ve Arat, 2008), ancak, kadınlar farklı rasyonelleştirme yolları kullanarak şiddeti normalleştirmekte ve durumu değiştirecek farklı davranışlar sergilememektedirler (Mehmet, 2001).

Psikolojik şiddet olarak da adlandırılan *duygusal şiddet* türü, ruhsal açıdan zarar ve acı veren her türlü söz ve davranışı içermektedir. İlgili ve sevgiden mahrum bırakma, küçümseme, alay etme, korkutma, kuma getirme, hakaret, küfür, çocuğu göstermeme, sevdiklerinden uzak tutma ve tehdit etme gibi davranışları içerir (Humphreys ve ark., 2001; Işıoğlu, 2006; Karaçam ve ark., 2006; Öztürk ve Sevil, 2003).

Diğer bir şiddet türü olan *cinsel şiddet* ise, kadının isteği dışında ilişkiye zorlamanın yanı sıra ona fiziksel ve duygusal zarar verme, fuhuşa, doğurma ya da doğurmamaya zorlama gibi davranışları ve ruhsal hastalık, zihinsel gerilik ve ilaç kullanımı gibi kadının yetisinin olmadığı durumlardaki cinsel girişimleri de içermektedir (Humphreys ve ark., 2001; Mehmet, 2001; Weaver ve Clum, 1996). Cinsel şiddete maruz kalan kadın da "hırpalanmış kadın sendromu" (battered women syndrome) yaşamakta, depresyon, kabus görme, uykusuzluk gibi belirtiler göstermektedir. Tecavüz olaylarının ise, akut yaralanmalar, cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve istenmeyen gebeliklerin yanı sıra korku, umutsuzluk ve intihar gibi sonuçları bulunmaktadır (Humphreys ve ark., 1999; Meclis Araştırma Komisyonu Raporu-MAKR, 2006). Weaver ve Clum (1996), sığınma evine başvurmuş kadınların %71'inin çocuklukta fiziksel şiddete, %53'ünün de cinsel istismara maruz kaldığını belirlemiştir.

Ekonomik şiddet ise emeğin maddi açıdan sömürüldüğü davranışları içermektedir. Ülkemizde birkaç yıl öncesine kadar kadın, eşinin izni olmadan herhangi bir işte çalışmamaktaydı. Bugün bu kanun maddesi kaldırılmış olsa

da, kadın üzerindeki sosyal kısıtlamalar süregelmektedir (Işiloğlu, 2006; Mehmet, 2001).

Kadının geleneksel toplumsal cinsiyet rolünün dışına çıkması ve iş yaşamına katılması da erkeklerin uyguladığı şiddeti tırmandıran bir etken gibi görünmektedir. Kadının eve kocadan daha çok gelir getirmesi dayak riskini en az iki kat fazlalaştırmaktadır (Altınay ve Arat, 2008). Ancak Altınay ve Arat (2008) Türkiye’de kadınların şiddeti meşru görmediklerini ve kadın-erkek ilişkilerinde eşitlik istediklerini ortaya koymuşlardır.

Kadın sığınma evlerine başvuran kadınlardan elde edilen bilgilere göre, erkeklerin bir kısmı karı-koca ilişkilerinden kaynaklanan sebeplerden dolayı karısına şiddet uygulamaktadır. Şiddet uygulayan erkeğin temel hedefi kadının davranışları, bedeni ve bireysel özgürlüğü üzerinde denetim kurmaktır. Kısacası şiddet bir erkeğin karşısındaki kadını kontrol altına almak amacıyla gerçekleştirdiği bir dizi eylemden ibarettir (Mehmet, 2001).

HÜNEE (2000) raporuna göre, şiddete maruz kalan kadınlar şiddetin nedenlerine yönelik olarak, öncelikle “erkeğin ailesiyle yaşanan sorunları” göstermişlerdir. Şefkat-Der’in (2008) kadın sığınma evlerinde kalmış, dokuz bin kadınla yapılmış görüşmeler sonucunda hazırladığı rapora göre; “cinsel taleplere karşı gelinmesi, çocuk doğuramama / erkek çocuk doğuramama, ağlayan bebeği susturamama, ev işlerinin iyi yapılmaması, kapıyı geç açma, telefonun meşgul olması, süslenmesi, hep hasta olması, çocuğun başarısızlığından sorumlu tutulması, çocuğun babaya benzememesi, boşanmak istemek ya da istememek” şiddet nedeni olarak bildirilmiştir. Güler ve arkadaşları (2005) yapmış oldukları çalışmada, kadınlara göre şiddetin nedenlerini, ekonomik yetersizlik, anlaşmazlık, alkol kullanımı, öfke, kıskançlık ve sevgisizlik olarak belirlemişlerdir.

Kadınlar öğrenilmiş çaresizlik, ekonomik bağımlılık, gidecek yerlerinin olmaması, güç dağılımındaki dengesizlik, çocukların babasız büyümemesi, çevrenin boşanan kadına bakış açısı gibi nedenlerle şiddet içeren ilişkiyi sürdürmektedir (İçli, 1995; Mehmet, 2001). Ancak, kadına yönelik şiddet sadece eş ya da birlikte olduğu erkekten gelmemektedir. 15 yaşından sonra yaklaşık olarak kadınların %18’i diğer aile üyelerinden, akrabalarından fiziksel şiddet görmektedirler. Buna rağmen Türkiye genelinde şiddet nedeniyle kadınların resmi kurumlara başvuru oranlarının oldukça düşük olduğu, kırsal yerleşimlerdeki kadınların daha da az başvuru yaptıkları bilinmektedir (HÜNEE, 2009).

Şiddete maruz kalma ve şiddetin sürmesi sonucunda kadınlarda ortaya çıkan psikolojik problemler, politik, coğrafik veya kültürel farklara rağmen birçok açıdan benzerlik göstermektedir (Philips ve ark., 2006; Subaşı ve Akın,

2004). Şiddet gibi travmatik yaşantılar, kişinin psikolojik iyilik halini, sosyal güvenliğini tehdit etmektedir. Kendini engellenmiş hisseden kişi, yetersizlik ve çaresizlik duyguları yaşamakta, artan gerginlik ve kaygıyla birlikte umutsuz hale gelmektedir. Flannery'e (1999) göre, travmanın psikolojik ve biyolojik işlevler üzerindeki olumsuz etkileri, kritik olayın sona ermesiyle ortadan kalkmayabilir ve travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) olarak devam edebilir. TSSB, aşırı strese yol açan bir olaydan sonra görülen yoğun, uzamış ve bazen de gecikmiş belirtiler grubunu tanımlayan tanı kategorisidir (DSM-IV, 2000). Belirtiler olayın yineleyici bir biçimde hatırlanmasıyla karakterizedir. Kişi olayla ilgili uyarıcılardan kaçınır ve artmış uyarılmışlık belirtileri gösterir (Davison ve Neale, 2004). Travmatik bir yaşantıdan sonra en belirgin ve dikkat çekici tepki, *tehlikede olma* duygusudur. Kişi neyin güvenli olup olmadığı konusunda artık farklı düşünmekte ve kendini tekrar güvende hissedebilmesi için uzun zamana ihtiyacı olmaktadır (Ehlers, 1999). TSSB belirtileri, kadının yaşadığı şiddetin sertliği, şiddete maruz kaldığı zaman ve karşı karşıya kaldığı ölüm riskinin büyüklüğüyle de doğru orantılı bulunmuştur (Woods, 2000).

Sonuç olarak, TSSB hem doğa olaylarından hem de insandan kaynaklanan travmatik olaylar sonrasında ortaya çıkabilmektedir (Ehlers, 1999; Flannery, 1999). Ardından depresyon, zihinsel sorunlar, kaygı, somatik şikayetler, obsesif kompulsif bozukluklar gibi rahatsızlıklar da ortaya çıkabilmektedir (Batı, 2007; Dilbaz, 2005; Dutton ve Goodman, 1994; Humphreys ve ark., 1999; Humphreys ve ark., 2001; Johnson ve Zlotnick, 2006; Waldrop ve Resick, 2004). TSSB tanısı alanlarda % 60-80 oranında en az bir diğer bozukluk bildirilmektedir. Kadınlarda özellikle depresyon, fobi, bağımlılık sık görülmektedir (Özmenler, 2007). Suçluluk duygusu da travmatik yaşantılar sonrası yoğunlaşmakta ve kişinin kendini yetersiz hissetmesine daha çok yol açabilmektedir (Ehlers, 1999; Güler ve ark., 2005; Henning ve Frueh, 1997; Kubany ve Watson, 2003; Kubany ve ark., 2004; Leskela ve ark., 2002; Stone, 1997; Street ve ark., 2005; Woods, 2000). Kadın gerçekleşen şiddetin sorumlusu olarak kendini görmekte ve kendini suçlamaktadır. Böylelikle saldırganın sorumluluğunu da kendi üzerine almaktadır. Söz konusu nedenlerle şiddeti uygulayana itaat etme eğilimi taşımakta ve şiddetin tekrarı için uygun ortamın oluşumuna imkan sağlamaktadır (Kubany, 1994; Kubany ve Manke, 1995; Kubany ve ark., 1996; Kubany ve Watson, 2003; Kubany ve ark., 2004). Suçluluk duygularının ve içe yönelen kızgınlık duygularının intihara kadar giden davranışlara yol açabileceği de ileri sürülmektedir (Geçtan, 1988).

Hawton ve Catalan'a göre (1994) intiharda risk faktörleri olarak eş ile yapılan ciddi tartışmalar ve yanı sıra birey için önemli olan diğer kişilerle yaşanan ilişki problemleri önem taşımaktadır ve intihar girişimine kadınlarda

daha fazla rastlanmaktadır. Eşi ya da birlikte olduğu kişiler tarafından fiziksel ya da cinsel şiddete maruz kalmış kadınların, üç kat daha fazla oranda intiharı düşündüğü ve dört kat daha fazla intihar girişiminde bulunduğu da vurgulanmaktadır (HÜNEE, 2009). Özgüven ve ark.(2003) intihar girişimi vakalarının %7'sinin intihar girişiminden hemen önce fiziksel şiddete maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. İntihar riski taşıyan kişiler genellikle sosyal desteğin olmadığı çevrelerde yaşamakta ve aileleri stres dönemlerinde destek sağlayamamaktadır (Ellis ve Newman, 2007). Kriz durumlarında kişi çevresinden destek aldığı anda söz konusu durumdan daha iyi bir ruh sağlığı ile çıkabilmektedir (Özgüven ve ark., 2003). Özmenler'e göre (2007), travma sonrası dönemde yeni stres verici yaşam olayları, sosyal desteğin olmaması, araya ek tanılar girmesi tedaviyi olumsuz yönde etkilemektedir. Söz konusu nedenlerle, yaşanan umutsuzluğu, suçluluk duygusunu, utanç ve korkuyu yenebilmek, başka psikolojik belirtilerin ortaya çıkmamasını sağlamak ve yeni yaşam seçenekleri oluşturabilmek için Mor Çatı gibi bazı dayanışma merkezleri kadınlara psikolojik danışmanlık sağlamaktadır.

Kadın sığınma (konuk) evleri, erkekler tarafından fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik şiddete uğrayan, sosyal desteği olmayan kadınların psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi ve bu süreçte varsa çocuklarıyla birlikte yatılı olarak kalabilmeleri için 1990'larda Avrupa'da ortaya çıkmıştır (KSEK, 2008). Türkiye'de kadının bir sığınma evine başvurusu, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'ne bir dilekçe ile yapılmakta, değerlendirmenin ardından şiddet mağduru kadın, uygun bir sığınma evine yerleştirilmektedir (SHÇEK Kadın Konuk Evi Yönetmeliği, 1983).

Genel olarak değerlendirildiğinde, travma yaşantısı sonrası beden ve ruh sağlığının bozulduğu açıktır. Literatürde, şiddete maruz kalma sonucu ortaya çıkabilen travmaya bağlı suçluluk, intihar girişimi, diğer psikolojik belirtiler ile TSSB arasındaki bağlantılara dikkat çekilmiştir (Batı, 2007; Dilbaz, 2005; Dutton ve Goodman, 1994; Ehlers, 1999; Flannery, 1999; Güler ve ark., 2005; Hawton ve Catalan, 1994; Henning ve Frueh, 1997; Humphreys ve ark., 1999, 2001; HÜNEE, 2009; Johnson ve Zlotnick, 2006; Kubany ve ark., 2004; Kubany ve Watson, 2003; Leskela ve ark., 2002; MAKR, 2006; Philips ve ark., 2006; Subaşı ve Akin, 2004; Stone, 1997; Street ve ark., 2005; Waldrop ve Resick, 2004; Woods, 2000). Şiddet türünün de söz konusu belirtileri farklı etkileyebileceği düşünülebilir. Bu noktalardan hareketle, çalışmada öncelikle kadınların şiddet deneyimleriyle ilgili betimsel istatistikler belirlenmiştir. Ardından kadınların uğradığı şiddetin türüne ve intihar girişiminin olup olmamasına göre, TSSB, travmaya bağlı suçluluk ve diğer psikolojik belirti puanlarının değişip değişmediğini incelemek amaçlanmıştır. Diğer bir amaç ise, şiddet mağdurlarında görülmesi beklenen travmaya bağlı suçluluk puanları ve travma

sonrası stres puanlarının, Kısa Semptom Envanteri alt ölçek puanlarını yordama gücünü belirlemektir.

Yöntem

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını sığınma evinde kalan 106 şiddet mağduru kadın oluşturmaktadır. Bu kişilerin, eşinden ya da diğer aile üyelerinden şiddetin her hangi birine maruz kalarak sığınma evlerine yerleşmiş olmaları kriter olarak alınmıştır. Katılımcıların 28'i SHÇEK, 26'sı Ankara Büyükşehir Belediyesi, 31'i Konya Şefkat Derneği ve 21'i Manisa Sığınma Evlerine başvurmuş kadınlardır. Katılımcıların yaş ortalaması 31'dir (ranj=16-56, S=9.83) ve gelir düzeyleri düşüktür (%84 düşük, %11 orta, %5 yüksek). Diğer demografik özellikler ise Tablo 1'den izlenebilir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Eğitim Düzeyi	N	%	Medeni Durum	N	%	Uzun süre Yaşanan Yer		
						N	%	
Okuryazar değil	11	10.4	Bekar	16	15.1	B. Şehir	53	50.0
Okuryazar	12	11.3	Evli	47	44.3	Şehir	30	28.3
İlkokul Mezunu	42	39.6	Boşanmış	23	21.7	İlçe	13	12.3
Ortaokul Mezunu	25	23.6	Dul	7	6.6	Kasaba	1	.9
Lise Mezunu	14	13.2	İmam nikahlı	4	3.8	Köy	9	8.5
Yüksek Öğrenim	2	1.19	Ayrı Yaşıyor	9	8.5			

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama amacıyla, Kişisel Bilgi Formu, Olay Etkisi Ölçeği, Travmaya Bağlı Suçluluk Ölçeği ve Kısa Semptom Envanteri kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu. Katılımcıların yaş, eğitim, medeni durum gibi demografik bilgilerini toplamak amacıyla 25 sorudan oluşan bir kişisel bilgi formu hazırlanmıştır. Bu form ile katılımcıların anne babalarının eğitim durumu,

meslekleri, geçmiş şiddet yaşantıları, ne tür şiddete maruz kaldıkları, şiddetin nedenleri vb. bilgiler de toplanmıştır.

Olay Etkisi Ölçeği-R (OEÖ). Katılımcıların yaşadıkları şiddet sonrasında, yaşanan olaya ilişkin süren rahatsızlıklarını (TSSB belirtileri) saptamak amacıyla kullanılmıştır. Horowitz ve ark. tarafından geliştirilen ölçeğin gözden geçirilmiş formunun uyarlama çalışması Işıklı (2006) tarafından gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları ölçeğin kabul edilebilir bir yapı geçerliğine sahip olduğunu göstermiştir. Ölçek maddelerinin Kısa Semptom Envanteri, Beck Depresyon Ölçeği ve Beck Anksiyete Ölçeğiyle olan korelasyonları anlamlıdır. Cronbach Alfa katsayısı "aşırı uyarılmışlık" alt faktörü için 0.90; "rahatsız edici düşünceler" alt ölçeği için 0.83 ve "kaçınma" alt ölçeği için 0.82 olarak bulunmuştur.

Travmaya Bağlı Suçluluk Ölçeği (TBSÖ). Şiddete maruz kalan kadınların travmaya bağlı suçluluk duygularını belirleyen ölçek (Kubany ve ark, 1996) toplam 32 maddedir. Çalışmada travma yaşantısı olan toplam 286 katılımcı yer almıştır. İç tutarlık, test-tekerrar test değerleri anlamlı bulunmuştur. TBSÖ ile Beck Depresyon Ölçeği ve Olay Etkisi Ölçeği arasında hesaplanan ölçüt bağımlı geçerlik değerleri de anlamlıdır (T.Kışlak ve ark., 2006).

Kısa Semptom Envanteri (KSE). Genel belirti düzeylerini belirleyen KSE, SCL-90-R'nin kısa formudur. KSE 53 maddeden oluşmaktadır. Üç ayrı çalışmada ölçeğin toplam puanından elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları 0.96 ve 0.95; alt ölçekler için elde edilen katsayılar da 0.55 ile 0.86 arasında bulunmuştur (Şahin ve Durak, 1994). Ölçeğin ölçüt bağımlı geçerliğine bakıldığında, alt ölçeklerin ve üç indeks puanlarının Sosyal Karşılaştırma Ölçeği, Boyun Eğicilik Ölçeği, Strese Yatkınlık Ölçeği, UCLA-Yalnızlık Ölçeği ve Beck Depresyon Envanteri ile anlamlı korelasyonlar gösterdiği bulunmuştur. Yapı geçerliği açısından ölçeğin strese yatkınlık ve strese yatkın olmamayı anlamlı düzeyde ayırt edebildiği gösterilmiştir.

Faktör analizi sonucunda ölçeğin; Anksiyete (A), Depresyon (D), Olumsuz benlik (OB), Hostilite (H) ve Somatizasyon (S) alt boyutlarına (alt ölçeklere) sahip olduğu bulunmuştur.

İşlem

Araştırmaya başlamadan önce, Ankara Üniversitesi Rektörlüğü aracılığı ile yazılan resmi bir yazı ile araştırmanın amacı ilgili kurumlara bildirilmiş ve çeşitli

Sığınma Evlerinde uygulama yapabilmek için gerekli izinler istenmiştir. Araştırmanın veri toplama çalışmaları Mayıs 2008-Nisan 2009 tarihleri arasında yapılmıştır. Uygulamalar sadece izin verilen sığınma evlerindeki "şiddete maruz kalan kadınlarla" yapılmıştır. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'ne bağlı Kadın Sığınma Evinde (16 kişi kapasiteli) araştırmacı tarafından uygulama yüz yüze yürütülmüştür. Yeni kayıtlara bağlı olarak, ortalama haftada bir sığınma evine gidilmiştir. Ankara Büyükşehir Belediyesi (24 kişi kapasiteli), Konya Şefkat Derneği ve Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (70 kişi kapasiteli), Manisa Kadın Sığınma Evlerinde (20 kişi kapasiteli) ise, ölçekler orada çalışan sosyal hizmet uzmanı ve diğer yakın meslek elemanları (çocuk gelişim uzmanı, hemşire gibi) tarafından yüz yüze uygulanmıştır. Konunun hassasiyeti ve gizlilik esası çerçevesinde süreç içinde yeni kayıt olanlarla toplamda ulaşılan 106 katılımcıya araştırmayla ilgili genel bilgi verilmiştir. Gönüllülük çerçevesinde, katılımcıların onamı alınmış ve görüşmelerde kimlik bilgileri kullanılmamıştır. Uygulamalar yaklaşık olarak 30 dakika sürmüştür. Okur-yazar olmayan katılımcılara yönelik uygulamalar ise yaklaşık bir saat sürmüş olup, uygulamalar görüşmeye uygun odalarda yapılmıştır. İhtiyaç duymaları halinde araştırmacıya telefon ile ulaşabilecekleri, ayrıca isterlerse kurumdaki uzmanlarla görüşebilecekleri bilgisi verilmiştir.

Bulgular

Analize başlamadan önce, ilgili değişkenlerin çok değişkenli istatistiğin temel sayıltılarını karşılayıp karşılamadığına bakılmıştır. Araştırmaya katılan 106 katılımcının puanları z puana çevrilmiş ve ± 3.29 değerinin üzerinde ve altında puan olmadığı, değişkenlerin normal dağılım gösterdikleri gözlenmiş ve analizlere 106 katılımcı ile başlanmıştır.

Tablo 2'de görüldüğü gibi, sığınma evindeki kadınlara hem eşleri hem de aile ve akrabaları şiddet uygulamışlardır. Söz konusu şiddet olayları ise kadınların sığınma evine başvurma nedenlerini oluşturmuştur.

Tablo 2. Sığınmaevine Başvuru Nedenlerine göre Dağılımlar

Başvuru nedenleri	N	%
Eş şiddeti	44	41.5
Aile şiddeti	9	8.5
Hem eş hem aile şiddeti	6	5.7
Eş ya da aile tarafından evden atılma	47	44.3
Toplam	106	100

Kadınlar eş ya da aileleri nedeniyle maruz kaldıkları şiddet türünü Tablo 3'te görüldüğü gibi ifade etmişlerdir. Şiddetin her türüne maruz kalan kadın sayısı % 43 gibi yüksek bir orana işaret etmektedir.

Tablo 3. Maruz Kalınan Şiddet Türüne Göre Dağılımlar

Şiddet Türü	N	%
Fiziksel Şiddet	38	35.8
Psikolojik Şiddet	23	21.7
Şiddetin her türü	45	42.5
Toplam	106	100

Katılımcılara göre eşlerinin şiddete başvuruları, % 20 oranında neden yokken, % 16 oranında alkol kullandıklarında ve yine aynı oranda kıskançlık yaşadıklarında görülmektedir. Ardından ailevi sebepler ve ekonomik koşullar gelmektedir.

Araştırma kapsamına alınan kadınların % 53'ünün her gün, % 37'sinin de haftada bir, kalanının daha seyrek oranda şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir.

Şiddete maruz kalan kadınların % 55.7' sinin çıkış yolu bulamadığında intihar girişiminde bulunduğu, % 44.3'ünün intihar girişimi olmadığı saptanmıştır. Bu soruda girişim eylemi ile ilgili ayrıntılı bilgi alınmayıp, kendi davranışlarını ne yönde algıladıklarına önem verilmiştir.

Şiddete maruz kaldıktan sonra % 21'inin aile desteği gördüğü, % 79'unun ise aile bireylerinden destek görmediği anlaşılmaktadır. Birlikte yaşadıkları ya da önceki aile bireylerinin % 86'sının arasında da şiddet yaşandığını ifade etmişlerdir.

Katılımcıların maruz kaldıkları şiddet türüne ilişkin ölçek toplam puan ortalamaları arası farklar:

Travmaya Bağlı Suçluluk Ölçeği (TBSÖ) ve TSSB'yi ölçen Olay Etkisi Ölçeği (OEÖ) ile KSE alt ölçek toplam puanlarının, şiddet türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla tek yönlü varyans analizleri yapılmıştır. KSE/Olumsuz Benlik puanları dışındaki tüm ölçek puanlarının şiddet türüne göre farklılaştığı bulunmuştur ($p < .05$). Scheffee testi kullanılarak yapılan gruplar arası karşılaştırma sonuçlarına göre, şiddetin her türünü yaşayan kadınların ($n=45$) OEÖ ve KSE/Somatizasyon ölçek puan ortalamaları, fiziksel ($n=38$) ya da psikolojik şiddete maruz kalanların ($n=23$) ortalamalarından daha yüksek çıkmıştır. Yani bu grup travma sonrası stres bozukluğu ve somatik belirtileri en fazla gösteren gruptur. TBSÖ ve KSE/Anksiyete ölçek puan ortalamaları ise fiziksel şiddete ve şiddetin her türüne maruz kalan gruplarda farklılaşmaktadır. KSE/Depresyon ve Hostilite puanları ise psikolojik şiddet ile şiddetin her türüne maruz kalmaya göre farklılaşmaktadır. Karşılaştırma sonuçlarına göre şiddetin her türüne maruz kalanların ölçek toplam puan ortalamaları, fiziksel ya da psikolojik şiddete maruz kalanlara göre daha yüksektir (Bkz.Tablo 4).

Tablo 4. Şiddet Türüne İlişkin Ölçek Puan Ortalamaları ve Anova Sonuçları

Ölçekler	Şiddet Türü	X	SS	F ve sd
TBSÖ	Fiziksel	59.15	11.27	$F_{2-103} = 5,47^*$
	Psikolojik	62.65	15.18	
	Şiddetin her türü	68.64	13.59	
OEÖ	Fiziksel	44.36	18.40	$F_{2-103} = 8.45^*$
	Psikolojik	37.17	19,42	
	Şiddetin her türü	54.60	15.19	
KSE/ Anksiyete	Fiziksel	18.18	10.68	$F_{2-103} = 4.30^*$
	Psikolojik	18.00	12.90	
	Şiddetin her türü	24.53	10.57	
KSE/ Depresyon	Fiziksel	24.24	11.52	$F_{2-103} = 4.38^*$
	Psikolojik	20.00	11.82	
	Şiddetin her türü	28.69	11.85	

Tablo 4 devam ediyor

KSE/ Olumsuz Benlik	Fiziksel	17.08	9.79	$F_{2-103} = 4.04^*$
	Psikolojik	16.65	13.86	
	Şiddetin her türü	23.27	11.24	
KSE/ Somatizasyon	Fiziksel	11.26	6.17	$F_{2-103} = 10.41^*$
	Psikolojik	11.48	8,61	
	Şiddetin her türü	17.98	7.69	
KSE/ Hostilite	Fiziksel	12.74	6.29	$F_{2-103} = 4.28^*$
	Psikolojik	11,13	6.53	
	Şiddetin her türü	15.33	5.30	

* $p < .05$

Katılımcıların intihar girişimlerine ilişkin ölçek toplam puan ortalamaları arası farklar:

İntihar girişiminde bulunan ve bulunmayan şiddete maruz kalmış kadınların TBSÖ'den aldıkları toplam puan ortalamaları arasındaki fark t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre intihar girişimi olanlar ile olmayanlar arasında TBSÖ'den alınan puanlar açısından anlamlı fark olmadığı bulunmuştur. OEÖ'den alınan toplam puan ortalamaları açısından ise gruplar arası anlamlı fark olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Bu doğrultuda intihar girişiminde bulunan kadınların travma sonrası stres bozukluğu puanları, intihar girişiminde bulunmayanlardan anlamlı düzeyde farklıdır (Bkz.Tablo 5).

İntihar girişiminde bulunan ve bulunmayan, şiddete maruz kalmış kadınların KSE alt ölçeklerinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasındaki fark yine t-testi ile analiz edilmiştir. İki grup arasında, Depresyon, Anksiyete, Hostilite, Somatizasyon, Olumsuz Benlik ölçeklerinden alınan puanlar açısından anlamlı farklar ($p < .05$) olduğu görülmüştür (Bkz.Tablo 5). İntihar girişiminde bulunanların ölçek puan ortalamaları daha yüksektir.

Tablo 5. İntihar Girişimlerine İlişkin Ölçek Puan Ortalamaları ve T-testi Sonuçları

Ölçekler	İntihar Girişimi		X	SS	sd	t
	Var (n=59)	Yok (n=47)				
TBSÖ	Var	Yok	66.20	13.93	101.17	.49
	Yok	Var	61.10	13.08		
O.E.Ö	Var	Yok	51.18	17.10	93.13	.91*
	Yok	Var	42.08	19,17		
KSE/ Hostilite	Var	Yok	15.77	5.69	100.47	.54*
	Yok	Var	10.61	5.45		
KSE/Somatizasyon	Var	Yok	16.45	8.09	103.18	.62*
	Yok	Var	11.27	7.03		
KSE/Olumsuz Benlik	Var	Yok	23.05	10.97	97.64	.10*
	Yok	Var	15.29	11.24		
KSE/Depresyon	Var	Yok	29.28	11.13	97.75	.38*
	Yok	Var	20.08	11.38		
KSE/Anksiyete	Var	Yok	24.45	11.29	102.49	.18*
	Yok	Var	16.29	10.13		

*P<.05

TBSÖ ve OEÖ puanlarının, KSE alt ölçek toplam puanlarını yordamasına ilişkin bulgular:

Regresyon analizi öncesi değişkenler arası ilişkileri belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. TBSÖ, OEÖ puanları ile Kısa Semptom Envanteri alt ölçeklerinden AÖ, DÖ, OBÖ, SÖ, HÖ puan ortalamaları arasında elde edilen korelasyon değerleri anlamlıdır ($p<.05$).

Tablo 6. Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar

	1	2	3	4	5	6	7
TBSÖ 1	1						
OEÖ 2	.36*	1					
Anksiyete 3	.44*	.61*	1				
Depresyon 4	.42*	.64*	.86*	1			
O.Benlik 5	.51*	.55*	.82*	.81*	1		
Somatizasyon 6	.39*	.67*	.78*	.65*	.73*	1	
Hostilite 7	.46*	.52*	.72*	.74*	.74*	.59*	1

*P<.05

Analizde suçluluk ve travma sonrası stres bozukluğu puanlarının, KSE alt ölçek toplam puanlarını yordama gücü hakkında bilgi edinmek üzere linear regresyon analizleri yapılmıştır.

Tablo 7. Kısa Semptom Envanteri Alt Ölçek Puanlarının, TBSÖ ve OEÖ Puanları Tarafından Yordanması: Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı	Yordanan	R	R ²	Uyar. R ²	F Değ.	Beta	t	p
TBSÖ OEÖ	KSE/ Anksiyete	.65	.42	.41	37.66	.25 .52	3.07 6.45	.05
TBSÖ OEÖ	KSE/ Depresyon	.67	.45	.44	42.45	.22 .56	2.78 7.17	.05
TBSÖ OEÖ	KSE/ Olumsuz Benlik	.65	.42	.41	36.90	.36 .42	4.43 5.25	.05
TBSÖ OEÖ	KSE/ Somatizasyon	.69	.48	.47	46.97	.16 .62	2.13 8.03	.05
TBSÖ OEÖ	KSE/ Hostilite	.59	.35	.34	28.11	.31 .40	3.68 4.74	.05

Analiz sonuçlarına göre (Bkz.Tablo 7), TBSÖ ve OEÖ toplam puanları; KSE/*Anksiyete* ölçeği toplam puanlarını yordamaktadır. İlgili değişkenler toplam varyansın %42'sini açıklamaktadır. TBSÖ ve OEÖ toplam puanları KSE/*Depresyon* ölçeği toplam puanlarını da yordamaktadır. İlgili değişkenler toplam varyansın %45' ini açıklamaktadır. Yine analiz sonuçları TBSÖ ve OEÖ toplam puanlarının, KSE/*Olumsuz Benlik* ölçeği toplam puanlarını yordadığını ve ilgili değişkenlerin toplam varyansın % 42' sini açıkladığını göstermektedir. TBSÖ ve OEÖ toplam puanları, KSE/*Somatizasyon* ölçeği toplam puanlarını da yordamaktadır. İlgili değişkenler toplam varyansın %48'ini açıklamaktadır. Son olarak, TBSÖ ve OEÖ puanları, KSE/*Hostilite* ölçeği toplam puanlarını yordamakta ve söz konusu değişkenlerin toplam varyansın %35' ini açıkladığına işaret etmektedir. Elde edilen oranlar oldukça yüksektir ($p < .05$).

Tartışma

Şiddete maruz kalan kadınların ekonomik durumlarına bakıldığında sosyoekonomik düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların tamamına yakınının da herhangi bir geliri yoktur ve bu durum diğer araştırma sonuçlarıyla tutarlıdır (MAKR, 2006; HÜNEE, 2009; Batı, 2007). Şiddete maruz kalan kadınların yardım arama davranışlarının incelendiği araştırmalarda (Ataman, 2003; Dutton ve Goodman, 1994; Güler ve ark., 2005; Oral ve ark., 1996; Vahip ve Doğanavşargil, 2006) düşük sosyoekonomik düzeyde şiddetin daha kolay ifade edildiği vurgulanmaktadır. Eğitimli kesimde ise şiddetin ifadesi daha onur kırıcı olarak algılanmaktadır.

Kadınlar şiddet yaşantılarını genelde kendi aileleri ve arkadaşlarıyla paylaşmaktadırlar, ancak paylaştıkları aile bireyleri ve arkadaşlarının çok az bir kısmı bu konuda yardımcı olmaktadır (HÜNEE, 2009). Araştırma sonuçlarımıza göre de ailesinden destek görmemiş kadınların sayısı oldukça yüksektir. Ailelerinden destek görmeyen kadınların intihar girişimi (Ellis ve Newman, 2007; Özgüven, Soykan ve Haran, 2003; Palabıykoğlu ve ark., 1997) ve psikolojik rahatsızlık açısından riskli bir grubu oluşturduğu da vurgulanmaktadır. Benzer sonuçlara araştırmamızda da ulaşılmıştır. Bu bağlamda sığınma evlerinin önemi bir kez daha öne çıkmaktadır. Burada sağlanacak psikolojik destek ile kadınların psikolojik sağlıklarına katkıda bulunmak, sonraki yaşamlarına güçlü bir biçimde başlayabilmeleri öncelikli hizmetler içinde olmalıdır.

Yaşanan şiddet kadınlara göre çoğu zaman nedensizdir. Herhangi bir şey şiddete neden olabilirken, alkol kullanımı, kıskançlık ve ailevi sebepler de

önemli olmaktadır. Bu yönde elde edilen veriler, diğer araştırma verileriyle (Ekizceleroğlu ve Zeyrekli, 2007; Humphreys ve ark., 2001; Kitiş ve Şanlıoğlu, 2007; Mehmet, 2001; Sevil ve Yanikkerem, 2006) tutarlık sergilemektedir. Şiddete maruz kalan kadınların çoğunun yetiştikleri aile ortamında da şiddetin söz konusu olduğu bilinmektedir (Dutton ve Goodman, 1994; Hemenway, Solnick ve Carter, 1994; Işıloğlu, 2006; Neugebauer, 2000; Riggs ve ark., 2000) ve bu araştırmanın katılımcılarının aileleri de benzer özellikleri taşımaktadır. Aile ortamında şiddete maruz kalma sonucunda, şiddetle ilgili anlayışların ve tepkilerin yanlış şekillendiği; bunun şiddetle ilgili geleneksel ve işlevsel olmayan bir bakış açısına sahip olmaya sebep olduğu söylenebilir.

Şığınma evinde kalan kadınların yarısından fazlasının her gün, kalanının daha az sıklıkta şiddete maruz kalmış olması oldukça kritik bir öneme sahiptir. Şiddete maruz kalmak; ülkemizde şiddetin yaygınlığı açısından, değerler, kadın ve insan hakları açısından önemli bir tablo çizmektedir. Erkekler şiddete başvurarak varolan eşitsizliği sürdürme yoluna gitmektedirler. O'Keefe'nin ileri sürdüğü gibi, şiddetin sıklığı ve sertliği de önemli faktörler olup, tacizcisini öldüren veya ciddi bir biçimde yaralayan kadınların daha sık ve daha sert şiddete maruz kalmış oldukları unutulmamalıdır.

Şiddet genelde fiziksel şiddet olarak değerlendirilse de, fiziksel şiddet dışında yer alan pek çok şiddet türünün (cinsel, psikolojik, ekonomik) sonuçlarının büyük öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada şiddetin her türüne maruz kalmış kadınların, sadece fiziksel ve sadece duygusal şiddete maruz kalmış kadınlara göre TSSB belirtilerinde artış olduğu saptanmıştır. Woods (2000) TSSB belirtilerinin 15 ile 30 yıla kadar sürebildiğini ve bu sürenin yaşanmış sıkıntının yoğunluğu ve şiddetiyle ilişkili olduğunu belirtmiştir. Bu durumda ilgili grubun daha çok risk altında olacağını ileri sürmek mümkündür. Sağlık personelinin söz konusu riskleri dikkate alıp, gerekli önlemleri alması önemli görünmektedir. İlgili literatürde şiddet türlerine göre TSSB'yi inceleyen çalışmalar bulunmamaktadır. Ancak elde edilen bilgiler, şiddete maruz kalmanın TSSB belirtilerinin görülmesine yol açtığına yönelik çalışmaları (Batı, 2007; Dunmore ve ark., 1999; Golier ve ark., 2001; Lehman, 1997; Mehmet, 2001; O'Keefe, 1998; Philips ve Rosen, 2006; Pope ve Arias, 2000; Woods, 2000) desteklemektedir.

Araştırmada, şiddetin her türüne maruz kalan kadınların travmaya bağlı suçluluk düzeyleri, fiziksel şiddete maruz kalmış kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Genelde şiddete maruz kalmanın travmaya bağlı suçluluk bağlamında önemli olduğunu vurgulayan çalışmalar (Henning ve Freuh, 1997; Kubany ve Manke, 1995; Kubany ve Watson, 2003; Kubany ve ark., 2004; Leskela ve ark., 2002; Stone, 1997) ile çalışmamızın sonuçları tutarlı

bilgiler vermektedir. Güler ve ark., (2005) söz konusu kadınların %43'ünün, şiddetin kendilerini suçlu hissetmelerine neden olduğunu vurguladığını belirtmişlerdir. Bu bağlamda kadınların erkeğe ve şiddete bakış açıları değiştirilmeli, şiddetin ne olursa olsun kabul edilemez olduğu bilgisi çeşitli kaynaklardan kendilerine verilmeli, sağlık personeli ve kadın dayanışma gönüllüleri bu konuda kadından taraf olmalıdır.

Belirtiler açısından baktığımızda, şiddetin her türüne maruz kalanların anksiyete ve somatizasyon belirtilerini fiziksel şiddete maruz kalanlardan daha fazla, yine bu grubun depresyon ve hostilite belirtilerini, psikolojik şiddete uğrayanlardan daha fazla gösterdikleri görülmektedir. Şiddete maruz kalmak olumsuz benlik algısına yol açmakta, öfke ve kızgınlığı artırmakta, depresyona yol açmaktadır. Kişinin bedensel belirtilerini artırırken, aşırı kaygı yaşamasına da neden olmaktadır. Şiddetin her türüne maruz kalmanın, söz konusu belirtileri daha da arttırabildiği bulgulara bağlı olarak söylenebilir. Yapılan diğer çalışmalarla da şiddete maruz kalan kadınların kaygı düzeylerinin yüksek olduğu, depresyon belirtilerinin görüldüğü, uyku bozuklukları, yeme bozuklukları gibi belirtilerinin olduğu gösterilmiştir (Ayrancı ve ark., 2002; Batı, 2007; Dilbaz, 2005; Humphreys ve ark., 2001).

Humphreys ve arkadaşlarına (2001) göre, şiddet sıklığının ölçümü zordur ve kadınlar şiddet yaşantılarının ayrıntılarını paylaşma konusunda çekingenlik göstermektedir. Özmen'e (2004) göre şiddete maruz kalan kadınlar ciddi fiziksel ve psikolojik sorunlar yaşamalarına rağmen şiddeti inkar etmektedirler. Bu çalışmada da şiddete maruz kalan kadınların, maruz kaldıkları şiddetle ilgili açık bilgiler vermedikleri, bir şekilde sıklığını ve çeşidini daha az gösterdikleri de düşünülebilir. Suçluluk ve utanç duyguları şiddetin gerçek sıklığının ifade edilmesine engel oluyor olabilir. Ancak böyle de olsa elde edilen bu bulgular, şiddetin çeşitli psikolojik belirtilerin varlığına sebep olabileceğine işaret etmektedir.

Bulgulara bağlı olarak, intihar girişimi olan ve olmayan kadınların psikolojik belirti düzeyleri birbirinden farklıdır. Bu doğrultuda araştırma sonuçları şiddete maruz kalmanın çeşitli psikolojik belirtilere yol açtığı (Ayrancı ve ark., 2002; Batı, 2007; Dilbaz, 2005; Dunmore ve ark., 1999; Golier ve ark., 2001; Humphreys ve ark., 2001; Lehman, 1997; Mehmet, 2001; O'Keefe, 1998; Philips ve Rosen, 2006; Pope ve Arias, 2000; Woods, 2000) ve intihar girişimiyle ilişkili olduğu yönündeki çalışmalarla (Ataman, 2003; Hawton ve Catalan, 1994; Oral ve ark., 1996; Özgüven ve ark., 2003; Palabıyıköçlü ve ark., 1997; HÜNEE, 2009) tutarlıdır. Hostilite, Depresyon, Olumsuz Benlik, Somatizasyon ve Anksiyete belirti puanları intihar girişimi açısından anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Bu çalışmanın sonuçları özellikle depresyonla intihar

ilişkinine değinen çalışmaları (Aydemir ve ark., 2002; Doksat, 1999; Sayıl ve Berksun, 1998; Siyez, 2006; Şahin ve Batıgün, 2009; Tüzün, 2005) ve çeşitli psikolojik belirtilerin intihar girişimini yordayabileceğine ilişkin bulguları içeren çalışmaları (Ataman, 2003; Hawton ve Catalan, 1994; Oral ve ark., 1996; Özgüven ve ark., 2003; Palabıyıkoglu ve ark., 1999; HÜNEE, 2009) desteklemektedir. Travmaya bağlı suçluluk duygusu ise intihar girişimi ile ilişkili bulunmamıştır. Başka bir deyişle intihar girişimi olan ve olmayanların travmaya bağlı suçluluk düzeylerinin birbirine yakın olduğu söylenebilir. İlgili literatür incelendiğinde, şiddete maruz kalan kadınlarda travmaya bağlı suçluluk ve intihar girişimi ile bağlantılı çalışma bulunmamaktadır. Tangney ve ark., (1995) ve Street ve arkadaşlarının (2005) da belirttiği gibi suçlulukla ilgili çalışmalar yetersizdir. Şiddete maruz kalan kadınların suçluluk ve utanç duygularının, benlik saygılarının intihar girişimi ile olan ilişkilerine ayrı ayrı bakılarak literatüre yeni bilgilerin katılması önemli görülmektedir.

Araştırmada ele alınan çeşitli belirtiler arasındaki ilişkiler ortaya konduktan sonra, çalışmada şiddete maruz kalan kadınlarda travmaya bağlı suçluluğun ve travma sonrası stres bozukluğunun, KSE alt ölçek toplam puanlarını büyük oranda yordadıkları da belirlenmiştir. Travmaya bağlı suçluluk ve TSSB'nin, anksiyete, somatizasyon, olumsuz benlik, hostilite ve depresyon belirtileriyle büyük oranda ilişkili olduğu söylenebilir. Suçluluk duygusu ve TSSB ile psikolojik belirtiler arasında görülen ilişkiler, şiddetin ortaya çıkardığı TSSB belirtilerinin başka psikolojik sıkıntılarla ciddi düzeydeki bağlantısına dikkat çekmektedir ve bu bazı çalışmaların bulgularıyla benzerlik sergilemektedir (Ackerman, 1998; Bernstein ve ark., 2005; Goiler ve ark., 2001; Humphreys ve ark., 2001; Johnson ve Zlotnick, 2006; Roberts, 2006). Şiddete maruz kalan kadınların söz konusu travmatik yaşantıları sonrasında içe kapandığı, olumsuz benlik geliştirdiği, şiddetin depresyona sebep olduğu, şiddete maruz kalan depresif kadınların yaşanan stresli olaya bedensel yakınmalarla tepki verdiğiğine işaret eden başka çalışmalar da vardır (Breslau ve ark., 2000; Cascardi ve ark., 1999; Dummore, Clark ve Ehlers, 1999; Güler ve ark., 2005; Lehman, 1997; O'Keefe, 1998). Bu belirtilere dikkat edilmesi, uygun tedavilerin yapılması TSSB'nin uzamaması ve tedavisinin sağlanmasında oldukça önemli görünmektedir.

Şiddete maruz kalan kadınların travmaya bağlı suçluluk düzeylerinin, diğer psikolojik belirtileri yordamaya olan katkısı, Leskela ve ark. (2002), Kubany ve ark. (2004) ile Street ve arkadaşlarının (2005) yaşanan suçluluk düzeyi ile kaygıda artma, özgüvende düşme, olumsuz benlik ve içe kapanma arası ilişkileri gösteren bulgularına katkıda bulunmaktadır.

Şiddete maruz kalan kadınlarda travma sonrası stres bozukluğu, travmaya

bağlı suçluluk ve diğer belirti düzeylerini bir arada inceleyen başka çalışmalara ihtiyaç vardır. Gelecekte yapılacak araştırmalar, incelenecek yeni değişkenler bulguları güçlendirebilir, yeni bakış açıları kazandırabilir. Kadınların, eş veya aileleri tarafından hayatı tehlikelerinin olup olmaması gibi faktörlerin değerlendirilmesi de önemli katkılar sağlayacaktır. Erkeklerin kadınlara uyguladığı şiddetin önlenmesi konusunda, gerekli önlemlerin alınması açısından alandaki çalışmaların katkısı büyük olacaktır. Özellikle Türk örneğinde şiddete maruz kalan ve sığınma evine gelen kadınların psikolojik sağlıklarına ilişkin kapsamlı değerlendirmeler verecek çalışmalara gereksinim olduğu düşünülmektedir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda, şiddete maruz kalan ve sığınma evine yerleşen kadınların ciddi düzeyde psikolojik sağlıklarının bozulduğu ve bu konuda profesyonel yardıma ihtiyaçları olduğu dikkate alınmalıdır. Yeni bir uyum süreci gerektiren sığınma evlerinde sağaltım açısından gerekli düzenlemelerin yapılması, psikolog bulundurulması ve gerektiğinde hekime ulaşmaları için kolaylıkların sağlanması, ayrıca üç aydan daha uzun süre bu evlerde destek verilebilmesi konusunda yapılacak düzenlemeler önem kazanmaktadır. Yapılacak yardımların yanı sıra çalışmaların disiplinler arası olması, şiddetin farklı boyutlarda ele alınması ve şiddetin önlenmesi açısından daha faydalı olacaktır. Ayrıca ülkemizdeki kadın sığınma evlerine kabul edilmedeki bürokratik prosedürün hızlandırılması ve kolaylaştırılmasının pratikte yararlı olacağı düşünülmektedir. Bir işe yerleştirilerek kurumdan ayrılan kadın sayısının artırılması, ekonomik bağımsızlık açısından oldukça önemlidir. Ülkemizde sığınma evlerinin sayılarının, kapasitelerinin ve konforlarının artırılması, çocukları için uygun düzenlemelerin yapılması, hem güvenli hem de iç mekanlarda açık alanlar oluşturarak yaşanabilir hale getirilmeleri de gereklilikler içinde görünmektedir.

Sonuç olarak kadınların şiddet konusunda bilinçlendirilmeleri ve yardım kuruluşları konusunda bilgilendirilmeleri önem kazanmaktadır. Koruyucu ruh sağlığı açısından devlet, medya, eğitim ve sağlık kuruluşlarına büyük görevler düşüğü unutulmamalıdır. Yasalar uygulamada şiddete karşı kadını koruyor olsa da, araştırma sonuçları sığınma evindeki kadınların psikolojik sağlıkları açısından olumsuz bir tablo çizmekte ve konunun önemini vurgulamaktadır. Bilimsel değerlendirmeler kurum politikaları tarafından titizlikle dikkate alınmalı, sağlık çalışanlarının şiddet mağdurlarına yaklaşımları ve tedavi sürecindeki uygulamaları zenginleştirilmeli, standartlaştırılmalıdır.

Kaynakça

- Ackerman P. T., Newton E. J., McPherson B., Jones J., & Dykman R. (1998). Prevalance of post traumatic stress disorder and psychiatric diagnoses in three groups of abused Children (Sexual, Physical and Both). *Child Abuse & Neglect*, 22: 759-774.
- Altınay A. G. & Arat Y. (2008). *Türkiye’de kadına yönelik şiddet*. İstanbul: Punto.
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2001). *Psikiyatride Hastalıkların Tanımlanması ve Sınıflandırılması El Kitabı*. Yeniden Gözden Geçirilmiş Dördüncü Baskı (DSM- IV- TR). Amerikan Psikiyatri Birliği Washington DC, 2000’den (Çev: Köroğlu E.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Ataman Ü. C. (2003). Kadına yönelik şiddet, Cinsel taciz, Irza geçme. *Sted*, 9 (12): 333-335.
- Aydemir Ç., Temiz V. H. & Göka E. (2002). Majör depresyon ve özyıkımda kognitif ve emosyonel faktörler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13 (1): 33-39.
- Ayrancı Ü., Günay Y., & Doğan O. (2002). Hamilelikte aile içi eş şiddeti: birinci basamak sağlık kurumuna başvuran kadınlar arasında bir araştırma. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3: 75-87.
- Batı U. (2007). Şiddetin kadın sağlığına etkileri ve sağlık çalışanlarının rolü, *Kadın Çalışmaları Dergisi*, 2 (4): 32-47.
- Bernstein A., Zvolensky M., Feldner M., Lewis S., Fauber A., Feldner E., & Vujanovic A. (2005). Anxiety Sensitivity Taxon and Trauma: Discriminant Associations for Posttraumatic Stress and Panic Symptomatology Among Young Adults. *Depression and Anxiety*, 22: 138-149.
- Breslau N., Davis G., Peterson E., & Schultz, L. (2000). A second at comorbidity in victims of trauma: the postraumatic stress disorder- major depression connection. *Society of Biological Psychiatry*, 48: 902-909.

- Cascardi M., O'Leary D. & Schlee K. (1999). Co-Occurrence and correlates of posttraumatic stress disorder and major depression in physically abused women. *Journal of Family Violence*, 14: 227-244.
- Davison G. C. & Neale, J. M. (2004). Travma Sonrası Stres Bozukluğu. *Anormal Psikolojisi*, 7. Basım. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları: 152-157.
- Dilbaz N. (2005). *Anksiyete Bozukluklarında Son Gelişmeler*. Ankara: Pozitif Matbaacılık.
- Doksat K. (1999). İntiharlar. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri. *Depresyon, Somatizasyon ve Psikiyatrik Aciller Sempozyumu Kitabı*: 169-172.
- Dunmore E., Clark D. & Ehlers A. (1999). Cognitive factors involved in the onset and maintenance of posttraumatic stress disorder after physical or sexual assault. *Behaviour Research and Therapy*, 37: 809-829.
- Dutton M. A. & Goodman A.L. (1994). Posttraumatic stress disorder among battered women: analysis of legal implications. *Behavioral Science and the Law*, 12: 215-234.
- Ehlers A. (1999). Posttraumatische Belastungsstörung Hogrefe: Göttingen.
- Ekizceleroğlu R. & Zeyrekli S. (2007). Türkiyede kadına yönelik şiddetin nedenleri ve sonuçları. *Kadın Çalışmaları Dergisi*, özel sayı: 64-71.
- Ellis T. E. & Newman F. C. (2007). *Yaşamayı seçmek*. (Çev: Koçak M. U.). Ankara: HYB Basım Yayın.
- Flannery R. B. (1999). Psychological trauma and posttraumatic stress disorder: A review. *International Journal of Emergency Mental Health*, 9(2): 135-140.
- Geçtan E. (1988). *Çağdaş Yaşam ve Normaldışı Davranışlar*. İstanbul: Evrim Matbaacılık.

- Golier J., Yehuda R., Schmeider J. & Siever L. (2001). Variability and severity of depression and anxiety in posttraumatic stress disorder and major depressive disorder. *Depression and Anxiety*, 13: 97-100.
- Güler N., Tel H. & Tuncay Ö. F. (2005). Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 27 (2): 51-56.
- Hawton K. & Catalan J. (1994). *İntihar girişimi*. (Çev: Ceyhun B.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Hemenway D., Solnick S. & Carter J. (1994). Child rearing violence, *Child Abuse Neglect*, 18: 1011-1020.
- Henning R. K., & Frueh C. B. (1997). Combat guilt and its relationship to PTSD symptoms. *Journal of Clinical Psychology*, 53 (8): 801-808.
- Humphreys J., Lee K., Neylan T. & Marmar C.(1999). Trauma history of sheltered battered women. *Issues in Mental Health Nursing*, 20: 319 -332.
- Humphreys J., Lee K. Neylan T. & Marmar C.(2001). Psychological and physical distress of sheltered battered women. *Health Care for Women International*, 22: 401-414.
- Işıklı S. (2006). Travma Sonrası Stres Belirtileri Olan Bireylerde Olaya İlişkin Dikkat Yanlılığı, Ayrışma Düzeyi ve Çalışma Belleği Uzamı Arasındaki İlişkiler. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü, Ankara.
- Işıloğlu B. (2006). Anksiyete ve Depresyon Tanısı İle İzlenen Evli Kadınlarda Aile İçi Şiddetin Sosyodemografik Faktörleri, Çift Uyumu Ve Hastalıkla İlişkisi. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Bakırköy Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim Ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- İçli T. (1995). *Ailede Kadına Karşı Şiddet Suçluluğu*. Ankara: T.C. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.
- Johnson D. & Zlotnick C. (2006). A Cognitive behavioral treatment for battered women with ptsd in shelters: findings from a pilot study. *Journal of Traumatic Stres*, 19: 559-564.

- Kadın Hakları El Kitabı -KHE (2008). Ankara: Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi.
- Kadın Sığınma Evleri Kılavuzu-KSEK (2008). Ankara: T.C Başbakanlık, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Karaçam Z., Çalışır H., DüNDAR E., Altuntaş F. & Avcı F. C. (2006). Evli kadınların aile içi şiddet görmelerini etkileyen faktörler ve kadınların şiddete ilişkin bazı özellikleri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 22 (2): 71-88.
- Kubany E. S. (1994). A Cognitive model of guilt typology in combat related PTSD. *Journal of Traumatic Stress*, 7: 3-19.
- Kubany E. S., Haynes S. N., Abueg F. R., Manke F. P., Brennan J. M. & Stahura C. (1996). Development and validation of the trauma-related guilt inventory (TRGI). *Psychological Assessment*, 8 (4): 428-444.
- Kubany E. S. & Manke F. P. (1995). Cognitive therapy for trauma related guilt. Conceptual bases and treatment outlines. *Cognitive and Behavioural Practice*, 2: 27-61.
- Kubany E. S. & Watson B. S. (2003). Guilt: Elaboration of a multidimensional model. *The Psychological Record*, 53: 51-90.
- Kubany E. S., Hill E. E., Owens A. J., Spencer I. C., McCriag A. M. & Tremayne İ. K. (2004). Cognitive trauma therapy for battered women with PTSD. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72 (1): 3-18.
- Lehman P. (1997). The development of posttraumatic stress disorder in a sample of child witnesses to mother assault. *Journal Of Family Violence*, 10: 241-257.
- Leskela J., Dieperink M. & Thruas P. (2002). Shame and posttraumatic stress disorder. *Journal of Traumatic Stress*, 15 : 223-226.
- Meclis Araştırma Komisyonu Raporu-MAKR (2006). Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılması ve Gereken Önlemlerin Alınması, Ankara.

- Mehmet N. (2001). Suç Olgusu Bağlamında Kadına Yönelik Şiddet. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, Ankara.
- Neugebauer R. (2000). Research on intergenerational transmission of violence: The next generation. *Lancet*, 335: 1116-1117.
- O'Keefe M. (1998). Post traumatic stress disorder among incarcerated battered women: a comparison of battered women who killed their abusers and those incarcerated for other offenses. *Journal of Traumatic Stress*, 11: 71-84.
- Oral A., Binici S., Büyükçelik D. & Yazar H. (1996). Kriz olgularında aile içinde yaşanan şiddet, *Kriz Dergisi*, 5 (2): 115-121.
- Özgüven H. D., Soykan Ç. & Haran S. (2003). İntihar girişiminde sorun alanları ve tetikleyiciler. *Kriz Dergisi*, 11(1): 13-24.
- Özmen S. K. (2004). Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37 (2): 27-39.
- Özmenler K. N. (2007). Travma sonrası stres bozukluğu ve akut stres bozukluğu. *Psikiyatri Temel Kitabı* (Ed.E.Köroğlu ve C.Güleç).2.baskı. Ankara:HYB Basım Yayın.
- Öztürk H. & Sevil Ü. (2003). Gebelikte şiddet. *Sağlık ve Toplum Dergisi*, 1: 1-16.
- Palabıyıkoğlu R., Oral A., Binici S.A. & Haran S. (1997). İntihar girişimi olan ve olmayan kriz olgularının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kriz Dergisi*, 5 (1): 25-32.
- Phillips K., Rosen G., Zoellner L. & Feeny N. (2006). A Cross- cultural assessment of posttrauma reactions among malaysian and us women reporting partner abuse. *Journal Family Voilence*, 21: 259-262.
- Pope K. & Arias I. (2000). The role of perceptions and attributions in battered women's intentions to permanently end their voilent relationships. *Cognitive therapy and Research*, 24: 201-214.

- Riggs D., Caulfield M. & Street A. (2000). Risk for domestic violence: Factors associated with perpetration and victimization. *Journal of Clinical Psychology*, 56:1289-1316.
- Roberts R. A. (2006) Classification typology and assesment of five levels of woman battering. *Journal Family Violence*, 21: 521-527.
- Sayıl I. & Berksun O. E. (1998). Depresyon ve intihar. *Psikiyatri Dünyası*, 2: 52-56.
- Sevil U. & Yanikkerem E. (2006). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet* (1.Basım). İzmir: Güven Kitabevi
- SHÇEK Kadın Konuk Evi Yönetmeliği (1983). http://shcek.gov.tr/Kurumsal_Bilgi/Mevzuat/Yonetmelikler/KadinKonukevi.asp
- Siyez D. M. (2006). Ergenlik döneminde intihar girişimleri bir gözden geçirme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14 (2): 413-420.
- Stone A. M. (1997). The role of shame in posttraumatic stress disorder. *American Journal of Orthopsychiatri*, 62: 131-136.
- Street E. A., Gibson E. L. & Holohan R. D. (2005). Impact of childhood traumatic events, trauma-related guilt, and avoidant coping strategies on ptsd symptoms in female survivors of domestic violence. *Journal of Traumatic Stress*, 18: 245-252.
- Şahin N. H. & Durak A. (1994). Kısa Semptom Envanteri: Türk gençleri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9 (31): 44-56.
- Şahin N. H & Batgün. A. (2009). Lise ve üniversite öğrencilerinde intihar riskini belirlemeye yönelik bir modelin sınanması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20 (1): 28-36.
- Şefkat Derneği Raporu (2008). Türkiye’de Aile içi Şiddetin Bahaneleri ve Şiddetin Engellenmesine Yönelik Şiddet Gören Kadınların Kendi Çözüm Önerileri. İstanbul.
- Subaşı N., & Akın A. (2004). Kadına yönelik şiddet, nedenleri ve sonuçları. www.huksam.hacettepe.edu.tr/şiddet.htm.

- Tangney P. J. & Fisher W. K. (1995). *Self-Conscious Emotions*. New York: The Guilford Press.
- Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2009). Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etüdüleri Enstitüsü (HÜNEE), Ankara.
- Tutarel-Kışlak Ş., Çakmak Ö. & Saraç S. (2006). Travma Tepkileri/Travmaya Bağlı Suçluluk ölçeği’nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. 14. Ulusal Psikoloji Kongresi Kitabı. Ankara: 172-173.
- Tüzün D.Ü. (2005). Gençlik döneminde depresyon ve intihar. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri. *Sempozyum Dizisi*, 43: 53-58.
- Vahip I. & Doğanavşargil Ö. (2006). Aile içi fiziksel şiddet ve kadın hastalarımız. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17: 107-114
- Waldrop A., Resick P. (2004). Coping Among Adult Female Victims of Domestic Violence. *Journal of Family Violence*, 19: 291-301.
- Weaver T. L. & Clum G. A. (1996). Interpersonal violence: Expanding the search for long term sequelae within a sample of battered women. *Journal of Traumatic Stress*, 9: 783-803.
- Woods J. S. (2000). Prevalence and patterns of posttraumatic stress disorder in abused and postabused women. *Issues in Mental Health Nursing*, 21: 309-324.

Women Victims of Violence: A Mental Health Survey in Woman's Shelters

Zeliha Damka
Ankara University

Şennur Tutarel Kışlak
Ankara University

Abstract

The main purpose of this study is to analyze whether the scores of post traumatic stress disorder, trauma-related guilt and other psychological symptoms of women staying in shelters change with respect to the suicide attempts and to the type of violence that they experience. Also the study aim at to find the level of prediction of the scores of Brief Symptom Inventory subscales by the scores of post traumatic stress disorder, trauma-related guilt expected to be seen in the victims of violence.

The study involves 106 battered women. The data in the study are collected through using Impact of Event Scale-R (IES), Trauma Related Guilt Inventory (TRGI), and Brief Symptom Inventory (BSI). In order to evaluate the differentiations of the scale scores at issue, from the type of violence experienced, one-way analysis of variance (ANOVA) is applied.

Results indicate that scores of IES, TRGI and BSI subscales significantly differ with respect to the type of violence. Being exposed to all types of violence much increases the psychological symptoms. The differences of scale scores related to women's suicide attempts are analyzed through using the t-test, and it is observed that the scores of TRGI have not differed significantly with respect to the suicide attempts, but differed significantly with respect to the subscale scores of BSI and IES.

In accordance with the second aim of the study, regression analysis is conducted to investigate whether the scores of TRGI and IES predict the BSI/subscale scores of anxiety, depression, somatisation, negative self and hostility or not, and the results reveal that TRGI and IES scores predict the scale scores mentioned. Findings of the study are discussed within the framework of the related literature.

Keywords: *women staying in shelters, the type of violence, trauma related guilt, PTSD, psychological health*

Gender Responsive Provisions in Collective Bargaining Agreements

Divina M. Edralin^{*}
De La Salle University

Abstract

This paper determines the different gender-related concerns of women workers they considered important to be addressed in Collective Bargaining Agreement (CBA) negotiations and analyzes whether there are actual CBA provisions responsive to these. It also identifies benchmark gender-responsive CBA provisions which other unions could use as bases in negotiating their own CBA demands to respond to women-specific needs and issues. Data were gathered from 50 union leaders in a series of focused group discussions held in the City of Manila and from 50 CBAs from various industries in the Philippines. Findings revealed that trade unionists perceived, before and even up to now, that issues related to: (1) lack of support on reproductive health/rights, (2) sexual harassment, and (3) discrimination against married women were the top three ranked most important women issues that should be addressed in the CBAs. It also appeared that only the CBAs in the Hotel Industry are gender-focused, evidenced by the inclusion in most, of a separate article that pertains to women workers' benefits, while the rest lack or has no substantial provisions that will fully benefit women workers in particular. Generally, collective bargaining has not proved to be the panacea for addressing the existing gender inequality in the workplace; and it seems that the best way to address the gender concerns of women workers in the workplace and in all fields of working life is likely through the legislations and the courts. At the company level, it is recommended that trade union women leaders, in collaboration with the men leaders, must implement courses of action, such as improving CBA provisions related to reproductive health/rights and sexual harassment and discrimination against married women as well as involving and training more women workers in union governance.

Keywords: Collective bargaining, Collective Bargaining Agreements, Filipino women workers, Women in trade unions, Gender responsive CBAs.

^{*} Prof. Dr. Divina M. Edralin, Business Management Department, De La Salle University, Manila-Philippines. E-mail: divina.edralin@dlsu.edu.ph

A woman worker has the right to be treated with respect, the right to a reasonable workload, the right to an equitable wage... and the right to be human.

(Peartman, Coburn, Jakubowski, 1973:16)

Introduction

Women and men is an essential way of classifying people in society. The maleness and femaleness of individuals are biological facts. As such, sex is the genetic and physical or biological identity of a person, which indicates whether one is female or male (Reyes, Mandap, Ilarde, Asiro, Valencia, & Robielos, 2003:6). On the other hand, gender pertains to the socially differentiated roles and characteristics attributed by a given culture to women and men (National Commission on the Role of Filipino Women [NCRFW], 1993). Although women and men have inherent physical and biological differences, both are endowed with social, emotional, psychological, intellectual, and spiritual dimensions which enable them to function and contribute to society's development and continued existence.

The more than 2,000 years' history of people in various cultures all over the world has shown that a great number of women in many societies experienced a life of inequality and discrimination as dramatized in their socio-cultural, economic, and political institutions. Gender inequality exists when men (or women) enjoy a disproportionately large share of some valued good such as political power or long life (Dorius & Firebaugh, 2010:1941). Gender inequality has been one of the most enduring forms of inequality across all societies over the course of human history, and the gender divide has been one of the deepest and most resistant forms of inequality existing in the world (Epstein, 2007).

According to the International Labour Organization (2006), the gender gap is evolving into a poverty trap: women face a much higher risk of a drastic drop in living standards when they retire than men. Yet, women account for the majority of the over-60 year old population in almost all countries. Women are disproportionately responsible for household production, which generates lower labor force attachment even when they are working (Haywood and Jirjahn, 2002:45). According to Mehrotra (1998), women often have a double or triple workload, combining economic activities with looking after the household and providing family care. Women are also more likely than men to miss work due to illnesses of children or other family members, and more likely to place limits

on hours worked or on commuting distance (Corcoran & Duncan, 1978, as cited in Haywood & Jirjahn, 2002:45). Mehrotra (1998) further observed that if the value of the unpaid, invisible work done by women (approximately USD 11 trillion per annum) is included, global output would be almost 50% greater.

Considerable differences exist as well in women's and men's access to and opportunities to exert power over economic structures in their societies. In most parts of the world, women are virtually absent from or are poorly represented in economic decision-making, including the formulation of financial, monetary, commercial and other economic policies, as well as tax systems and rules governing pay (United Nations [UN], 2008). In spite of these realities, women are the backbone of economic development in many developing countries (Ndemo & Maina, 2007). In many countries, too, women are the primary earners for their families. But because they are discriminated against, in terms of wages, land ownership, and lending, they are inhibited from contributing to their respective nations' economies. According to Sarcos (as cited in Chiong-Javier, 2009), economic policies imposed by international trade relations agreements had intensified the exploitation of farm households, caused greater landlessness and impoverishment with the conversion of agricultural lands, shifted production to high value crops that necessitated intensive chemical use, opened the country to cheaper agricultural imports that competed with local products, and forced farm women to labor more and move to lowly paid off-farm jobs that compromised their welfare, among other problems.

In the workplace, evidence of gender inequity, such as: (a) women lag behind men in salary and salary progression; (b) women's rewards and work conditions (e.g. pay, autonomy, authority) are usually less favorable than men's; (c) women tend to work in dead-end jobs, resulting in lesser likelihood of promotion; and (d) women are less likely than men to exercise authority in the workplace; were cited in the literature by Sipe, Fisher, and Johnson (2009). However, it is argued that with the advent of collective bargaining in unionized establishments, women have a new weapon in their struggle to end discrimination related to these issues, because unions, under equal opportunity statutes, are forbidden to discriminate and have to adopt Affirmative Action Programs that concern wages, hiring, promotion, job security, and other terms and conditions of employment. It is also shown that the ability of workers to participate in investment decisions appears to have an important collective bargaining element (Haywood & Jirjahn, 2002:60).

In the Philippines, which is among the most populous countries in the world, ranking 12th globally, 7th in Asia, and 2nd in Southeast Asia (NCRFW, 2008, women constitute more than half of the over 80 million people, and have a very

significant role to play in the socio-cultural and economic spheres of the society. The basic equality of women and men is affirmed by the 1987 Philippine Constitution (Article II, Section 14:3), which provides that: "The State recognizes the role of women in nation-building and shall ensure the fundamental equality before the law of women and men. However, despite this key Charter provision and significant implementing laws (e.g. The Family Code of the Philippines-1987; RA 6725 which prohibits discrimination against women in employment, promotion and training opportunities; RA 7192: Women in Development and Nation-Building Act; RA 7877: Anti-Sexual Harassment Act; RA 8355: Anti-Rape Law; the Anti-Violence Against Women and their Children Act of 2004; RA 8972: Solo Parents Welfare Act; RA 8187: Paternity Leave Act; and the Magna Carta of Women) in support of and for the advancement of Filipino women, they continue to face discrimination in the economic, political, social, and cultural aspects of Philippine society, as documented in various reports.

The 2010 Bureau of Labor and Employment Statistics (BLES) – Department of Labor and Employment (DOLE) statistics indicated that women constituted 25.24 million or 50.1%, while men totaled 25.06 million or 49.8%, of the country's total household population of 15 years of age and over in 2008. But the labor force participation rate (LFPR) of women was only 48.42%, compared to the 83% LFPR of men, in the same year. Over the years, the LFPR of women had been consistently lower, compared to that of men, and fell far short of the national average.

The BLES-DOLE report (2010) also revealed that, by industry sector, 57% of the Banking sector employed women, the Hotel industry had 33% female staff, the Manufacturing sector had a 45% women workforce, Transportation and Communication had 24% female employees, and the Educational institutions hired 56% females.

The Bureau of Women and Young Workers (BWYW) Regional Labor Force Statistics on Women and Young Workers report (2001) showed that, by major occupation group, employed women work as: laborers and unskilled workers (4.0 million or 35.1%); officials of government and special interest organizations, corporate executives, managers, managing proprietors and supervisors (1.8 million or 15.5%); service workers and workers in shops and private households with employed persons (1.3 million or 11.7%); and farmers, forestry workers and fisher folks (1.0 million or 9.3%).

The same report also highlighted the following: total employed women are predominantly classified as wage and salary workers (14.3 million or 49%); own-account workers (11.1 million or 38%); and unpaid family workers (3.8 million or 13%).

That based on union membership, women were less organized (36.7%) compared to men (63.3%). Surveyed women workers explained that their priority was to do their family responsibilities at home and that they lack leadership skills to be able to participate in union matters. As a result, men dominated (federation heads = 98%; local union presidents = 84%) the leadership positions in labor organizations.

As a whole, the available published data from various sources reveal that today's Filipino women workers, in spite of government legislative efforts, development programs, and presence of trade unions and many women's organizations in the country, still continue to experience inequality and that women's lives have not dramatically altered for the better.

Given the above scenario, this paper was done to contribute to the growing body of research concerned with gender inequality in developing countries, and investigates the gender-related issues facing women workers and Collective Bargaining Agreement (CBA) outcomes in the workplace in the context of Philippine experience in privately-owned companies. Specifically, this paper aims to describe the different gender-related concerns of women workers which they considered important to be addressed in CBA negotiations. It also determines the common provisions contained in CBAs that are related to gender issues in terms of: (1) Reproductive Health/Rights; (2) Gender-Friendly Health Services; (3) Work Load/Assignment; (4) Workers' Training and Development; and (5) Other gender-friendly benefits. Lastly, it identifies benchmark or model gender-responsive CBA provisions which could be used as bases by other unions in negotiating their own CBA demands to respond to women-specific needs and issues.

A Brief on Collective Bargaining in the Philippines

The conduct of collective bargaining differ significantly among countries. Its important determinants include institutional structures, union density rates, political climate, ideologies and cultural norms (Flanagan 1999). In Japan and the United States, for example, most negotiations take place at the firm or enterprise level. Centralized or industry-wide bargaining is characteristic of Scandinavian countries, throughout most of the European union countries, of Australia, and New Zealand as well (Preston, 2003).

Collective bargaining in the Philippine context, refers to the process of negotiating a contract between a legitimate labor organization (duly registered with the DOLE), which had been duly certified or recognized as the sole

exclusive bargaining agent (SEBA) or representative of all employees in a collective bargaining unit (CBU), and the employer (Edralin, 2003:120). It follows the enterprise or decentralized level of bargaining.

Collective bargaining is the centerpiece of industrial relations in the Philippines. It is fundamental to labor-management relations, just as in many other countries where unions exist. The collective bargaining process is inherently legalistic, but its legal framework does not really preclude voluntarism (Edralin, 2003:132). The legal foundation of collective bargaining in the country, particularly in the private sector, emanates from UN Instruments, ILO Conventions, the 1987 Philippine Constitution, and the 1974 Labor Code of the Philippines as amended.

Moreover, the collective bargaining principles, processes and outcomes, anchored on the goals of trade unions, are based on four theoretical models of unionism. These are the economic, social, political, and dualistic theories as shown in Table 1.

Table 1. Theories of Collective Bargaining

Theories	Goal Of Unions	CBA Provisions That Support The Theory
Economic	<ul style="list-style-type: none"> • secure higher wages and better terms and conditions of work • control job situation • protect and improve the general living standards of its members 	<ul style="list-style-type: none"> • across-the-board increases • job and wage scale • productivity • premiums • bonuses • allowances
Social	<ul style="list-style-type: none"> • eradicate work alienation • gain respect and recognition 	<ul style="list-style-type: none"> • hours of work • leaves • employee assistance • health care benefits • promotion and transfer
Political	<ul style="list-style-type: none"> • enhance interest of workers • democratize power • secure unity and strength of members 	<ul style="list-style-type: none"> • union exclusive representation • union security • union rights/privileges • security of tenure • employee discipline • labor management committee • grievance machinery
Dualism	<ul style="list-style-type: none"> • perform both economic and political thrusts simultaneously 	<ul style="list-style-type: none"> • across-the-board increases • premiums • union security • security of tenure

Source: Edralin D. (2003): 121

The actual collective bargaining negotiations require both parties to deal with each other with open and fair minds, and to sincerely endeavor to overcome obstacles existing between union and management to the end that the industrial relations may be successful, peaceful, and beneficial to both parties (Baldoz, as cited in Edralin, 2003:120). Therefore, the observance of the basic principles of collective bargaining, such as the duty to bargain collectively, settlement of clash of interest through compromise, and non-violence, among others, is necessary.

On the other hand, **gender responsive collective bargaining** can be characterized as: (1) a process that involves both women and men workers representing their legitimate labor organization which had been certified as bargaining agent in the drafting, negotiation and administration of a written agreement with the employer; (2) based on certain principles and procedures that recognize the rights and distinct roles of women and men workers in the workplace; (3) demands and counter-demands wherein each party tries to obtain for itself the best or most favorable terms and conditions; and (4) must respond to the particular needs of both men and women workers to improve the quality of their work life and protect their individual rights and their union.

According to the report of Bureau of Labor and Employment Statistics (BLES), "one of the major programs of industrial peace and stable employment is the promotion of collective bargaining. Through collective bargaining, workers can negotiate with their employers on wages, hours of work and other terms and conditions of employment to come up with a Collective Bargaining Agreement (CBA). A CBA usually contains clauses on economic and non-economic benefits. Economic benefits include wage increases, allowances, bonuses, longevity pay, insurance, separation pay, monetary assistance, death aid and funeral assistance, leave benefits, retirement plan, and other fringe benefits. Non-economic provisions include union security clauses, grievance procedure, and labor-management cooperation schemes, among others. Although a CBA is effective for five years, its provisions may be renegotiated on the third year after its execution" (BLES, 2009:1).

The 361 CBAs registered at the Bureau of Labor Relations (BLR) in 2007 (BLES, 2009:2) granted a package of benefits for the welfare of 46,399 covered workers in various industries in the Philippines. Disaggregated by gender, data showed that male workers (31,183) outnumbered female workers (15,031) covered by CBAs (67.2% vs. 32.4%). In terms of content, the CBA welfare benefit provisions recorded by the BLES in 2009 indicate that these were related to wage increases, employee assistance, well-being/health promotion programs, and health care, leave, supplementary or terminal benefits, among others. Health care benefits were mostly on medical services and hospitalization plans,

while employee assistance provisions included burial aid, and emergency or, calamity loans. Well-being/health promotion program provisions were usually on family planning services, workers' education and recreational activities. Supplementary benefits frequently pertained to 13th month pay, Christmas bonus, and signing bonus. Terminal benefits dealt more often on retirement and death benefits; while leave benefits referred generally to vacation and sick leaves. The miscellaneous benefits provisions commonly included sets of clothing and allowance for workers. It seems that current welfare benefits provisions coverage have expanded compared to CBAs in the past fifty years.

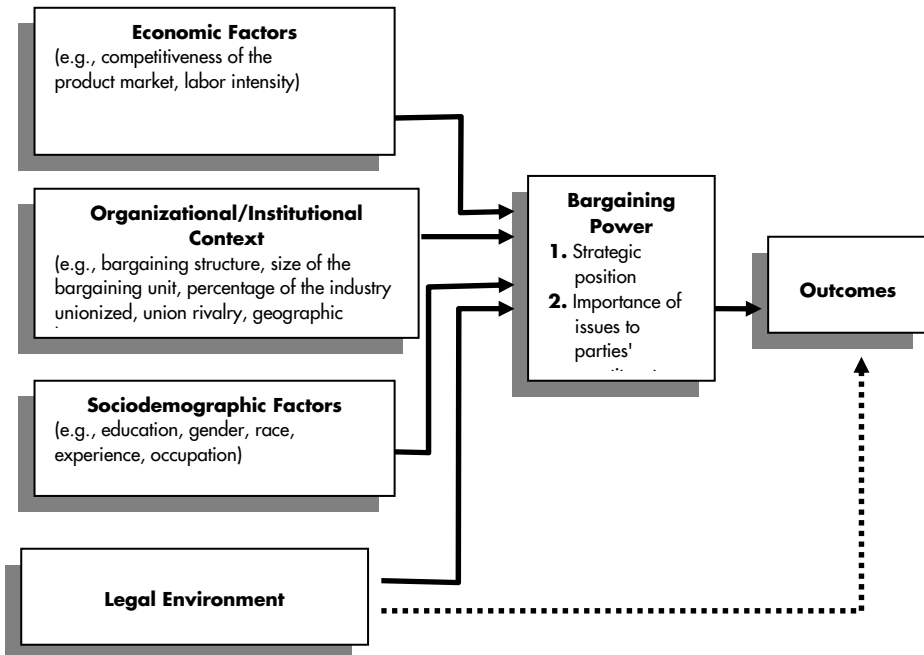
Philippine collective bargaining history indicate that in spite of its weaknesses in content and structure, it remains unchallenged as a means of improving terms and conditions of employment of the unionized women and men workers.

Theoretical Framework

This study is based on the conceptual framework for the "**determinants of bargaining outcomes**" developed by Delaney and Sockell (1989: 571) as shown in Figure 1.

This model is a helpful diagram to show several variables (economic factors, organizational/institutional context, sociodemographic factors, and legal environment) that shape bargaining power (i.e. strategic position and importance of issues to parties' constituents) and its effects on bargaining outcomes. The model further assumes that the union, as a party to the bargaining process, is concerned with the wage (pay increases) and non-wage demands (job security) for its members' improved standard of living as outcomes. The management, on the other hand, is expected to resist demands interfering with their abilities to be flexible, and to respond to changes in their operating environments through the introduction of new production technologies (Fossum, 1999: 284).

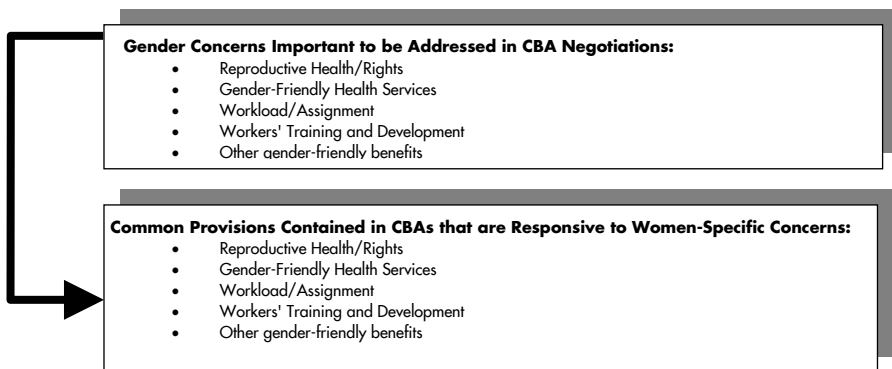
Figure 1. A Conceptual Framework for the Determinants of Bargaining Outcomes

Source: Delaney and Sockell, 1989: 571

Based on the succeeding conceptual framework, the following schematic diagram attempts to present the operational framework of the study to illustrate the major variables that were investigated.

Figure 2. Operational Framework of Gender Focused CBA Outcomes

Methodology

The descriptive and comparative research designs were used to identify the gender-related concerns of women workers, which they consider important to be addressed in CBA negotiations. The descriptive research design was also utilized to determine the common gender-responsive provisions contained in the CBAs that are responding to needs and issues of women workers, and compared to the 2004 baseline data (Edralin, 2004).

On the gender issues/needs perceived by the trade unionists as important to be addressed in CBA negotiations, data were gathered through focused group discussions (FGD) among 50 union leaders (national federation officer, local union officer, women committee chairperson) from various local unions affiliated with the National Union of Workers in Hotel Restaurants and Allied Industries (NUWHRAIN) and partner organizations of the Labor Education and Research Network (LEARN). About eight to ten local union leaders participated in an FGD undertaken after a national federation meeting or a LEARN-sponsored conference/seminar held in the City of Manila from January to May 2010. Each FGD lasting for about one and a half hours, was facilitated by the researcher with the assistance of NUWHRAIN staff or LEARN educator-organizer designated by the NUWHRAIN Secretary-General and LEARN Executive Director. The respondents then were asked to identify and describe the gender issues/needs they considered important to be addressed in their CBA negotiations. At the end of the FGD, the participants were asked to arrive at a consensus in ranking such issues from most important to least important. The contents of the trends of the responses from each of the seven FGDs were then collated to represent the 2010 data and these were compared to the 2004 data as shown in Table 2.

To determine the common gender-responsive provisions contained in the CBAs that are responding to needs and issues of women workers, 50 operational/in effect CBAs from various industries doing business in the Philippines were content analyzed. Moreover, the greater bulk of these CBAs belong to those who participated in the FGD. The content analysis involved the examination of all the provisions of each of the 50 CBAs to know which ones are responding to women workers' needs. Then, the specific gender-related provisions based on the operational framework of the study were tallied using frequency and percentage statistics to describe the patterns as presented in Tables 3 to 6. Copies of the registered CBAs that are operational/in effect and available during the time of data gathering, were either obtained from the BLR-DOLE or directly from the local union officer NUWHRAIN or LEARN staff

themselves. The industries and the number of CBAs that were covered were as follows: (1) Airline=6; (2) Banking=7; (3) Broadcast=7; (4) Educational Institutions=5; (5) Hotels=12; (6) Manufacturing=12; and (7) Wholesale and Retail Trade=1.

Results and Discussion

Gender Issues/Concerns Perceived by Trade Unionists As Important to be Addressed in the CBA Negotiations

Table 2. Gender Issues/Concerns Perceived to be Important

Gender-Focused Issues	Rank (2004)	Rank (2010)
<p>Lack of Support on Reproductive Health Concerns. Inadequate family planning services (seminars or orientation only), inadequate maternity (SSS reimbursement and limited number of leaves) and paternity (7 days only) benefits, absence of family leave credits, and lack of nursery/lactation rooms in the workplace. Vacation and sick leaves are also usually not tied-up to the reproductive concerns of women or to the responsibility of men to rear their children.</p>	1	1
<p>Sexual Harassment. Existence of sexual harassment in various forms committed by the male boss, co-employee/s, or customer despite the law prohibiting such acts. Many female trainees or casuals have also experienced sexual harassment in the workplace which is usually unreported.</p>	2	2
<p>Need for Healthy, Safe, and Improved Work Environment. Lack of adequate women facilities (clean toilets, lockers rooms) and equipment (stools and tools that fit the height of Filipino women) for conducive working conditions. Assignment of women (e.g. pregnant women) to graveyard shifts, hazardous jobs (e.g. carrying of heavy load, polluted area, extreme temperature, standing for long hours), and scheduling to work on rest days. Absence or very minimal access to information about HIV and AIDS and assistance to manage stress at the workplace.</p>	3	6*
<p>Lack of Protection of Non-Regular/Outsourced and Child Workers. Part-time/casual/contractual and women workers aged 17 and below are paid below minimum wage, assigned to more hazardous jobs which regular employees refuse to do, given very irregular working schedules, and do not have any job security at all.</p>	4	7*
<p>Low Level of Trade Union Participation. Due to the multiple burden and discrimination experienced by women workers in the workplace and in society, very few women, especially the married ones, are able to actively participate in trade union activities or even occupy leadership positions in the union.</p>	5	8*

Table 2 continued.		
Long Hours of Work. The total working time of women, considering their economic (regular 8 hours + overtime work of 2-3 hours/day in peak periods of the company) and domestic activities, are generally higher than that of men, indicating multiple burdens of women.	6	4*
Limited Development Opportunities. Limited access to training and development programs that will increase women's awareness on gender issues and concerns, develop their managerial and interpersonal skills, and attain higher educational qualifications to be able to grow in the organization. Most training given to women are those that pertain to technical skills to improve their work performance.	7	5*
Lack of Opportunity to be Involved in the Decision-Making Process. There are very few workplace programs or schemes other than those of the union, where the employer consciously provides a venue by which women are given substantial opportunity to be involved in decision-making, particularly on issues that pertain to gender equality.	8	9*
Discrimination Against Married Women. Preferences of some employers for unmarried applicants at the hiring stage due to potential maternity benefits costs. Sometimes due to pregnancy, married women are not hired, or if employed but not as regular workers, they are no longer allowed to return to work.	9	3*
Limited Career Opportunities. There are very few women given the opportunity to occupy higher/ managerial positions. There are more men who occupy higher positions in the firm.	10	10
Occupational/Job Segregation. Women are stereotyped to be more fit in jobs that are service-related (e.g. nursing, caregiver, teaching) and in the wholesale and retail trade, (such as sales work). They have less opportunity to be hired in occupations related to engineering, criminology, transportation, and animal husbandry work.	11	11
Low and Inadequate Wages. In general, men received higher wages and salaries because of job segregation and lower job positions of women. Women also perceived that their current wages are not sufficient to meet their families' daily needs, especially if they are the main breadwinners.	12	12

Note: *different ranking compared to 2004

Table 2 reveals that the women trade unionists perceived, before and even up to now, that issues related to **lack of support on reproductive health/rights**, such as family planning, maternity benefits, paternity leave, and family leave are important demands that should be addressed in the CBA negotiations. Women rated this top most because of the increased number of women in the Philippines who currently balance a job outside the home with the care of an infant. Maternal leave policy primarily benefits child health and development and the health of mothers (Chatterji & Markowitzj, 2005:16), as well as employment and job continuity. It is interesting to note that one major strategy for advancing towards gender equality, in the past and even in the

future, are the Philippine Labor Code provisions on maternity benefits, paternity leave, family planning, solo parent's leave, and unreasonable hours for pregnant women.

The second most important issue before and at present is **sexual harassment**. Women employees and female trainees experience various forms of sexual harassment from their boss or co-employees or customer. Sexual harassment is particularly manifested when power shifts away from workers and this is a problem women inherently face. Moreover, until now, many Philippine companies have not created the Committee on Decorum and formulated their own rules and regulations in compliance with the Anti-Sexual Harassment Law. Unfortunately, local unions have not exerted enough pressure to make their respective employers comply with the Law, aside from the fact that DOLE inspectors have not reported any such employer noncompliance so that they have gone unpunished and unnoticed. Consequently, most women sexual harassment victims in the firm do not report their case because they thought nothing would change, considering the harasser was the boss; they might lose their jobs; lacked faith in the complaints process; have no money to file a law suit; lacked the social capital to generate media frenzy; and the stigma that sexual harassment brings. Women workers or workers in general will have the tendency not to assert their rights and seek justice at the workplace if they perceive that they do not have the power or the union to protect them and ensure that their complaint will be properly dealt with.

In 2010, ranking third is **discrimination against married women**. This means that some employers prefer to hire single applicants due to potential maternity benefits costs. Sometimes due to pregnancy, married women are not hired; or if employed but not as regular workers, they are no longer allowed to return to work. Obviously, there are firms violating the Constitutional protection against employment discrimination based on gender, race, age and other grounds. Although a company is unionized but is able to persuade the union that to be sustainable, company costs may be minimized by the hiring of contractual or outsourced female employees instead of paying for maternity benefits of regular married employees. Such discriminatory practices of the employers can best be dealt by having a CBA general nondiscrimination clause which prohibits all forms of employment discrimination, even though the same is already stipulated in the Labor Code. The violation of such CBA clause will provide the union various options and venues to enforce the same.

Common Provisions Contained in CBAs that are Responsive to Women-Specific Concerns in the Workplace

The bone of contention in CBA negotiations, from a gender perspective, is for the union to integrate and secure the best possible economic and political package that will be beneficial to individual women members/workers and the union as well. This means that gender equality as an issue will be addressed, which will then empower women workers to uplift their lives economically, politically, and socially.

The data from 50 operational CBAs in nine industries based on the BLR-DOLE classification of registered CBAs indicated the following patterns:

1. Reproductive Health/Rights

Table 3. Summary of CBA Provisions Related to Reproductive Health/Rights

Specific Provisions	No. of CBAs (n = 50)	
	Frequency	Percentage
<ul style="list-style-type: none"> • Maternity Leave - Normal (60-67 days) - Caesarian (78-84 days) 	48	96%
<ul style="list-style-type: none"> • Maternity Financial Assistance - Advance payment of maternity benefits - Extension of maternity leave chargeable to unused leave - Financial Assistance/subsidy given to woman <ul style="list-style-type: none"> ~ Normal (P1,200-P14,000) ~ Caesarian (P2,000-P35,000) ~ Abortion/miscarriage (P800-P8,000) ~ Home delivery (P1,000-P3,000) - Financial Assistance/subsidy given to spouse <ul style="list-style-type: none"> ~ Normal (P600-P1000) ~ Caesarian (P800-P2,500) ~ Abortion/miscarriage (P400) ~ Home delivery (P1,000) - Giving of service charge share (50%) 	17	34%
	13	26%
	17	34%
	3	6%
	4	8%
<ul style="list-style-type: none"> • Family Planning (seminars, educational materials, family birth control devices) 	34	68%

Among the six specific types of reproductive health/rights benefits, most Philippine CBA provisions pertain to maternity leave, family planning, and maternity financial assistance. On maternity leave, though provided by Philippine law at 60 days for normal delivery, some CBAs have improved the

period up to an additional seven days. Many countries have paid maternity leave policies, including those in New Zealand, in Canada and across Europe (Edwards, 2006:281). However, Australian women may avail of paid maternity leave only if concerned by enterprise bargaining agreements or select awards. According to Joesch (1997), a paid leave policy for childbirth has two effects: (1) it encourages some women to interrupt work for a longer time; and (2) it entices other women to return to their job after birth rather than quit, resulting in a shorter interruption of work. These have been borne out by women workers' experience in the Philippines as well.

Table 4. Summary of CBA Provisions Related to Other Gender-Friendly Benefits: Other Leaves

Specific provisions	No. of CBAs (n = 50)	
	Frequency	Percentage
Vacation Leave (8-30days)	46	92%
Sick Leave (8-90days)	43	86%
Paternity Leave (7-8days)	33	66%
Emergency leave (3-13days)	27	54%
Bereavement Leave (3-9days)	22	44%
Birthday Leave	12	24%
Calamity Leave (4-5days)	4	8%
Matrimonial Leave (3-7days)	3	6%
Family Day Leave (1 day)	1	2%

On the other hand, among the nine specific types of other leaves that are considered to be gender-friendly, as illustrated in Table 4, leave for vacation, sickness, paternity, and emergency leave usually availed of in relation to family needs are found in more than the majority of the 50 CBAs. These have distant semblance to the intent of the Austrian Family Law "whereby the husband and the wife were made equally responsible for the maintenance of the family and it was argued that men and women should enjoy the same condition as regards to entitlement to such benefits as family, children's and household allowances, and allowances in kind, and others" (Metzker, 1980:244). These CBA provisions are beneficial to women workers at large.

2. Gender-Friendly Health Services

Table 5: Summary of CBA Provisions Related to Gender-Friendly Health and Safety Services and Facilities

Specific provisions	No. of CBAs (n = 50)	
	Frequency	Percentage
Hospitalization	34	68
Group life and accident insurance	33	66
Medical/dental clinic/free medical consultation (Obstetrician/Gynecologist and pediatrician)	31	65
Eye care/optical	18	36
Annual general check-up (PAP Smear, HIV)	11	22
Sleeping quarters	9	18
Washroom and lockers	9	18
Free emergency medicines (flu, stomach ache, diarrhea, dizziness)	8	16
Medicine allowance/subsidy (vitamins)	5	10
Hearing aid	5	10
Medical allowance	4	8
Day Care Center	1	2

A closer review of the specific provisions on gender-friendly health services revealed that hospitalization, group life and accident insurance, and medical/dental consultations are the top three women-specific concerns found in at least 31 or 65% of the CBAs. This is an indicator that the union paid a lot of attention to and worked hard for these women's issues. However, only a few CBAs had gender-friendly health services, like day care center. It could be noted that on-site childcare positively affected employees' decisions to remain employed at the company and increased the extent to which they used the on-site childcare policy as a recruitment tool (Kossek & Nichol, 1992:485), and insufficient access to affordable, accessible and reliable childcare facilities also affects women's participation in the workforce (Thomson 2008:84).

3. Workload/Assignment

Although, the assigning of workload is a management prerogative, only 12 CBAs out of the 50 surveyed stipulated women-worker friendly provisions such as the special maternity privilege that *"pregnant women employees shall be relieved of heavy workload and/or strenuous jobs upon submission of medical certificate or doctor's advice."* However, across industries, men and women have

to work eight hours a day, six consecutive days a week. This pattern is quite different to that in Germany where women are much less likely than men to work evenings or weekends (Hamermesh, 1996); or in the United States where women are also much more likely to work full time than women in countries like Germany and Sweden (Blau and Khan, 2003).

4. Workers' Training and Development

Provisions on training and development of employees are found in 30 out of the 50 CBAs analyzed. This gender-related provision, either or both, pertain to workers' education that will provide training and development programs for the technical and professional improvement of the employees, as well as to job enrichment and spiritual upliftment. Seminars on livelihood, women empowerment, trade unionism, and managing stress are also indicated in very few (10 out of 50) CBAs. Although women are assured of attending training programs, these are predominantly on technical training to improve their skills in the performance of their jobs. Noteworthy is Management's shouldering of training costs for increasing their workers' competencies on union governance and participation in addressing workers' issues and concerns.

5. Other Gender-Related Benefits

Table 6. Summary of Other Gender Responsive Benefits Provision in CBAs

Specific Provisions	No. of CBAs (n = 50)	
	Frequency	Percentage
Uniforms	38	76
Death benefit	31	62
Rice subsidy	27	54
Burial assistance	18	36
Meal Subsidy/Allowance	12	24
Calamity assistance	10	20
Educational benefits/loan	9	18
Joint Actions Against Child Prostitution and Child Labor	9	18
Burial assistance to dead family member/relative of employee	8	16
Transportation/shuttle services	8	16
Emergency loan	7	14
Multi-purpose loan	6	12
Joint Anti-Sexual Harassment Clause	5	10
Employee discount	5	10
Laundry	3	6

Table 6 continued		
Sugar subsidy	3	6
Travel allowance	2	4
School opening loan assistance	2	4
Legal assistance/Legal counsel	1	2
Children's allowance	1	2
Matrimonial bonus	1	2

As reflected in the CBAs, a wide array of other benefits are stipulated therein which laws do not mandate to be included, but which can improve the working conditions and standard of living of women workers. On top of the list are free uniforms, death benefit, and rice subsidy which women considered beneficial to them, especially if they are the main breadwinners or are single parents. Significant is the inclusion of provisions pertaining to Joint Actions Against Child Prostitution and Child Labor (9 out of 50 CBAs) and Joint Anti-Sexual Harassment (5 out of 50 CBAs), which directly address the issues of sexual harassment and child labor concerns of women. These spell out the union's and management's equal responsibilities in ensuring that workers whose ages are below 18 years are not exploited; and women workers are protected from sexual harassment, can seek legal redress, and complaints will prosper with justice if ever they are sexually harassed.

Benchmark or Model Gender-Friendly/Focused CBA Provisions

There are several benchmark or model gender-friendly/focused CBA provisions that could be identified from among the said 50 contracts, that since these are over and above the minimum provisions of the Philippine Labor Laws and are superior compared to the other CBAs under study in terms of the scope/coverage. It could also be noted that many of the model gender-friendly CBA provisions are from the Hotel industry. These CBA provisions could be used as bases by other unions in preparing their own CBA proposals and in formulating their negotiation strategies and tactics. These benchmark or model CBA provisions, mostly copied verbatim are as follows:

Table 7. Summary of Model CBA Provisions from Various Industries

1. Medical and dental services (Broadcast industry)

The Company shall provide vitamins for all night shift employees with the advice of the Company physician. In areas where the Company maintains an infirmary or clinic, the Company shall make available competent medical doctors, dentists, ophthalmologists, and shall keep sufficient stock of first aid medicines in the premises. In such cases the Company shall make available 24 hours an on duty nurse, including Saturdays, Sundays and Holidays. The Company shall schedule a physician for consultations for four hours, Mondays, Tuesdays, Thursday, and Fridays; and on ophthalmologist shall be requested on quarterly basis. Employees on provincial assignment shall be provided free medical consultation at least once a month.

All provincial station managers shall secure the services of medical doctors to comply with the provisions of this Section for the benefit of the employees within their jurisdiction.

An annual complete physical, medical examination shall be required of all employees. Expenses shall be borne by the Company and shall include X-ray, urinalysis, stool examination, blood chemistries, HIV, HEPA-B, PAPSMEAR and ECG. Said examinations must be completed every last week of February each year. (Radio Philippines Network Employees Union)

2. Hospitalization (Banking industry)

Subject to the limitations hereinafter set forth, the Company agrees to give financial assistance to employees who, upon proper certification by the Company physician, are required to undergo hospitalization. Should the hospital require a deposit, the Company agrees to advance the deposit in an amount not exceeding Php 2,000.00.

The maximum financial assistance to be given to any one employee shall not exceed (a) Php 10,000.00 per confinement for minor/ordinary confinement; and (b) Php 20,000.00 per confinement for major operations as defined by the Company physician; provided, that this assistance shall include as dependents the legitimate spouse and two (2) dependent legitimate children per married employee at 75% of the foregoing, per contract year; and both parents per single employee at 75% of the foregoing, per contract year; provided further, that the total maximum financial assistance of the Company shall not exceed P400,000.00 per contract year. In case this amount is insufficient, next year's budget can be advanced if needed. (Malayan Employees Association)

3. Medicine allowance (Banking industry)

The Bank agrees to increase the present yearly medicine allowance for employees from Php 3,800.00 to Php 4,600.00 payable on the first week of January of each year, with the understanding that employees whose dates of permanent appointment fall after 01 January shall be paid the medicine allowance on a pro-rata basis. Employees who resign within two (2) months after payment of the medicine allowance shall reimburse to the Bank the portion of the medicine allowance which corresponds to the period from the effectivity of his resignation up to 31 December of the calendar year. (BPI Consumers Banking Group Employees Union-FFW-BPI Family Savings Bank Chapter)

Table 7 Continued**4. Maternity Benefits (Hotel industry)****Maternity Leaves/Benefits:**

a. Credits - Women employees, in case of delivery, legal abortion or miscarriage, shall be allowed maternity leave with full pay (basic salary plus allowance and service charge share) as follows:

- 1) For normal delivery - 66 calendar days
- 2) For caesarian delivery - 84 calendar days

b. Advance Payment - Maternal benefits may be paid in advance, provided there is a prior written request by the employee concerned and compliance with the requirements of the Social Security System.

c. Financial Assistance

- 1) For normal delivery -Php 2,500.00
- 2) For caesarian delivery -3,500.00

(NUWHRAIN-APL-IUF-Manila Peninsula Supervisors' Chapter)

5. Maternity Benefit (Hotel industry)**Maternity Leave**

a) Special Maternity Privilege - The HOTEL shall continue the practice of relieving pregnant women from heavy workload and/or strenuous jobs taking into consideration, however, the medical recommendation of the HOTEL physician. Pregnant women may be assigned in work areas which will best enhance their work skills and productivity.

b) Addition to Post-Delivery Leave - When the pregnant employee fails to avail of the fifteen (15) days pre-delivery leave, or any part thereof, the same shall be added to her post-delivery leave with pay.

c) Extension - Upon proper recommendation of her attending physician, and with the conformity of the HOTEL doctor, the woman employee shall be allowed extension of her maternity leave charged to her unused leaves, if any. Extended leave of absence without pay for maternity-related causes may be allowed on a case-to-case basis.

This benefit is applicable only up to the fourth child. It is understood that employees on maternity leave will not be paid their basic salaries, but will be paid service charge as presently practiced.

Obstetric/Gynecologic Service

The HOTEL shall continue the practice of providing an Obstetrician/Gynecologist who shall be available for consultations at the Medical Clinic twice a month.

Work Schedule of Women

The working schedule of women employees shall not go beyond 12:00 o' clock midnight except those who are assigned at beverage outlets or those who may agree to work beyond such time because of operational requirements.

(Century Park Hotel Employees Labor Union - NUWHRAIN-APL-IUF)

6. Day Care Center (Broadcast industry)

The Corporation and the Union shall jointly put up a day care center within the compound of the central office and provide facilities to maintain said center. (People's Television Network, Inc.)

Table 7 Continued**7. Family Planning (Hotel industry)****Family Planning Seminars**

The HOTEL and the UNION shall continue to jointly conduct family planning seminars at least twice a year.

Late Marriage Special Privilege

The HOTEL shall grant complimentary overnight stay, subject to prior reservation and availability of space, to male employees who get married not earlier than the age of thirty-one (31) years, and to female employees who get married not earlier than the age of twenty-seven (27) years, including complimentary breakfast for two (2) and complimentary dinner for two (2) at the coffee shop. (Century Park Hotel Employees Labor Union - NUWHRAIN-APL-IUF)

8. Workers' Education (Hotel industry)**Participation in Seminars and the Like**

Attendance by authorized Union members or representatives in the following workers' education seminars shall be allowed by the Hotel upon written request of at least one (1) week in advance:

- Basic Membership
- Basic Women Awareness
- Basic Political Education
- Basic Leadership

Members already scheduled to attend may be prevented by department heads from attending only once. The Union shall furnish the HRD copies of the Certificate of Attendance to the course or issue a certified list of those who attended the course. Employees participating in such seminars shall not suffer loss of pay, seniority rights, and other benefits and privileges. This workers' education leave of thirty (30) days shall be separate from the union leave and shall not be deducted therefrom. (NUWHRAIN-APL-IUF–Hotel Intercontinental Manila Chapter)

9. Livelihood Seminars (Hotel Industry)

The HOTEL shall include in its training program, continuous livelihood seminars for its employees and/or dependents. (NUWHRAIN-APL-IUF–Manila Peninsula Supervisors' Chapter)

10. Recreational Area and Program (Hotel Industry)

The HOTEL shall provide the employees with recreational facilities and a separate reading room (common to rank-and-file) within the HOTEL premises. Likewise, the HOTEL shall continue to sponsor excursion and/or sports activities for employees annually. (NUWHRAIN-APL-IUF–Manila Peninsula Supervisors' Chapter)

The HOTEL agrees to continue sponsoring at least six (6) recreational and/or sports activities including basketball, bowling, **ladies' volleyball**, darts, chess, checkers, as well as excursions and bingo socials each calendar year for all employees of the HOTEL. The UNION shall help set up the schedules. The HOTEL hereby further agrees to grant an extra day-off for employees who join either departmental or UNION's outings; provided that such arrangement do not interfere with the satisfactory performance of their regularly assigned duties. (NUWHRAIN-APL-IUF–Hotel Intercontinental Manila Chapter)

Table 7 Continued**11. Services of Pediatrician (Hotel industry)**

The HOTEL shall continue to provide the services of a pediatrician every second and fourth Wednesday of each month wherein children of employees up to seven (7) years old would be entitled to medical check-up at the clinic of the said pediatrician. (Century Park Hotel Employees Labor Union - NUWHRAIN-APL-IUF)

12. Sick Leave (Banking Industry)

Each and every regular employee shall earn a one and one-fourth (1.25) days sick leave with pay every month beginning from the date of regular appointment, or a total of fifteen (15) working days sick leave in a calendar year, exclusive of Saturdays, Sundays and holidays. Sick leave shall be enjoyed only if the employee is actually sick as certified by a duly licensed physician; provided however that if an employee absents himself for two (2) days due to illness after having duly notified the BANK of his absence/sickness, his absence shall be automatically charged to his unused sick leave, if any, without any need for a physician's certification. Sick leave shall be cumulative up to ninety (90) days. Earned but unused sick leaves not exceeding ten (10) days as of 31 December of every year shall be commuted into its cash equivalent and paid to the employee on the last banking day of the year.

Any employee who has been absent due to a sickness or disability for more than ninety (90) working days during a one (1) year period shall not be entitled to any vacation leave during the same year, unless he has accumulated accrued vacation leaves. (Bank of the Philippine Islands)

13. Joint Action Against Child Prostitution and Child Labor (Hotel Industry)

The parties hereby agree to take steps toward contributing and eliminating child prostitution and child labor, including the following:

The COMPANY shall refuse to do business with travel agencies, tour operators or other companies identified as having connections with child prostitution.

The COMPANY and the UNION shall display and make available to their customers information concerning the fight against child prostitution and child labor.

Employees shall have the right and make it their duty to report to the UNION any customer request having to do with child prostitution. The UNION shall, in turn, inform the COMPANY about these matters and examine ways to discourage this type of requests.

Employees shall have the right and make it their duty to refuse to respond to any request having to do with child prostitution. In the event thereof, the COMPANY undertakes to support employees in any dispute with customers. No disciplinary measures whatsoever shall be taken against an employee having declined to act upon a request by a customer having to do with child prostitution.

No children may be employed in the COMPANY even on voluntary service, except upon prior agreement of the parties. As a rule, young workers shall not work at night. (NUWHRAIN-APL-IUF-Montebello Villa Hotel Chapter)

Qualitative evidence from these model CBA provisions revealed that women employees will take advantage of gender-responsive welfare benefits, particularly leaves, work reduction, and work schedule policies, if they feel that doing so will not jeopardize their job security, work assignments, or promotional possibilities. Unionized enterprises with predominantly female workforces and large firms in general, adopt gender-responsive policies earlier and more comprehensively than others. Highly competitive and multinational companies, particularly those in the Hotel industry, emphasize the importance of people search and replacement costs in an effort to reduce turnover from an efficiency perspective. This suggests that organizations with large training costs or greater reliance on skilled labor should more quickly implement gender-responsive programs, while an organization perspective emphasizes the role of well-developed internal labor markets, high-commitment work systems, and a strong social partnership with the labor union in the adoption of innovative and benchmark gender-responsive programs.

Moreover, these model CBA provisions from the Hotel, Banking, and Broadcast industries seemed to show that the presence of their Human Resource Departments, who have strategic roles in their firms, increased the number of gender-responsive policies and the implementation of such CBA provisions, are good for improving their public image.

Finally, a more radical view of model CBAs which are gender-responsive would promote workplace policies that raise wages, while avoiding both excessive work hours and frequent layoffs or downsizing.

Conclusion

Overall, there are many women specific concerns that the union should address in the CBA negotiations to ensure gender equality and protection. The women trade unionists perceived, before and even up to now, the issues related to lack of support on reproductive health/rights and sexual harassment, as the two most important women concerns/issues that should be responded to in the CBAs. At present, the third important concern ranked by the women workers is discrimination against married women. This includes the preference by some employers for unmarried applicants to be hired due to potential maternity benefits costs. And the fact that sometimes due to pregnancy, they are not hired, or if employed are not regular workers, they are no longer allowed to return to work. This is one concrete manifestation of violating employment equity for women in the industries covered in this study.

Among the CBAs that are said to be gender-responsive, many have provisions that do not explicitly focus on specific women concerns. Reproductive health and women's rights are not given the much-needed attention in the greater bulk of the collective contracts. It seems that only the CBAs in the Hotel Industry are gender-focused, evidenced by the inclusion in most of a separate article that pertains to women workers' benefits.

Moreover, a greater part of the perceived needs of women workers related to training and development are not responded to in the CBAs. This implies that in this era of globalization, the companies prioritize the technical and professional development of their workers, more than on the education of and increasing workers', particularly women workers' awareness regarding their rights and working conditions, and improving their self-efficacy through empowerment training, including those related to management, interpersonal and entrepreneurial skills.

Lastly, it appears that unions are not that strong, while the employers in general have not completely realized the importance that must be given to reproductive health, family welfare, and women's rights, as reflected in the lack or absence of substantial provisions that will really benefit women workers in particular. Maybe, it is imperative for both the union and management to adopt a socially responsible family agenda, where commitment to family is seen as an important contribution by the organization to their Corporate Social Responsibility Program.

Generally, collective bargaining has not proved to be the panacea for addressing the existing gender inequality in the workplace that some thought initially, although there have been successes in a few industries, notably Hotel and Banking. These certainly had been the product of hard work on the part of women union leaders, local union officers, and the national federation union officers who uphold the principle of gender equality, and on the willingness of some management to give the necessary additional budgets as part of the negotiated CBA. On the basis of the 50 CBAs negotiated to date, however, it seems that the best way to address the gender concerns of women workers in the workplace and in all fields of working life is likely still through the legislation and the courts.

Recommendations

Considering that women workers are equally important partners in creating change and development of the society, it is imperative that they share the benefits reaped by companies from the fruits of their labor.

In this regard, trade unions and women leaders, in collaboration with the men leaders, especially in the workplace, must implement the following courses of action: (1) Improve the CBA provisions related to family planning, maternity benefits, and occupational health and safety; (2) Include among CBA proposals, specific provisions on women workers' seminars related to reproductive health, skills development, and women's rights in order to increase women's empowerment at work; (3) Ensure the establishment of work councils and/or functional LMCs to provide venues for women workers to contribute their ideas towards improving their conditions in the workplace and in the community; (4) Develop women's capacity to use information and communication technologies, and link them and their organizations nationally and internationally around common gender and other economic-political issues or agenda; (5) Work for the promotion of the concept of social partnership towards the goal of global competitiveness tempered by genuine concern for the protection of rights and promotion of the welfare of women workers; (6) Adopt a leadership development program for women, which will include a "mentoring program" as a key part. Developing leaders through mentoring is considered an efficient instrument for individual career success, self-development and reflection, knowledge transfer, and will buffer women against various forms of discrimination (De Vries and Webb, 2006); and (7) Involve and train more women workers in union governance. Their participation in women activities and attendance in various union education programs will lead to increased awareness and acquisition of skills that will contribute to their fighting for their rights through collective bargaining.

References

- Blau F. & Kahn L. (2003). Understanding International Differences in the Gender Pay Gap. *Journal of Labor Economics*, 2 (1): 106-144.
- Bureau of Labor and Employment Statistics [BLES]: Department of Labor and Employment [DOLE] (2009). *Labstat Updates*, 13 (7). Manila: DOLE.
- Bureau of Labor and Employment Statistics [BLES]: Department of Labor and Employment [DOLE]. (2010). *Labstat Updates*, 14 (16). Manila: DOLE.
- Bureau of Women and Young Workers (2001). Regional Labor Force Statistics on Women and Young Workers Report. Available at from <http://www.bwyw.dole.gov.ph>. Retrieved March 19, 2010.

- Chatterji P. & Markowitzj S. (2005). Does the Length of Maternity Leave Affect Maternal Health? *Southern Economic Journal*, 72 (1): 16-41.
- Chiong-Javier M. E. (2009). Health Consequences of Rural Women's Productive Role in Agriculture in the Philippines and Other Developing Countries. *Journal of International Women's Studies*, 10 (4): 95-110.
- Constitution of the Republic of the Philippines (1987). Pioneer Street, Mandaluyong City: National Bookstore: 3.
- De Vries J. & Webb C. (2006). Mentoring for gender equality and organizational change. *Employee Relations*, 28 (6): 573-587.
- Delaney J. & Sockell D. (1989). The Mandatory - Premissive Distinction and Collective Bargaining Outcomes. *Industrial and Labor Relations Review*, 42 (4): 566-571.
- Dorius S. & Firebaugh G. (2010). Trends in Global Gender Inequality. *Social Forces*, 88 (5): 1941-1968.
- Edralin D. (2002). *Assessing the Situation of Women Working in CALABARZON. Makati: PASCN and PIDS.*
- Edralin D. (2003). *Collective Bargaining in the Philippines.* Mandaluyong: National Bookstore.
- Edralin D. (2004, April). *Gender Equality Concerns for Collective Bargaining.* Paper presented at the Training on the Promotion of Gender Equality Bargaining, Manila, Philippines.
- Edwards R. (2006). Maternity Leave and the Evidence for Compensating Wage Differentials in Australia. *The Economic Record*, 82 (258): 281-297.
- Epstein C. (2007). Great Divides: The Cultural, Cognitive, and Social Bases of the Global Subordination of Women. *American Sociological Review*, 72 (1): 1-22.
- Flanagan R. (1999). Macroeconomic Performance and Collective Bargaining: An International Perspective. *Journal of Economic Literature*, 37: 1150-75.

- Fossum J. (1999). *Labor Relations* (7th ed.). Singapore: McGraw-Hill: 284.
- Hamermesh D. (1996). *Workdays, Work hours, and Work Schedules: Evidence for the United States and Germany*. Kalamazoo, MI, USA: Upjohn Institute for Employment Research.
- Heywood J. & Jirjahn U. (2002). Payment Schemes and Gender in Germany. *Industrial and Labor Relations Review*, 56 (1): 44-64.
- International Labour Organization [ILO]. (2006). *Career guidance: A Resource Handbook for Low- and Middle-Income Countries*. Geneva: ILO.
- Joesch J. M. (1997). Paid Leave and the Timing of Women's Employment Before and After Birth. *Journal of Marriage and the Family*, 59 (4): 1008-1021.
- Kossek E. & Nichol V. (1992). The Effects of On-site Child Care on Employee Attitudes and Performance. *Personnel Psychol*, 45: 485-509.
- Mehrotra A. (1998). *Gender and Legislation in Latin America and the Caribbean*. New York, NY: United Nations Development Programme.
- Metzker M. (1980). Overt and Disguised Discrimination Against Women in Collective Bargaining Agreements: Findings of an Austrian Survey. *International Labour Review*, 18 (2): 243-253.
- National Commission on the Role of Filipino Women [NCRFW]. (2008). *Filipino Women NCRFW Factsheet*. Manila: NCRFW.
- National Commission on the Role of Filipino Women [NCRFW] and National Economic and development Authority (1993). *Guidelines for Developing and Implementing Gender-Responsive Programs and Projects*. Manila: NCRFW.
- Ndemo B. and Maina F. (2007). Women Entrepreneurs and Strategic Decision Making. *Management Decision*, 45(1): 118-130.
- Peartman J., Coburn K. & Jakubowski P. (1973). *Speaker Assertive Training for Women*. As cited in Leadership Skills Training for Women (2002). Quezon City: LEARN and MAKALAYA:16.

- Preston A. (2003) Gender Earnings and Part-Time Pay in Australia, 1990-1998. *British Journal of Industrial Relation*, 41(3): 417-433.
- Ramos E. (1990). *Dualistic Unionism and Industrial Relations*. Quezon City: New Day Publishers: 134-135.
- Reyes C. Mandap A., Ilarde K., Asiro J., Valencia L. & Robielos, R. (2003). *Gender and poverty: An Analysis of Gender Dimensions of Poverty in the Philippines*. Manila: MIMAP and CBMS, 1: 6.
- Sipe S., Fisher D. & Johnson C. (2009). University Students' Perceptions of Gender Discrimination in the Workplace: Reality Versus Fiction, *Journal of Education for Business*, July/August Issue: 339-349.
- Thomson J. (2008). Pressure Mounts for Retailers to Follow Woolworths on Paid Maternity Leave. Retrieved July 16, 2008 from <http://money.ninemsn.com.au/article.aspx?id=578264>
- United Nations (2008). Women and the Economy. Available at http://www.un.org/womenwatch/directory/women_and_the_economy_3006.htm. Retrieved December 27, 2008.

Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Erkeklerin Görüşleri/Deneyimleri/Algıları

Filiz Kardam*
Çankaya Üniversitesi

Dr. İlknur Yüksel-Kaptanoğlu**
Hacettepe Üniversitesi

Öz

Bu çalışmada, Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması’nın niteliksel aşamasında erkeklerle yapılan altı odak grup görüşmesinden elde edilen veri, Connell’in ‘hegemonik erkeklik’ kavramı çerçevesinde analiz edilmiştir. Makalenin amacı, erkeklerin kadına yönelik şiddet konusuna yaklaşımları ve bu konudaki deneyimlerinin yanı sıra şiddetin nedenleri ve sonuçları konusundaki bakış açılarını kavramsallaştırmaktır. Ayrıca, şiddet yaşanan ailelerde kadının ve erkeğin çözüme yönelik neler yapabilecekleri de ele alınmıştır. Çözüm önerileri geliştirme açısından erkeklerin daha çok kadınlara düşen sorumluluklar üzerinde durduğu, şiddet uygulayan erkeklerin değişmesi konusunda ise oldukça umutsuz bir tavır sergiledikleri görülmüştür. Öte yandan, erkekler, erkeklerin değişiminin söz konusu olabileceğini tahayyül ettikleri, kadınların onlardan ne denli farklı olduklarını vurgulama yerine benzerliklerin de mümkün olduğunu düşünerek eşit bir ilişki perspektifinden hareket edebildikleri zaman bu bakış açısı onlara hegemonik erkekliğin yükünden kurtulma yolunu da açabilir.

Anahtar kelimeler: kadına yönelik şiddet, hegemonik erkeklik

* Doç.Dr. Filiz Kardam, Çankaya Üniversitesi, İktisadi ve İdari <bilimler Fakültesi, Ankara-Türkiye. E-posta: kardamfiliz@yahoo.com

**Dr. İlknur Yüksel-Kaptanoğlu, Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara-Türkiye. E-posta: ilknury@hacettepe.edu.tr

Giriş: Çalışmanın arka planı

Son 20-25 yıldır kadına yönelik şiddet konusunda Türkiye’de yapılan çalışmalar ve kadın hareketinin şiddete karşı verdiği mücadele bu konudaki bilimsel araştırmaların sayısında da belirgin bir artış yaratmıştır. 1990’lı yılların ortalarından itibaren gerçekleştirilen (İçli, 1994; T.C. Başbakanlık AAK, 1995; İlkaracan, 1998) ve son yıllarda da daha çok halk sağlığı uzmanlarınca yapılmış niceliksel araştırmaların (Şahin ve Şahin, 2003; Mayda ve Akkuş, 2004; Karaoğlu vd., 2005; Balcı ve Ayrancı, 2005; Kocacık ve Doğan, 2006; Kocacık vd. 2007; Ergönen vd., 2008; Haj-Yahia ve Uysal, 2008; Tokuç vd., 2010) yanı sıra niceliksel ve niteliksel yöntemlerin birlikte kullanılmaya başlandığı araştırmalarda ve kadın kuruluşlarının tanıklıklara dayalı yaptığı çalışmalarda şiddete maruz kalan kadınların şiddeti nasıl yaşadıkları, ne gibi tepkiler gösterdikleri ve mücadele biçimleri gündeme getirilmiştir (KDV, 1994; İçli, 1994; Mor Çatı, 1996; KDV, 1996; İlkaracan vd., 1996; İlkaracan, 1996; Tılıç, 1998; Işık, 2002; Erkan ve Bozgöz, 2004; Ka-mer, 2004; Altınay ve Arat, 2007; T.C. Başbakanlık KSGM, 2009; Mor Çatı, 2009).

Bu süreç içinde, özellikle son beş yıldır sayılarında belli ölçüde artış olan erkeklik çalışmalarının başlangıcı olarak 1990’lı yılların sonunda Kandiyoti’nin toplumumuzdaki erkeklik örüntüleriyle ilgili, erkeklik/kadınlık kimliklerinin oluşumunda rol oynayan toplumsal kurumlar ve pratiklerin incelenmesi noktasına vurgu yapan yazıları alınabilir. Kandiyoti’ye göre, *‘bu kurumsal bağlamlar, cinsiyete dayalı öznelliği besleyen ve biçimlendiren maddi pratiklerin alanıdır; ancak kendileri de sürekli değişim ve dönüşüme tabidirler’* (Kandiyoti, 1997:200). Kandiyoti’den on yıl sonra Pınar Selek (2008), *‘Sürüne Sürüne Erkek Olmak’* adlı çalışmasında Türkiye’de erkeklerin ‘erkek’ olmasında önemli rolü olan dört aşamayı, sünnet, askerlik, iş bulma ve evlilik olarak belirlemiş, erkeklerin bu aşamalara ilişkin anlatımlarına dayanarak erkek kimliğinin nasıl oluştuğunu, erkek olmanın çelişkilerini, erkeklerin kendi *‘yazgılarına’* karşı geliştirdikleri stratejileri anlatmıştır. Bu alandaki en yeni çalışmalardan biri olan Serpil Sancar’ın çalışmasında ise hem bu alana ilişkin literatür ayrıntılı bir biçimde gözden geçirilmiş, hem de Türkiye’de farklı özelliklere sahip erkeklerle yapılmış çok sayıda yüz yüze görüşmeden elde edilmiş bilgiler, bununla ilintilendirilerek değerlendirilmiştir (Sancar, 2008). Sancar’ın Türkiye koşullarında egemen erkekliğin inşası, erkeklerin birbirinden öğrenme süreçleri, eril mitlerin yaygınlığı, erkeklik ve şiddet ilişkisi, kadınların erkek egemenliğinin oluşumundaki rolü, erkeklik kimliği ve pratiklerinin değişimini etkileyen faktörler gibi bu alanın can alıcı pek çok konusunu gündeme getiren çalışması, *‘...mevcut erkek egemen düzenle gerçek sorunları olduğu için*

onunla hesaplaşan erkeklerin deneyimlerinin ne anlama geldiğinin' tartışılması gerektiğine de işaret etmiştir (Sancar, 2009: 309). Sosyalizasyon sürecinde erkeklik krizini ele alan bir başka çalışmada da erkeklerin geleneksel roller dışında kendilerini yeniden tanımlama şansının hangi koşullarda gerçekleşebildiği tartışılmış ve bu durum 'ancak ve ancak kendine eleştirel yaklaşan bir erkek öznesiyle mümkündür' denilmiştir (Onur ve Koyuncu, 2004: 47). Bu araştırmaların yanı sıra konunun teorik çerçevesinin çizilmesi açısından bir katkı, Pierre Bourdieu'nun *Eril Tahakküm* çalışmasındaki yaklaşımı erkeklik çalışmalarında yöntemsel açıdan bir imkan olarak tartışan Bahadır Türk tarafından yapılmış, tahakkümün kaynaklarının nerede olduğu ve nasıl işlediğinin öğrenilmesinin önemine işaret edilmiştir (Türk, 2008: 144). Ayrıca, erkeklik alanının keşfinde, egemen erkekliğin sorgulanmasında ve farklı erkeklik modellerinin ortaya konulmasında, erkek sosyal bilimcilerin kendi deneyimleri üzerinden de düşünerek erkeklik bilgisini yeniden üretme çabalarının çoğalması -bazıları tarafından da belirtildiği gibi- bu alan açısından önemli bir katkı oluşturacaktır (Atay, 2004; Cengiz vd. 2004).

Bu makalede yapılacak değerlendirmelerin dayandığı bilgiler, 2008 yılında yapılan *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*'nin niteliksel aşamasında elde edilmiştir. Niteliksel aşamada, kadına yönelik şiddetle ilgili deneyimler, algılar, tutumlar ve çözüm yolları konusundaki bilgi, kadınlar, erkekler ve şiddete maruz kalan kadınlara danışmanlık ve destek hizmeti veren kişilerden toplanmıştır (T.C. Başbakanlık KSGM, 2009:103-165).

Niteliksel araştırma kapsamında, derinlemesine ve yarı yapılandırılmış görüşmeler ile odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Eşlerine şiddet uygulamış sınırlı sayıda erkek ile yapılan derinlemesine görüşmelerin yanı sıra farklı sosyal-demografik özelliklere sahip erkeklerle de odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Bu çalışmada, esas olarak yaş grubu (genç- yaşlı), medeni durum (evli-bekar) ve eğitim düzeyi (lise düzeyinin altı-lise düzeyinin üzeri) kategorileri dikkate alınarak oluşturulmuş altı odak grup görüşmesinden elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmelerde, erkeklerin gözüyle kadınlar, onların kadına yönelik şiddet konusuna yaklaşımları ve bu konudaki deneyimleri kadar şiddetin nedenleri ve sonuçları konusundaki bakış açıları ele alınmıştır.

Odak grup görüşmelerinde ise öncelikle katılımcıların erkeklik ve kadınlık tanımları üzerinde durulmuştur. Kadınlık ve erkeklik tanımlamaları ile başlanmasının nedeni, daha sonra şiddetin yaşanması konusundaki görüşlerin bu tanımlamalardan nasıl etkilendiğini gözlemlemek içindir. Odak gruplardaki tartışmalar, şiddetin nedenlerine ilişkin yaygın düşünceler yansıtan bazı ifadeler üzerinden yürütülmüştür. Bu ifadelere ilişkin değerlendirmeleri yaparken, katılımcılar kendi deneyimlerini de gündeme getirmişler. Odak grup

görüşmelerinin son bölümünde ise, şiddete maruz kalan bir kadının hikayesi okunarak, şiddet yaşanan bir ailede kadının ve erkeğin neler yapabileceği, onlar için ne gibi çözümler olabileceği konusunda katılımcıların görüşleri alınmaya çalışılmıştır.

Kavramsal Çerçeve

Bu çalışmaya temel oluşturan araştırmanın esas olarak 'erkeklik' konusunda veri toplamayı hedeflememiş olmasına karşın, iktidar ve şiddet arasında kurulabilecek bağların anlaşılmasına olanak sağladığı için, erkeklik çalışmalarının kavramlarını kullanmayı tercih ettik. Erkeklik literatüründe özellikle Connell'in toplumsal cinsiyet çalışmalarını derinden etkileyen ve 1990'lı yıllarda ciddi bir biçimde eleştirilip, yeniden gözden geçirilmesi gerektiyse de 2000'li yılların başından itibaren erkeklik araştırmalarında çok yaygın bir biçimde kullanılan '*hegemonik erkeklik*' (Connell, 1998; 245-252) kavramının çalışmamızda sağlayacağı bazı olanakları dikkate almanın önemli olduğunu düşündük. Hemen belirtmemiz gerekir ki, erkeklik, erkeklikler ve hegemonik erkeklik literatürü oldukça zengin ve tartışmalıdır. Biz bu çalışmada kendimize, sınırlı veriler çerçevesinde bir başlangıç çalışması yapmak hedefini koyduğumuz için hegemonik erkeklik kavramı ile ilgili gerekli gördüğümüz bazı konuları belli ölçüde ele almakla birlikte söz konusu literatürü geniş bir biçimde tartışmanın bu çalışmanın boyutlarını aşacağı noktasından hareket ettik.

Kavram olarak hegemonik erkeklik belli bir kişilik tipine ya da 'gerçek' bir erkek karaktere işaret etmekten ziyade, daha çok belirlenmiş bir sosyal normlar setine göre tanımlanmış bir 'ideal' erkeklığe işaret etmektedir (Wetherell ve Edley, 1999:336'dan aktaran Lusher ve Robins, 2009:392). Bu kavramın erkekler arasında toplumsal cinsiyet, sınıf ve ırk bazındaki farklılıkların politik önemini dikkate aldığını belirten Connell, hegemonik erkeklığın, iki önemli toplumsal örüntüyü, erkekler ve kadınlar arasındaki hiyerarşi ile erkeklerin kendi aralarındaki hiyerarşiyi göz önünde bulundurduğunu belirtmiştir (Connell, 2002: 90). Toplumsal cinsiyetin ilişkisel ve hiyerarşik yapılanması içinde farklı erkeklikler ve kadınlıklar yer almakta ve hegemonik bir erkeklik biçimini tanımlayan ilişkiler sadece kadınlar ile erkekler arasında değil, çeşitli erkek grupları arasında da gündeme gelmektedir. Bu durumda '*hegemonik erkeklik, kadınlarla ve tabi kılınmış erkekliliklerle ilişkili olarak inşa edilir*' (Connell, 1998: 249). Böylece, bir dizi erkeklik üzerinde kontrol gücüne sahip olan 'hegemonik erkeklik' toplumsal cinsiyet ilişkilerindeki mevcut düzenin sürekliliğini bir anlamda garanti altına almaktadır.

Toplumsal cinsiyet temelinde iktidardan söz ettiğimizde esas olarak erkeklerin iktidarından söz ederiz. Ancak günümüzde erkeklik yazınında da ele alındığı gibi erkeklere ve erkeklığe geniş bir açıdan baktığımızda erkeklerin tümünün iktidar sahibi olduğundan ya da erkeklerin tüm gücü ellerinde tuttuklarından söz edemeyiz. Hearn, erkeklerin tümünün iktidar sahibi olduklarından söz etmek yerine onların toplumsal ilişkilerinin, eylemlerinin ve deneyimlerinin en kayda değer, en kendisini hissettiren ve yaygın yönünün iktidar olduğunu söylemektedir. *'Erkeklerin iktidarı ve tahakkümü yapısal veya bireyler arası, kamusal ve/veya özel, kabul edilmiş ve tartışmasız bir doğru olarak değerlendirilmiş ve/veya geçerli olduğu görülmüş ve direnç gösterilmiş, çok belirgin veya hemen göze çarpmayan biçimde olabilir'* (Hearn,2004: 51). Öte yandan, erkeklerin iktidarı çeşitli biçimlerde ihlal ve şiddet içerir.

Toplumsal cinsiyet ilişkileri ile şiddet arasında bir bağlantı kurduğumuzda şiddetin hegemonik/tahakkümcü sistemin bir parçası olduğunu genel anlamda söyleyebiliriz. Şiddet iktidarın bizzat kendisi değildir ama iktidarın sürdürülmesine, gücün korunmasına veya gücün elde edilmesine yol açabilir. Farklı erkekliklerin farklı toplumsal cinsiyet ilişkileri içinde oluştuğunu düşündüğümüz zaman iktidar-şiddet ilişkisinin de şiddetin ortaya çıkışı ve sonuçları itibarı ile karmaşık biçimlerde oluşacağını, çok basit bir ilişkiye indirgenemeyeceğini düşünmek daha doğru olacaktır. Öte yandan, Connell, 'hegemonik erkeklik' kavramının şiddetin analizinde birçok açıdan işlevsel olabileceğini de vurgulamaktadır. Ona göre, tarihsel bağlamından koparılmamak ve her şeyi içinde barındıran bir formül biçiminde ele alınmamak kaydıyla, özellikle de fiziksel saldırganlığın erkekler arasında övgüye değer ve beklenen bir şey olduğu toplumlarda, şiddetin içinde yer aldığı kültürel ortamın anlaşılmasına yardımcı olabilir. Ev- içi şiddetin nedenlerinin anlaşılması ile kadınlara ve erkeklere yönelik şiddet oranları arasındaki farkların açıklanmasında da yol göstericidir. Daha birçok şiddet biçimlerinin yanı sıra çatışmaların çözümlenmesi ve uzlaşma sağlanmasındaki zorlukları anlamakta da bu kavramdan yararlanılması söz konusudur (Connell, 2002: 93).

Bütün bunlara dayanarak bu çalışmada, Connell'in geliştirdiği 'hegemonik erkeklik' kavramı, görüşme metinleri okunurken göz önünde bulundurulmuştur. Ancak, 'hegemonik erkeklik' kavramının erkeklik çalışmaları yapan birçok kişi tarafından hem kavramsal netlik sağlanması açısından toplumların değişen koşullarına bağlı olarak üzerinde tekrar düşünülmüş, hem de toplumsal koşullardaki gelişmelere bağlı olarak eleştirilmiş olduğu noktası da göz ardı edilmemiştir (Donaldson, 1993; Demetriou, 2001; Hearn, 2004; Connell ve Wesserschmidt, 2005; Beasley, 2008; Lusher ve Robins, 2009). Özellikle de son yıllarda yapılan ampirik erkeklik çalışmalarının, yaşanmışlıklardan yola çıkarak getirdikleri bazı

kavramsal öneriler de dikkate alınmıştır. Bu anlamda, Coles'un, erkeklerle yaptığı 41 yarı-yapılandırılmış görüşmeye dayanan niteliksel araştırması, hegemonik erkeklik yanında/karşısındaki farklı erkeklik kurgularının hangi koşullarda, nasıl inşa edildiğine dair geliştirdiği bazı yaklaşımlar ve "mozaik erkeklik" kavramı da farklı erkeklikleri tanımlamak açısından yeni olanaklar sunmaktadır. Mozaik erkeklikler kavramı ile Coles, erkeklerin belli bir erkeklik müzakeresi yaptığı, hegemonik erkekliğin kendi yetenekleri elverdiği ölçüde gerçekleştirebildikleri yönlerini alıp, onları kişisel erkeklik anlayışları çerçevesinde birleştirip, kendilerine özgü egemen erkeklik standartlarını oluşturmak için yeniden formüle ettikleri bir süreci anlatmaktadır. Nasıl ve hangi koşullarda inşa edildikleri açısından *kişisel* olan bu mozaik erkeklikler, *temelde* erkeklik alanında geçerli hegemonik erkeklik tanımlamalarına dayanır (Coles, 2008:238).

Gerek Connell'in 'hegemonik erkeklik' kavramının, gerekse kavramın yeniden düşünülmesini sağlayan ona yönelik eleştirilerin ve özellikle de farklı erkeklik halleri üzerinde yukarıda sözünü ettiğimiz çalışmaların sağladığı imkanlar çerçevesinde, erkeklerin toplumsal cinsiyet ve şiddet konusundaki algılama ve deneyimlerinin, farklı erkeklik halleri ile bağlantıları konusunda bazı ipuçları elde edilmeye çalışılmıştır. Sonuçta, görüşmeleri değerlendirirken şöyle bir kavramsal çerçeveden hareket edilmiştir:

- Erkeklik ve kadınlık tarih içinde, toplumdan topluma, nesilden nesile, toplumsal bir sınıftan diğerine, ırklara, etnik gruplara göre ve kültürden kültüre değişen özellikler içerir ve kadın-erkek ilişkileri içinde kurgulanır.
- Belli dönemlerde, belli erkeklik özellikleri/biçimleri geçerli ve hegemonik olsa da, farklı erkeklikler de aynı anda varlığını sürdürebilir. Bu durum, farklı erkeklik biçimlerinin/modellerinin birbirinden (özellikle de hegemonik olanından) etkilenmeyeceği anlamına gelmez.
- Toplumsal cinsiyet ilişkilerinin değişmesi, rollerin farklılaşması, egemenlik örüntülerini ve derecelerini de değiştirir. Bu durum, erkeklik modellerini de etkiler; belli bir dönemde geçerli olan erkeklik modelleri mutlak değildir, değiştirilebilir ve yerinden edilebilir.
- Bir toplumdaki erkeklerin o toplumdaki hegemonik erkeklik (bir diğer deyişle, geçerli, baskın ve 'ideal' kabul edilen erkeklik) karşısındaki tavırları farklıdır. Bazıları onun varlığından bir biçimde yarar sağladıkları için kendilerini onun kurallarına uymak zorunda hissedebilirler. Bunu yapmanın kendilerine zor geldiği durumlarda belli gerilimler yaşayabilirler. Kimileri de uymak isteseler bile, kendi toplumsal ya da kişisel koşulları/özellikleri gereği zorluk çekebilirler. Bu durumda, farklı çözüm yolları arayışında bazı erkekler için

belli alanlarda şiddete (özellikle aile-içi) yönelmek de bir strateji olarak ortaya çıkabilir.

- Bir toplumda, aile-içi şiddet, özellikle de fiziksel güce dayalı şiddete yönelme, erkeklik normları içinde övgüye değer bir unsur olarak yerini alabilir. Bu da hegemonik erkeğin egemenliğini sürdürebilmesi açısından şiddete başvurulması anlamına gelebilir. Bazı durumlarda da, şiddet uygulayan erkeklere kamusal yaşamda bir kahraman olarak bakılmasa da onların enformel çevrelerinde -mahallelerinde, akrabaları arasında, erkeklerle buluştukları mekanlarda- şiddetin normalleştirilmiş ve erkeklerden beklenen bir davranış olması şiddetin devam etmesine ortam hazırlayabilir.

Erkeklerin gözüyle kadınlar ve erkekler: İki farklı dünya

Bu çalışmada, odak grup görüşmelerine katılan erkeklerin daha çok günlük yaşamdaki pratikleri ile kendi yaşadıkları ya da yakın çevrelerinde gözlemedikleri kadın- erkek ilişkileri hakkındaki yorumlarını değerlendirdik. Kadınlık ve erkeklige dair özelliklerden bahsedilirken, öncelikle kadınların biyolojik özelliklerinin öne çıkarıldığı izlendi. Anneliğin yanı sıra kadınların *duygusallık*, *inatçılık*, *fiziki zayıflık*, *karmaşıklık*, *hassaslık* ve *nezaket* gibi nitelikleri de doğuştan sahip olunan özellikler olarak gündeme getirildi. Tüm bu özelliklerin kadınları her işi yapamaz bir konuma getirdiği, dolayısıyla da ev hanımı olmaya ve ev dışında çalışmamaya daha yatkın oldukları anlatılmaya çalışıldı. Diğer taraftan, erkekleri tanımlarken en fazla vurgulanan özellikler ise, *güçlülük*, *teknolojiye* ve *futbola düşkünlük*, *sorumluluk sahipliği*, *özgüven yüksekliği*, *iktidar sahipliği* ve *egemen olmak* biçimindeydi.

Tüm bu ifadeler, kadınlar ve erkekler arasında var olan farklılıklara vurgu yapan, kadınlar ve erkekleri birbirinin karşısı olarak gören bir eğilimi ortaya koymaktaydı. Dolaylı bir biçimde aktarmış olsalar da katılımcıların, bu karşıtlığın temeline, erkek deyince 'iktidar olmayı', kadın deyince de bu 'iktidarı kabul etmeyi' koydukları anlaşılmaktaydı. Erkekler, özellikle de genç ve eğitilmiş erkekler, kendi sahip oldukları güç ve iktidarın karşısında kadınların kendilerini kaygılandıran karmaşık yapıları, anlaşılmazlıkları, bencillikleri ve 'cin fikirli' olmalarına da vurgu yaptılar. Bunlara değinirken erkekler, esprili bir dil kullanmış olsalar da, kadınlardan korkmak gerektiğini de eklediler. Kadınlarla ilgili benzer olumsuz ifadelere farklı çalışmalarda, özellikle de genç erkeklerin katıldığı odak grup toplantılarında rastlanmış, kadınlar için '*şeytan*, *mızımız*, *ince hesaplar yapan*, *entrikacı*' ifadeleri kullanılmıştı (Cengiz vd., 2004:65).

Bu eğilimlerin bir devamı olarak, kadın ve erkek tanımlamaları her zaman iki cins arasında bir gerilim için zemin hazırlıyor gibi görünse de, odak grup görüşmelerinde gerilimin en belirgin düzeyde ortaya çıktığı grup, genç, eğitim düzeyi yüksek ve evli erkekler oldu. Bu gruptaki erkeklerin eşlerinin yüksek öğrenimli ve çalışan kadınlar olmasının, gerilimin daha sık dile getirilmesi ve yaşanmasına yol açtığı görülmekteydi. Kadınların 'gizli bir iktidara' sahip olduğuna değinen bu gruptaki katılımcılar, aile içinde kendilerinin ve eşlerinin konumlarını karşılaştırarak, gücün kimde olduğu konusunda tartıştılar. Erkekler göre, kadınların ev içinde bir iktidarı vardı ve gizli de olsa bu iktidar aslında kadınları tatmin etmeye yetmekteydi. Kendileri de böyle bir iktidar konumundan zaman zaman rahatsızlık duysalar bile, kadının evde tüm sorumlulukları üstlendiği koşullarda bu durumu genellikle kabul ediyor ve bununla baş etmeyi becerebiliyorlardı. Ancak, asıl gerilim kadınların kamusal alana çıkmaları ve erkekten beklenen evin geçiminin sağlanması, ev ekonomisi ve para ile ilgili konularda da karar verici olmaları ile ortaya çıkmaktaydı. Hele ki kadınlar –yine genç erkeklerin ifadesiyle- onlardan daha fazla ücret alıp, onlara sormadan paralarını evin ihtiyaçları yerine kendi kişisel ihtiyaçları için harcadıklarında ufaktan başlayan çatışma noktaları yaratılmış olmaktadır. Genç, eğitimli ve yeni evli erkekler grubundan bir katılımcı bu durumu şu sözlerle aktarmıştır:

Şimdiki kadının dünyasına baktığımızda cebime koyduğum parayı ben eğer bu akşam bu çantamı almazsam, yarına ne giyecem sıkıntısı düzlemine doğru kayıyor. O nedenle erkeğin o konudaki zaten, hegemonyası eskisi kadar şey değil...Yani, kadın o kabuklarını acayip kırmış durumda. Para zaten o anlamda stres kaynağı değil. Bende de var, sende de var. Sendekiler dediğim gibi evin unsurları, bendekiler de benim unsurlarım şeklinde gitgide kadın gene erkeği istediği gibi kullanma yolunda ilerletiyö olayı.

Kadının erkekten daha fazla para kazanmasının evlilik içi çatışmaları arttıran bir faktör olduğu Harrel'in (1990) evlilik içi çatışma konusunda erkeklerle yaptığı çalışmasında ortaya konmuş, Harrel bu durumu kadının işi nedeniyle evden uzak olması ve aile yaşamının düzeninin bozulması gibi nedenlere bağlamıştır. Bizim çalışmamızda da özellikle genç ve eğitimli grupta sıklıkla dile getirilen bu konu, erkeklerin para kazanan ve kendilerinden daha fazla para kazanan bir kadınla birlikte olmaktan duydukları rahatsızlık, kendilerini zavallı ve kullanılmış hissetmeleri biçiminde de anlatılmıştır.

...Beş yüzü benim çantam, ayakkabım, neyse şahsi kozmetik arzularım, işte alışveriş sektörünü körükleyen hatuni fikirlerim, incik boncuk vesaire

gibi, diğer beş yüzü de evin ihtiyaçları. Erkeğin ihtiyaçları diil...İşte barınma ihtiyacı mı var kadının, erkeği kullanacak. Kadın ne zaman zaten bi milyon kendisininse aynı fikirdeyim C.. ile, o zaman alıyım başımı Antalya'ya gideyim, ev bark da benim olsun, işte kozmetik de benim olsun...Şimdi kadın ne zaman ki ekonomik özgürlüğünü alma konusunda daha toplum içerisinde cesaretle olmaya başladı, birden bire erkeği itmeğe de başladı.

Genç erkekler, kendilerinin eşleri ile olan ilişkisini, anne ve babalarının ilişkisiyle kıyasladıklarında babalarının kurduğu iktidarı kendilerinin kuramamış olması nedeniyle zaman zaman gerildiklerini de dile getirmişlerdir. Evin hakimi, evdeki kadın ve çocukları tümüyle kontrol altında tutan kişi olmak, erkeklerin yaşadıkları, gördükleri ve öğrendikleri yaygın olarak kabul edilmiş (bu anlamda hegemonik erkeğe yakın duran) bir koca/baba modelidir. Gerçi onlar, *bir bakışla tüm aile bireylerini hizaya sokan bir erkek* olmak istemediklerini söyleseler de, iktidarı tümüyle kaybetmekten de endişe duymaktadırlar. Bunun dile getirilişi de en azından ekonomik alandaki sorumluluğu kadının da erkek kadar sahiplenmesi veya kadınların erkekten daha fazla ücret aldıkları işlerde çalışmamaları gibi pazarlıkçı yaklaşımlarla ortaya konulmuştur. Bu konudaki ifadeleri bir anlamda onların toplumda geçerli görülen egemen erkeklik değerleri ile yaşadıkları hesaplaşmaları da yansıtmaktadır. Genç, eğitimi lise düzeyinin üzerinde ve yeni evli erkek grubundan başka bir katılımcı bu durumu şu sözlerle ifade etmiştir:

Mesela benim eşimin daha iyi bi pozisyonda çalışabilecek bi durumu var ama ben istemiyorum. Mesela maaşı niye, çünkü maaşı benim maaşımın bir buçuk katı olacak. İstemememin sebebi de şey: Yani tamamıyla biliyorum ki bu problem olacak. Yani eşime güvenmemek değil ama olacak yani. Bunu ailesi problem edecek, benim çevremdeki birisi problem edecek. Ben problem edecem belki. Yani bilemiyorum...ama istemiyorum şu anda ve diyorum ki yok diyorum. Çalışmayacaksın. Hatta gerekirse hiç çalışmayacaksın. Yani benim şu anda geçinebilecek durumum var. Yani bu ha!.. Sonuçta o da çok ısrar etmiyo. İsrar etse tabi ki muhtemelen çok büyük şeyler olcak ama. Yani bazı şeyleri biz hala hazımsayamadık. Hazımsamamızın sebebi de bizden kaynaklanıyo. Bizden de kaynaklanıyo olabilir de...

Kadınların kendi kazançlarını eşlerinininkiyle karşılaştırıyor olması, erkeğin kendisini yetersiz görmesine neden olabilmektedir. Yine bu gruptan bir katılımcı bu durumun boşanmaları artırdığından söz ederken, bu konuda daha önceki kız arkadaşıyla yaşadığı bir olayı şu sözlerle aktarmıştır:

Benim aldığım maaşla birlikte olduğum kişinin maaşı arasında uçurum vardı, o çok daha yüksekti, ikimiz mesele etmedik, annesi geldi ortaya çıktı (gülüşmeler), yani, bi kadın çıkıyo. Yani babasıyla iyiyiz, babası biliyor, babası da gariban, aynı benim gibi (gülüşmeler), ezilmiş gariban.

Genellikle eğitimi lise düzeyinin altında olan evli ve genç erkekler, bu konulardaki yaklaşımları açısından kendi ailelerine daha yakın bir yerde durmaktadırlar. Böylesi kaygılardan bahsetmedikleri gibi *'kadın kadınlığını, erkek de erkekliğini bilecek'* diyerek toplumda genellikle kabul gören yaklaşıma uygun biçimde, kadınların yaşamının özel alanla, erkeklerin ise kamusal alanla ilişkilmesini kabullenmişlerdir. Kendi yaşamları da eş seçiminden, ev içindeki iş bölümüne kadar buna uygun biçimde düzenlenmiştir. Dolayısıyla, kadınların yaşamının ev ile sınırlı olmasının örf ve adetlere de uygun olduğunu, ortamın kötü olduğu gerekçesini de ileri sürerek gündeme getirmektedirler. Bu konudaki bazı ifadeler, kadının *'yerini bilmediği'*, erkeğin belirlediği kurallara uymadığı durumların gerginlik yaratabileceğini hatta şiddete de zemin hazırlayabileceğini ortaya koymuştur. Eğitimi lise düzeyinin altında, genç ve bekar bir katılımcının sözleri bu durumu yansıtmaktadır:

...Erkeğin bazı doğruları var, yani çevresinden kaynaklanan, ailesinden kaynaklanan bazı kuralları koymuşlardır, kadın o kurallardan huy kapptığını bile bile eğer erkeğin üstüne gidiyorsa bu şiddete yol açar... Mesela erkek eve misafir geldiğinde kadının fazla ortada dolaşmasını istemez. Çevremde gördüğüm bazı şeyler var, onları anlatıyorum. Evde dolaşmasını fazla istemez ama kadın inadına inadına dolaşıyorsa, erkek buna şiddet yapar, yani yol açar. Bunu söylemek istedim. Yani sadece erkeklerde şey değil. Bazen kadınların da hak ettiği durumlar da oluyo.

Aynı konu 60-65 yaş, eğitimi lise düzeyinin altında ve evli olan erkekler grubunda da benzer biçimde dile getirilmiştir. Bu grupta, *'kadının yerini bilmesi, aklının başında olması'* yani *'örf ve adetleri bilmesi ve gözünün dışarıda başka cinslerde olmaması'* biçiminde ifadeler kullanılmış ve gruptaki bazı kişiler tarafından *'çünkü, bizim adetimiz bu, Türklüğün adetidir, namus ve şerefimize çok düşkünüz'* sözleriyle belirli bir kültürün/milletin davranış biçimi olarak genelleştirilmiştir.

Bu tartışmalar sürecinde, erkeklerin de kadınlardan kendilerine yönelen duygusal bir şiddetin varlığından bahsettikleri bir aşamaya gelinmiştir. Burada dikkat çeken konulardan biri de, rahatsızlıklarını aktarırken bile erkeklerin kullandıkları dil oldu. Çalışmamızın amacı her ne kadar kullanılan dili incelemek olmasa da, erkeklerin kadınlarla ilişkilerinden bahsederken kullanmış oldukları

eril dilin ne kadar belirgin olduğuna değinmeden geçemeyeceğiz. Örneğin, eşyle arasındaki gerginlikten bahsederken A'nın *'aldım karşıma konuştum'* demesi, Y'nin evlilik konusunda *'şans olarak görüyorum evlilik olayını... Şans! bana göre şans! Başka hiç bişey değil, çok iyi tanıyom diye alıyosun kötü çıkıyo'* ifadesi, M'nin eşyle yaşadığı sıkıntıları aktarırken kendisini babası ile karşılaştırıp, ona göre kendisini daha olumsuz bir yerde gördüğünü *'benim babam da bunu böyle uzaktan izlerdi, bende izliyorum ama tek fark babam bunlara müdahale etme konusunda vakti zamanında kapıları hiç açmamış, ben açmış bir erkeğim. Açtığım içinde goller goller geliyor yani. Ne yapacağımı bilemiyorum...'* sözleriyle dile getirmesi eril dilin nasıl kullanıldığını ortaya koymaktadır.

Odak grupların hepsinde dil aynı biçimde kullanılmamakla birlikte, görüşmeler süresinde grup içi dinamiklerin, grubun kendi arasında ve araştırmacılarla kurduğu ilişkinin biçimine bağlı olarak, tartışmanın "erkek mekanı" rahatlığında yapılan bir sohbete dönüştüğü ve dil kullanımındaki erilliğin kendisini çekinmeden ortaya koyar hale geldiği izlenmiştir.

Şiddet ve şiddetin nedenleri

Kadına yönelik şiddet konusunda ilk akla gelen ve dile getirilen fiziksel şiddet olsa da tüm genç erkek gruplarında diğer şiddet biçimlerinden de bahsedildi. Eğitim düzeyi lisenin altında, genç ve bekar grubundan *'hakaret uygulanıyordur... Yani şiddet onurunu, gururunu kıracak sözler olabilir', 'Yani ben şiddet deyince direk dövmeden şey yaptım ama psikolojik olabilir. Baskıdan dolayı, insanı aşağılama falan işte'* biçiminde duygusal şiddetin neler olabileceğine dair farklı örnekler verildi. Ancak, bu grupta gündeme gelen konulardan birisi, erkeğin eşinin çalışmasına izin vermemesinin şiddet olarak görülmemesi gerektiği konusu olmuştur. Bu gruptaki katılımcılardan K. erkeğin *'...sağdan soldan laf söylerler. İşte söz olur, bunun karısı çalışıyormuş derler diye çalıştırmıyor da olabilir'* diyerek kadınların çalışmasına izin verilmemesini haklı bulduğunu açıklamıştır. Yine bu grupta dikkat çeken başka bir nokta, 'Türk erkeği' ifadesine sık sık yer verilmesi, Türk erkeklerinin daha korumacı oldukları, istediklerini yaptırma konusunda ısrarlı oldukları ve maço olduklarından söz edilmesidir. Bunun uzantısı olarak, namus konusu tam da bu açıklamaların merkezinde bir yere konumlandırılmıştır.

Eğitimi daha az, 60-65 yaş grubundaki erkeklerle ilgili olarak daha önce belirttiğimiz gibi, bu ifadelerin kullanımı bir taraftan erkeklere ait bazı özelliklerin daha üstteki bir kategoriye 'bir millete' ait olduğunu söyleyerek hem

kültüre özgü değerleri gündeme getirmekte, hem de daha yaygın olduğu düşünülen hegemonik bir erkeklik algısına işaret etmektedir. Bu anlamda, diğer gruplardan farklı olarak eğitim düzeyi lisenin altında, bekar gençler grubundan bir katılımcı, kadınların namusunun korunması adına girilen eylemlerin sonuçta kadının öldürülmesi ile sonuçlansa bile kadına yönelik şiddet kapsamında görülmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Namus konusuyla ilgili bir durum söz konusu olduğunda şiddetten bahsedilemeyeceğini, çünkü uygun olanın yapılması gerektiğini V. şu sözlerle dile getirmiştir:

Yol açamaz [şiddeti kast ediyor] zaten namussuzluk yapıyorsa şiddet değildir hocam yaa. Ne gerekiyorsa yapılması gerekir...Kadının namusunun korunması, ailenin namusunun korunması şiddet değildir. [moderatörün bu noktada vurulsa, öldürülse şiddet değildir öyle mi sorusuna yanıt olarak] Bana göre öyledir. Şahsi düşüncem benim bu.

Bu gruptaki tartışmada, diğer katılımcıların V'ye tam olarak katılmadıkları ve bazı ikircimler taşıdıkları izlense de, açık bir karşı çıkışta bulunmamaları "namus" konusunun hegemonik erkeklik değerleri açısından taşıdığı önemi düşündürmektedir. 'Namus', hegemonik erkeklik değerlerini tümüyle savunmayan/savunamayan erkekler açısından da toplumsal kabul görmektedir ve kadınlar üzerindeki iktidarın sürdürülebilmesi nedeniyle de kritik bir konudur (Kardam, 2005).

Erkeklerin, kadına yönelik şiddetin nedenlerini genellikle birbiriyle iç içe geçmiş şekilde anlattıkları izlenmiştir. Yine de, erkek gruplarında dile getirilen ortak noktalar dikkate alındığında, bu iç içe geçmiş nedenlerin başında ekonomik sıkıntılar ile erkekleri şiddete yöneltmekte kadınların kışkırtıcı etkisi, bir başka deyişle kadınların uyguladığı duygusal şiddet gelmektedir.

Görüştüğümüz erkeklere göre kadınların kışkırtıcılığı esas olarak "çok konuşmalarıyla" ilgilidir. Evli olanlar kadar bekar erkekler de, kadınların sürekli erkeklerin nerede olduğunu bilmek istemelerinden ve çok konuşmalarından yakınmaktadırlar. Evli erkek gruplarında dile getirilen diğer bir konu ise, erkeğin sıkıntılarının anlaşılmasındır. Kadınların erkeklerden çeşitli konulardaki beklentilerinin erkekleri zorladığı aktarılmıştır. Katılımcıların açıklamalarına göre, kadınların kendi beklentileri doğrultusunda erkekleri yönlendirmeye çalışması, iş yaşamında da şiddete maruz kaldığını söyleyen erkeklerin gerginliğini büsbütün artırmaktadır.

Tabi şiddetin tanımı önemli, sadece bayanlar değil ki. Yani erkekler de aşırı derecede şiddete maruz kalıyo [iş yaşamından söz ediyor]. Kadının şiddet görmesinin en büyük sebeplerinden birisi de erkeğin şiddete maruz

kalmayı zaten... Erkek artık bir noktada patlamalar seviyesine geliyor... Ama bağırma, ama azarlıyo, ama daha ileriye gidiyo, yani bir şekilde erkek bunun altında eziliyor... Yani bu noktaya gelmesindeki yine etken maddeler yine kadının kendisi. Yani kadın bunu aslında bu süreçte getiriyor. Yani kadınlar erkekleri çok güzel bir şekilde yönlendiriyor. Sen şunu yapmalısın, sen bunu yapmalısın, bu yanlış, yani şartlı refleksler ortaya çıkıyor. Yani bir çobanın koyun sürüsünü güttüğü gibi, kadın da kocasını, çocuğunu falan güdüyor aslında yani. Ona değer yargılarının ne olması gerektiğini içten içe işliyor...

Kadının kışkırtıcılığı çeşitli gruplarda gündeme getirilen bir konu olmakla birlikte, 60-65 yaş grubu, eğitim düzeyi yüksek erkekler tarafından, kadınların durup dururken kışkırtmadığı, erkeğin bunun koşullarını yarattığı (çalışmama, sarhoş eve gelme vb.) daha yumuşak bir biçimde dile getirilmiştir. Yine de, kadınların ısrarcı olmaları, 'bozuk plak gibi' aynı lafı birçok kere söylemeleri, bazı durumlarda yangına körükle gitmeleri de, yaşlı ve eğitimi lise düzeyinin altında olan gruplarda, biraz daha vurgulu olmak kaydıyla bütün gruplarda gündeme getirilmiştir.

Kadın bir şey söylüyor, bir laf vardır çok özür dilerim. Bozuk plak gibi aynı lafı söylüyor, söylüyor, bir daha söylüyor, daha söylüyor. Yahu tamam anladık, yok daha zorluyo. Yahu en sonunda sinir geliyor, aslan kabarıyo, işte Türkçesi bu.

Birçok grupta erkekler, piyasada işsizlikle, düşük ücretlerle, fazla mesai ile karşılaşmalarını ve bunları kabul etmek durumunda kalmalarını yaşadıkları bir şiddet türü olarak aktarmışlardır. Ev içindeki iktidar konumlarını sarsan bu durum karşısında, erkeklerin eşlerinden bekledikleri anlayış gösterilmesi, fazla talepkar olunmaması, durumu daha iyi olan erkeklerle karşılaştırılmaması ve bu konuda mümkün olduğunca sessiz kalınmasıdır. Bu beklentilerin karşılanmadığı durumlarda da erkeklerin sözlü şiddetle başlayan tepkileri farklı şiddet biçimlerine dönüşebilmekte, ya da bazen sözlü şiddet fiziksel şiddet biçimlerinden kaçınmak için kullanılmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek, genç ve yeni evli bir katılımcı bu süreci anlatırken, kadınların ve erkeklerin şiddet karşısındaki duruşlarının farklılığını da dile getirmeye çalışmıştır:

Erkeğin acizliğe düştüğü ilk mekanizma küfür, küfürden sonrası şiddet bence. Kendi adıma konuşayım. Ben artık sözle ifade edemediğim öyle bir noktaya geliyorsam, Türkçenin zenginliklerini kullanmaya başlıyorum ki şiddete yönelmeyim. Türkçe de sağ olsun, Arapça'dan sonraki bu konularda en bereketli dillerden bir tanesi...Karşılıklı bu anlamada eşer iki

taraf da tırmanmaya devam ediyorsa bitmiyo...Ben, çok konuşma ve ifadeyi seven birisiyim. Konuşulsun ve bitsin isterim, hani fluluk hiç sevmediğim bir unsur. Hemen konuşulsun, oda bile değiştirilmesin. O esnada kötüyse de kötü bitsin...Bitsin ama..Yani bu kötülük, ayrılalım vesaire anlamında değil. Sonuçları kötü, benim menfaatime olmayacak bir şekilde, eğer bir rekabetse mağlup düşeyim...Eşim ise, mesela o şiddetten kaçındığı için -kendisinin bana uygulayacağı şiddetten- ne yapar odayı terk eder, evi terk eder. Bu esas benim için şiddet meselesidir.

Ekonomik açıdan yaşanan sıkıntılar ve bu konuda eşlerinin - piyasanın ve yeni tüketim normlarının da etkisi altında- kendilerine gereken anlayışı göstermemesi bazı erkeklere göre şiddetin uygulanmasını kaçınılmaz hale getirmekte ve bir bakıma şiddete meşruiyet kazandırmaktadır. Erkeğin bu durumlara bağlı krizinin şiddete yol açtığı, erkeğin evde otoritesini pekiştirmek için şiddeti bir baskı aracı olarak kullandığı konusundaki ipuçları benzeri çalışmalarda (Altınay & Arat, 2007:104) olduğu gibi, bizim çalışmamızda da görülmüştür. Daha eğitilmiş ve daha yüksek beklentilere sahip eşleri olan genç erkeklerin ise çalışma saatlerini arttırarak, eşlerine şiddet uygulamaksızın iktidarlarını korumaya çaba harcadıkları görülmüştür.

Şu yaşadığımız dünyadaki ekonominin bize yüklediği ağırlıklar altında eziliyoruz. Kimimiz karısını dövüyo, kimisi de susuyo ve yirmidört saat çalışıyo. Benim gibi işte.

Ancak bu erkekler de piyasanın istikrarsızlığı altında ezildiklerini ve bunun kendilerine yönelik bir şiddet olduğunu açıkça dile getirmişlerdir. Aşağıdaki ifade, ekonomik zorluklar ve eşlerinden gelen talepler karşısında erkeklerin nasıl bir davranış biçimi sergilediklerine örnek oluşturmaktadır.

Komşusunda görmüştür, bey, filanca yerde gördüm çok güzel bizimkini değiştirsek, adamın gücünü sormaz, "ya hanım alamayız", "niye alamayız", "niye alamıyosun ha biz kimden aşağıyız", "sen nasıl bi erkeksin", "nasıl erkeksin" ne yapacak, ya çalacak, ya dövecek. Tamam mı, onun için gine dediğiniz gibi kışkırtıcı unsurlar vardır, ben bu olaylarda aşağı yukarı kadının da eğer darp alması gerekiyorsa, kuvvet yönünden erkek hegemonyası, tabiiyat olarak da kuvvetlidir yani bunu, genleri yönünden de kuvvetlidir. Yani erkek bunlan ne yapacaktır? Canım, ciğerim yapmam dese bi olmayacak, artık "ne biçim erkeksin" dedi miydi, cennetten çıkmayı yedi miydi, bi ateş çıkacak gözünün önünde dört yıldız, ondan sonra da "ya ben o anlamda söylemedim, işte şuydu buydu", iki gün küs, üçüncü gün barış.

Şiddetin toplumsal yaşantımızın bir parçası olduğunu ve her yerde şiddetle karşılaşıldığını belirten erkekler açısından, bu durum bir yandan da kaçınılmaz olarak tanımlanmaktadır. Çatışmanın olmadığı ilişkilerin doğal olmadığına değinen bir katılımcı, duygusal şiddetin yaşanmadığı bir ilişkinin ütöpik olmasından söz etmiştir. Tüm erkek gruplarında, aynı vurguyla olmasa da, iki kişinin ilişkisinde şiddetin belirli ölçülerde normal sayıldığı ifade edilmiştir. Erkeklerin uyguladığı şiddet, ekonomik koşullar ve erkeklerin toplumdaki rolüne bağlı olarak meşru kılınmaya çalışılmıştır. Erkeklerin şiddete yaklaşımları, çözüm önerileri tartışıldığında da benzer biçimde ortaya çıkmaktadır.

Şiddet yaşanan ailede kadın ve erkek ne yapabilir/ne yapmalı?

Şiddet yaşanan ailelerde kadınlar ve erkekler neler yapabilirler, şiddete uğrayan kadınlar için ne tür çözüm olanakları vardır ya da yaratılabilir konusu her odak grupta moderatörün okuduğu bir aile-içi şiddet öyküsü üzerinden tartışılmıştır. Odak gruplarda iki farklı hikaye okunmuştur: Gül'ün ve Munise'nin hikayesi. Öykülerdeki her iki kadın da eşlerinin şiddetine maruz kalmaktadır, ancak Gül eğitilmiş, meslek sahibi, çalışan, eşini kendisi seçmiş bir kadın iken Munise, çocukluğundan itibaren şiddet yaşamış, zor bir yaşamı olmuş, ilk eşine çok genç yaşta kuma olarak gönderilmiş, eğitimsiz, yoksul, eşi çalışmayan, ailesini kendisi geçindirmek durumunda olan üç çocuklu bir kadındır. Şiddet yaşayan bu iki kadının sosyal ve ekonomik özelliklerinin farklı olması, katılımcıların çözüm önerilerini belli ölçüde etkilemiş olmakla birlikte, grup-içi tartışmalarda sıklıkla gündeme getirilen konular ve çözüm önerileri aşağıda özetlemeye çalıştığımız noktalarda toplanmıştır:

Kadının güçsüzlüğü: Şiddet uygulayan erkeği hoş gören bir yaklaşım olmamakla birlikte kadının (özellikle eğitilmiş kadının) güçlü olmaması, kararsız davranması ve karşı çıkmaması eleştirilmekte, hatta bundan sonra da bir şey yapmayabileceği/yapma kapasitesi olmadığı söylenmektedir. Kadınlar, toplumsal destek mekanizmaları geliştirilmediği, sosyalizasyonları farklı olduğu için mi güçsüzdürler, yoksa onlar zaten bir toplumsal kategori olarak mı öyledirler? Yani eleştirilen toplumdaki bazı eksiklikler mi yoksa bizzat kadınlar mı, bu nokta çok açık değildir. Kadının hemen kaçıp gideceği, rasyonel davranıp bir avukat bulup boşanacağı, hatta tazminat da alabileceği (özellikle Gül için) konusu, daha genç ve eğitilmiş erkek gruplarında gündeme getirilmiştir. Öte yandan, daha az eğitilmiş veya daha yaşlı erkek gruplarında, kadının zayıf yanları veya toplumda kadınlar açısından yaratılan beklentiler üzerinden fikir

yürütüldüğü dikkat çekmiştir. Bu bağlamda, *'sineye çekebileceği'*, *"çocuk yapıp, durumunun değişeceğini düşünebileceği"*, *'çöküş yaşayıp, intihara bile yönelebileceği'*, *"başkalarına karşı güçlü görünmek için olayı yakın çevresi ile bile paylaşmadığı için destek bulmakta zorlanacağı"* gibi ifadeler kullanılarak, kadın olma hali bir güçsüzlük ya da güçsüz bırakılmışlık hali, acizlik ve kararsızlık olarak tanımlanmıştır. Bu ifadeler de esas olarak başlangıçta tanımlanan kadın olmaya ilişkin özelliklerle uyumludur.

Her ne kadar kadının (özellikle de eğitimli kadının) kendi başına bir yaşam kurmak için boşanabileceği ve kendisi için bazı destekler sağlayabileceği, eğitimsiz kadının da sığınma evine ve/veya polise başvurabileceğini söyleyenler olmuş ise de, kadının güçsüzlüğü, kendi başına yaşamasının zorluğu, *'başında bir adama ihtiyacı olduğu'*, zaten çocukları küçük ise onları terk edemeyeceği ve terk etmemesi gerektiği erkeklerin zihinlerine (bu durum özellikle eğitimi daha az erkek grupları için geçerlidir) öylesine yerleşmiştir ki, eşi zaten çalışmayan Munise'nin durumunda bile çocuklarını büyütünceye dek *'muhtaç'* olduğu için o evde oturmasını, evden kaçarsa toplumun onu karalayacağını söyleyenler de olmuştur.

Bazı gruplardaki katılımcıların, kadının evden ayrılması gerektiğini söyledikleri durumlarda da kullandıkları dilin *'ben ona ev tutarım'*, *'ben ona bakarım'* biçiminde oluşu yine kadının güçsüzlüğünü ve bir erkek tarafından korunması gerektiğini vurgulayan eril bir söylem olarak karşımıza çıkmıştır.

Ailenin ve çocukların önemi: Gruplarda yapılan önerilerin bir bölümünde, kadının birey olarak yaşadıklarının öneminden çok *'ailenin kurtarılması'* ve çocukların sağlıklı olarak yetişmesinin sağlanması konularının ön plana çıktığı görülmüştür. Şiddet yaşamış olan kadınların boşanmalarını savunan ve evden ayrılmaları gerektiğini söyleyenlerin bazıları bile, belki başlangıçta ilişkiyi kurtarmak için başka çözüm yollarının denenebileceği, *'vicdani muhasebe yapan erkeğin ilişkisini kurtarabileceği'*, *'kadının yaşamının merkezine kocasından gördüğü şiddeti koymayabileceği'*, *'tokat olayının zaman içinde geçirilebileceği'*, *'erkeğin aldatma durumunun geçici bir zaaf olabileceği'* gibi kadının yaşadığı şiddeti satır aralarında küçümseyen, normalleştiren ve hafife alan bir söylem yürüterek şiddete rağmen ailenin korunması vurgusunu yaptıkları izlenmiştir. Burada, katılımcıların daha yaşlı olduğu gruplarda, eğitim düzeyi yüksek olan bazı erkeklerin bile kendi annelerinin, babalarının ile bazı kıyaslamalar yaptıkları; kendi annelerinin, çektikleri bunca acılara karşın evlerini terk etmeyerek aile birlikteliğini *'kahramanca'* sürdürdüklerini, şimdikilerin durumu abarttığını, birlikte bir yaşamın pekala devam ettirilebileceğini anlatmaya çalıştıkları görülmüştür. Burada da yine,

'yuvayı yapan dişi kuş' olarak kadınlara iş düştüğü, açıkça ifade edilmese de satır aralarında ya da dolaylı biçimde anlatılmıştır.

Devletin rolü: Devletin rolüne vurgu yapan yaklaşımlarda da şiddete maruz kalan kadınlara sağlanacak bazı olanaklar, ev, gelir, güvenceli bir ortam gibi konulardan da yer yer bahsedilmekle birlikte, esas olarak düşünülen şiddet ortamının yaratılmaması için ailenin ekonomik ve sosyal açıdan desteklenmesi ve çiftlerin birlikteliklerini sürdürebilmeleridir. Bunun yanı sıra şiddet yaşanan evlerdeki çocukların bakımının ve korunmasının sağlanmasına vurgu yapılmıştır. Bireylerin hakları, onlara verilecek maddi ve manevi destekler, özellikle kadınlara verilecek destekler yeterince gündeme getirilmemiştir. Yani burada da vurgulanan nokta, bireylerin değil, ailenin yok olmaması ve güç kazanması için devletin aile-içi şiddete müdahale etmesidir. Genç, eğitilmiş ve yeni evli erkekler grubundan bir kişi bu konudaki görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

...Anne ve baba dağıldığı zaman çocuk erkeğe hırsızlık ve kapkaca gidiyor. Eğer bayansa sahipsiz kaldığı zaman fuhuşa yöneliyo. Bunlar hep şiddetin getirdikleri. O yüzden Anayasa, aile toplumun direğidir diye bi düzenleme yapmış, eğer siz devletin müdahalesi olmasın dediğiniz o anda zaten aile yok oluyo...

Devletle ilgili aynı grupta gündeme getirilen diğer bir nokta, devletin aileye değil toplumun başka alanlarında şiddet doğuran konulara (piyasa ve ekonomi gibi) müdahale etmesi, istihdam olanakları yaratması ve üniversite bitirenlerin bile işsiz gezdiği duruma son verilmesidir. Yani devlet, evlerin içine girmek yerine, ev dışındaki alanlara ve dışsal faktörlere müdahale etmelidir.

Erkeklerin durumu: Bütün tartışmalarda konu çok çeşitli yönleriyle ele alınırken, en az üzerinde durulan şiddeti bizzat uygulayan erkeğin kendisi olmuştur. Şiddet uygulayan erkeklere yönelik, onlara verilen cezaların yetersizliğinden bir-iki kişi söz etmiş, erkeğin kendisini değiştirmesinin zor olduğu, ayrıca erkeklerin bu konularda bilgilenmek ya da psikolojik destek almak istemedikleri, bunu önemsemedikleri bazı gruplarda gündeme getirilmiştir. Şiddet konusundaki algılamalarıyla da birleştirildiğinde katılımcıların, bazı erkeklerin belli koşullarda şiddet uygulamasını bir şekilde normalleştirdikleri, başka bir deyişle erkeklik deyince toplumun böyle bir beklentisinin olduğunu kendi davranışlarıyla da yansıttıkları söylenebilir. Her ne kadar kendileri bunu doğru bulmadıklarını söyleseler de, bazı erkeklerin şiddete başvurabileceğini ve bu konuda kolay kolay değişmeyeceklerini kabullenmiş

görülmektedirler. Aşağıdaki ifade erkeklerin gerçek anlamda değişmesinin çok zor olduğuna dikkat çekmektedir:

Şimdi arkadaşların dediği gibi, Türk erkeği maçodur diye, şimdi kadın da erkek de aynıdır dediğin zaman sizin yanınızda evet der. Eve gitti mi [kadının] kafasını gözünü kırar. Bu adamın kafasına yerleşmiş bi şey yani... Önce o adamın kafasına onu yerleştirmek lazım...

Hatta erkekler, kendilerini nasıl dönüştürebilecekleri konusunda fikir üretmeye bile yatkın değildirler. Bu konuda farklı özelliklere sahip erkek gruplarının yetiştikleri çevrenin beklentileri, eşlerin eğitimi ve ekonomik özgürlüğe sahip oluşu, piyasadaki kırılğan durumlar gibi farklı ve benzer birçok engelle karşı karşıya oldukları da söylenebilir. Nitekim erkeklik yazınında, erkeklerin değişmesinde toplumsal ve bireysel olanakların itici gücünün önemine değinen bazı çalışmalarda da kadınların rolü ve onların değişim yönündeki taleplerinin etkisi vurgulanmıştır. (Segal, 1993:630)

Sonuç yerine

Bu çalışmadan yola çıkarak, daha yaygın ve toplumsal beklentilere uygun bir erkeklik modelinin (hegemonik erkeklik) kadına yönelik şiddet karşısındaki erkek algılamalarında daha baskın olduğunu ve farklı olarak kurgulanabilecek erkekliklerin önünde bir engel oluşturduğunu ileri sürebiliriz. Genel olarak, toplumdaki ilişkilerde çevreden (daha çok aile çevresi) gelen değerlendirmelere fazlasıyla önem verilmesi ve piyasadaki istikrarsızlıklar, özellikle de bir grup erkeği aile içindeki iktidarlarını koruma açısından belli hesaplaşmalara/pazarlıklara yöneltmektedir. Bu gruptaki erkekler, genç, yüksek düzeyde eğitimi, profesyonel mesleklerde çalışmakta olup eşleri de eğitimi ve çalışma hayatının içinde yer alan kişilerdir. Kadınların kamusal alanda giderek daha fazla yer almaları, ekonomik olarak kendi ayakları üzerinde durabilmeleri ve haklarıyla ilgili daha bilinçli olmalarının -en azından şimdilik- bu gruptaki erkekler tarafından bir tehdit unsuru olarak algılandığını söylemek mümkündür. Ancak, toplumda baskın olan bir erkeklik modeliyle belli çelişkiler/gerginlikler içinde olan eğitimi, genç erkeklerin bile tümüyle farklı bir erkeklik modelinin arayışı içinde olduklarına dair ipuçları elde edilmemiştir. Öte yandan, eğitimi genç erkekler grubunun dışında kalan ve kendi içlerinde sosyal, ekonomik, kültürel açıdan çeşitlilik gösteren erkekleri barındıran diğer gruplarda genel olarak 'hegemonik erkeklik' değerlerinin daha fazla sahiplenildiği, genç ve eğitimi erkeklerin yaşadığı sancı ve kaygıların yaşanmadığı söylenebilir. Bu durum, hegemonik erkeklığe dair değerlerin sorgulanmasının zorluğu ile birlikte bu sorgulanmanın

yapılmasına ortam hazırlayacak koşullara dair belli ipuçları yakalama fırsatını da sunmaktadır.

Farklı erkeklik modellerinin gündeme gelebilmesi için diğer bir önemli nokta da erkeklerin 'değişme' konusunda düşündükleridir. Odak gruplarda şiddet karşısında kadınların ve erkeklerin neler yapabileceği konuşulduğunda, erkekler daha çok kadınlar üzerinde durmuşlar, şiddet uygulayan erkeğin değişmesi gerektiği ve değişebileceği konusunda oldukça umutsuz bir tavır sergilemişlerdir. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması çerçevesinde şiddete maruz kalan kadınlar ve şiddet uygulayan erkekler ile yapılmış derinlemesine görüşmelerde de benzer tavırlar ortaya konmuştur. Bütün bunların da farklı erkeklik modellerinin gelişimi yönündeki olumsuzluklara işaret ettiği söylenebilir. Erkekler, kadınların onlardan ne denli farklı olduklarını vurgulamak yerine benzerliklerin de olduğunu düşünerek, iktidar sahibi olanlar ve iktidara boyun eğenler karşıtlığından değil de, eşit bir ilişki perspektifinden hareket edebildikleri ve değişimin söz konusu olabileceğini en azından tahayyül ettikleri zaman, bu durum onlara hegemonik erkeklığın yükünden kurtulma yolunu açabilir. Böyle bir durumda da erkekliklerin çok farklı kurgulanabileceğini düşünme imkanı ve cesaretine de sahip olabilirler.

Notlar

1 KSGM'nin yararlanıcı konumda olduğu bu araştırma, Avrupa Birliği'nin mali desteği ile ICON Public Institute, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü ve BNB danışmanlık şirketinin içinde yer aldığı bir konsorsiyum tarafından yürütülmüştür. Bu çalışmada, Filiz Kardam, niteliksel araştırma aşamasından sorumlu kilit uzman, İlknur Yüksel niteliksel ve niceliksel araştırmaların saha sorumluluğunu yürüten uzman olarak görev yapmışlardır.

Kaynakça

- Altınay A. & Arat Y. (2007). Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet. İstanbul: Punto.
- Atay T. (2004). Erkeklik En Çok Erkeği Ezer. *Toplum ve Bilim*, 101: 11-30.
- Balcı Y. G. & Ayrancı U. (2005). Physical Violence against Women: Evaluation of Women Assaulted Spouses. *Journal of Clinical Forensic Medicine*, 12: 258-263.
- Beasley C. (2008). Rethinking Hegemonic Masculinity in a Globalizing World. *Men and Masculinities*. 11:86-103.

- Cengiz K., Tol U. U. & Küçükural Ö. (2004). Hegemonik Erkekliğin Peşinden. *Toplum ve Bilim*, 101:50-70.
- Coles T. (2008). Finding Space in the Field of Masculinity: Lived Experiences of Men's Masculinities. *Journal of Sociology*, 44:233-248.
- Connell R. W. (1998). Toplumsal Cinsiyet ve İktidar. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Connell R. W. (2002). On Hegemonic Masculinity and Violence: Response to Jefferson and Hall. *Theoretical Criminology*, 6:89-99.
- Connell R. W. & Wesserschmidt, W.J. (2005). Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept. *Gender and Society*, 19:829-859.
- Demetriou D. (1993). Connell's Concept of Hegemonic Masculinity: A Critique. *Theory and Society*, 30: 337-361.
- Donaldson M. (1993). What is Hegemonic Masculinity. *Theory and Society*, 22: 643-657.
- Ergönen A. T., Özdemir M.H., Can İ.O., Sönmez E., Salaçin S., Berberoğlu, E., & Demir N. (2008). Domestic Violence on Pregnant Women in Turkey. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 16:125-129.
- Erkan R. & Bozgöz F. (2004). Kadına Yönelik Şiddetin Sosyo-ekonomik, Dinsel ve Kültürel Boyutları: Diyarbakır Örneği. *Ekev Akademi Dergisi*, 8(18): 219-242.
- Haj-Yahia M. M. & Uysal A. (2008). Beliefs about Wife Beating among Medical Students from Turkey. *Journal of Family Violence*, 23: 119-133.
- Harrel A. (1990). Husband's Masculinity, Wife's Power, and Marital Conflict. *Social Behaviour and Personality*, 18(2): 207-216.
- Hearn J. (2004). From Hegemonic Masculinity to the Hegemony of Men. *Feminist Theory*. 5:49-72.

- Işık N. (2002). 1990'larda Kadına Yönelik Aile içi Şiddetle Mücadele Hareketi içinde Oluşmuş Bazı Gözlem ve Düşünceler. İçinde Bora A. & Günel A. (Ed.) 90'larda Türkiye'de Feminizm. İstanbul: İletişim Yayınları.
- İçli T. G. (1994). 'Aile İçi Şiddet' Ankara, İstanbul ve İzmir Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1-2:7-20.
- İlkkaracan İ. (1998). Women for Women's Human Rights: Exploring the Context of Women's Sexuality in Eastern Turkey. *Reproductive Health Matters*, 6(12): 66-75.
- İlkkaracan P., Gülçür L. & Arın C. (1996). Sıcak Yuva Masalı. İstanbul: Metis Yayınları.
- Kadın Dayanışma Vakfı (KDV). (1994). Ankara'da Düşük Sosyo-ekonomik Düzeydeki Ailelerde Aile İçi Şiddet. Ankara: Kadın Dayanışma Vakfı Yayınları.
- Kadın Dayanışma Vakfı (KDV) (1996). Kadının İnsan Hakları Projesi-2: Orta ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Ailelerde Kadına Yönelik Şiddet. Ankara: Kadın Dayanışma Vakfı Yayınları.
- Kadın Merkezi (KA-MER). (2004). 'Namus' Adına İşlenen Cinayetler Raporu. Diyarbakır. Berdan Matbaası.
- Kandiyoti D. (1997). Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler. İstanbul: Metis Kadın Araştırmaları.
- Karaoğlu L., Celbis O., Ercan C., Ilgar M., Pehlivan E., Güneş G., Genç M. & Eğri M. (2005). Physical, Emotional and Sexual Violence During Pregnancy in Malatya, Turkey. *European Journal of Public Health*, 16: 149-156.
- Kardam F. (2005). Türkiye'de Namus Cinayetlerinin Dinamikleri: Eylem Programı için Öneriler Sonuç Raporu. Ankara. Argos Yayınevi.
- Kocacık F. & Doğan O. (2006). Domestic Violence against Women in Sivas, Turkey: Survey Study. *Croatian Medical Journal*, 47: 742-749

- Kocacık F., Kutla A. & Erselcan F. (2007). Domestic Violence against Women: A Field Study in Turkey. *The Social Science Journal*, 44: 698-720.
- Lusher D. & Robins G. (2009). Hegemonic and Other Masculinities in Local Social Contexts. *Men and Masculinities*, 11:387-423.
- Mayda A. S. & Akkuş D. (2004). Domestic Violence against 116 Turkish Housewives: A Field Study. *Women and Health*, 40 (3): 95-108.
- Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı (2009). Şiddete Karşı Anlatılar/Ayakta Kalma ve Dayanışma Deneyimleri. İstanbul: Mor Çatı Yayınları.
- Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı. (1996). Evdeki Terör: Kadına Yönelik Şiddet. Mor Çatı Yayınları. İstanbul: Mor Çatı Yayınları.
- Onur H. & Koyuncu B. (2004). Hegemonik Erkekliğin Görünmeyen Yüzü: Sosyalizasyon Sürecinde Erkeklik Oluşumları ve Krizleri Üzerine Düşünceler. *Toplum ve Bilim*. 101:31-49.
- Şahin H. A. & Şahin H. G. (2003). An Unaddressed Issue: Domestic Violence and Unplanned Pregnancies among Pregnant Women in Turkey. *The European Journal of Contraception and Reproductive Health Care*, 8: 93-98.
- Sancar S. (2008). Erkeklik: İmkansız İktidar. İstanbul: Metis Yayınları.
- Segal L. (1993). Changing Men: Masculinities in Context. *Theory and Society*, 22: 625-641.
- Selek P. (2008). Sürüne Sürüne Erkek Olmak. İstanbul: İletişim Yayınları.
- T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (AAK). (1995). Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları. Ankara: Bizim Büro
- T.C. Başbakanlık, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM). (2009). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. Ankara: Elma Teknik Basım.
- Tılıç H. R. (1998). Aile İçi Şiddet: Bir Sosyolojik Yaklaşım. İçinde Çitçi O. (Ed.), 20. yy. Sonunda Kadınlar ve Gelecek. Ankara: TODAİE Yayınları: 119-129.

Tokuç B., Ekuklu G. & Avcıoğlu S. (2010). Domestic Violence against Married Women in Edirne. *Journal of Interpersonal Violence*, 25(5): 832-847.

Türk B. (2008). Eril Tahakkümü Yeniden Düşünmek: Erkeklik Çalışmaları için Bir İmkan olarak Pierre Bourdieu. *Toplum ve Bilim*, 112:119-146.

Men's Thoughts/Experiences/Perceptions on Violence Against Women

Filiz Kardam
Çankaya University

İlknur Yüksel-Kaptanoğlu
Hacettepe University

Abstract

In this study, data gathered from six focus group discussions with men in the qualitative part of the research on Domestic Violence against Women in Turkey, was analyzed within the framework of Connell's 'hegemonic masculinity'. The aim was to understand the perspectives of men about violence against women and learn about their own experiences. How men and women approach the solution of the problem in the families living violence was also discussed as related by the participants. It was observed that men mostly held women as responsible from developing solutions to overcome violence; however they were quite hopeless in terms of change in men's attitudes. On the other hand, only if men can imagine that they can go through change and if they can act from a perspective of gender equality by focusing on the similarities between women and men instead of highlighting the differences, this standpoint may rescue them from the burden of masculinity.

Key words: *violence against women, hegemonic masculinity*

Eser Tanıtımları/ Book Reviews

Evren Kutlay Baydar (2010). Osmanlı'nın Avrupalı Müzisyenleri. İstanbul: Kapı Yayınları. (311 sayfa). ISBN 978-605-4322-14-5.

Türkiye'de müzik tarihi ile ilgili kaynakların sayısı, yurtdışında, özellikle de Avrupa ve Kuzey Amerika'da yayımlanan kitap ve makalelerle kıyaslandığı zaman son derece azdır. Türk dilinde araştırmacıların kullanımına sunulan kaynakların yetersizliği, ve çoğu kaynakların İngilizce olması yabancı dil bilmeyenler için büyük bir sorun teşkil etmektedir. Evren Kutlay Baydar, bu bağlamda *Osmanlı'nın Avrupalı Müzisyenleri* kitabıyla gayet geniş kapsamlı bir araştırma ortaya koyarak kaynak oluşturma konusunda büyük bir katkı sağlamış. Kitap birçok açıdan öncelilere kıyasla farklı özellikler içermekte. "Avrupalı" derken sadece Avrupa'dan gelen müzisyenleri değil, Avrupa'da eğitim alan Osmanlı vatandaşlarını, ya da Türkiye'de doğan Avrupa kökenli müzik insanlarını ve çocuklarını da kapsıyor. Dr. Baydar'ın da belirttiği gibi Osmanlı'nın "ikinci nesil" Batı müzikçilerinden örnekler ele alınmış. Ayrıca kitapta çok bilinen ve sürekli tekrarlanan isimler değil, daha önceki yayınlardan haklarında pek bilgi sahibi olmadığımız, öğrenciler yetiştirip konserler veren ikinci nesil Batı müzikçileri "diğer Avrupalılar" olarak karşımıza çıkıyor. Bu şahıslar, haklarında zaten bugüne kadar çeşitli araştırmalar yapılan ve okumaya alıştığımız Donizetti ve Guatelli Paşa'lardan sonraki nesilden. 1868-1923 yılları arasında Osmanlı topraklarında faaliyet gösteren farklı müzisyenler tanıtılırken, bugüne kadar haklarında yanlış ya da eksik bilgi verilmiş kişiler hakkında da aydınlanma fırsatı yakalıyoruz. Kısacası Baydar'ın sundukları taze bir nefes gibi. Kitap geniş kapsamlı bir araştırma ve çalışmanın ürünü. Sadece Türkiyede bulunan kaynaklar ve Osmanlı arşivleri değil, yurt dışındaki kütüphaneler ve arşivler de taranarak ilgi çekici hatta bazen şaşırtıcı bilgiler ortaya konulmuş. Osmanlı topraklarında yaşayan müzisyenlerin isimlerini belirlemek için bugüne kadar gözardı edilen *Şark Ticaret Yıllıkları'nı* tarayarak "Professors de Musique" (Müzik Öğretmenleri) başlığı altında yazar birçok müzisyene ulaşmış, ve bundan sonra yapılacak araştırmalar için bir örnek ve başlangıç oluşturmuş bulunuyor. Kitabın bir diğer artısı, verdiği bilgilerle sadece müzik tarihimize değil, Osmanlı-Avrupa ilişkilerine, o dönemdeki sosyal ve kültürel yaşama, ve özellikle İstanbul'da yaşayan çok çeşitli kültürlerden gelen insanların birarada paylaştıkları değerlere ve ortak yaşamlarına ışık tutması. Müzisyenler genellikle Beyoğlu-Galata-Pera civarlarında, Levanten mahallelerinde, ve İzmir'de yaşıyorlar. Baydar'ın yazdıklarından Azınlıklar ve Levantenler sayesinde İstanbul'dan başlayarak Osmanlı'da Batı müziğinin gelişmeye başladığını, daha sonraları da yurt içinde ve dışında Avrupalı öğretmenlerin ve sanatçıların

yetiştirdiği Osmanlı-Türk müzisyenler sayesinde Avrupa düzeyine erişmek üzere büyük çabalar sarfedildiğini görüyoruz.

Müzisyenlerin etkinlikleri hakkında bilgiler verilirken eserler de partitürleri ile birlikte tanıtılıyor. Sevindirici bir başka unsur ise o dönemde etkinlik yapan ve eserler ortaya koyan Osmanlı ve Avrupalı kadınlara da ayrıca yer verilmesi. Kısacası kitap, sadece müzik tarihi araştırmacıları için değil, sosyal bilimlerde çalışan tüm akademisyenlere yönelik yararlı bir kaynak olarak karşımıza çıkıyor.

Kitap'ta verilen kısa tarih bilgilerine göre Osmanlı'da müzikte Batılılaşma 19. yüzyılın ilk yarısında Tanzimatın ilanı ile başlar. 1794'te Nizam-ı Cedid ile Yeniçeri Örgütü'nün dağıtılmasını takiben Fransız subayları bir boru takımı kurar fakat bu örgütlenmeyi başlatan III. Selim çıkan ayaklanmada öldürülür. Onu takiben IV. Mustafa gelir ve esas Batılılaşma II. Mahmud döneminde gerçekteşir. Bu dönemde Yeniçeri Ocağı kaldırıldı, ordu yenilendi, 1827'de Mehterhane-i Hümayun kapatıldı, ve yerine Muzıka-ı Hümayun (bando) kurularak tören yürüyüşü değiştirildi. Yani müzikteki Batılılaşma öncelikle askeri kurumlarda başlamış görünüyor. Askeri bando olan Muzıka-ı Hümayun daha sonra ilk Saray Konservatuvarı haline geliyor. Bu kurumun altında Saray Bandosu, Opera-Operet Grubu, Türk Müziği grubu, ve Koro yer alıyor. Kitapta burada görev alacak kişileri yetiştiren Osmanlı ve yabancı öğretmenlerden bahsediliyor. Başlangıç 1828'de daha önceleri de adına sıkça rastladığımız ve adeta Osmanlı sayılan İtalyan asıllı Giuseppe Donizetti ile oluyor. Osmanlı Sultanı tarafından İstanbul'a davet edilerek göreve getirilen Donizetti 1856'da ölümüne kadar müzik alanında birçok başarıya imza atıyor. Donizetti Paşa bandoyu yetiştiriyor ve ona "Osmanlı Saltanat Muzıklarının Baş Ustakarı" deniliyor. Onu takiben Callisto Guatelli geliyor ve 1899'a kadar da o görev yapıyor. Bahsi geçen müzik adamları böylelikle İtalyan ekolünü de Osmanlı'ya getirmiş oluyorlar.

Baydar araştırmasını kolayca anlaşılacak şekilde öncelikle müzisyenlerin milletlerine göre bölümlere ayırıyor. Sırasıyla İtalyan, Macar, İngiliz, Alman, Fransız, ve Türk müzisyenlere yer veriliyor. Osmanlı'da kadınlar ve Batı müziği eğitimleriyle ilgili bölümün ardından son bölümde ise İstanbul'da 19. Yüzyılın son çeyreği ve 20. yüzyılın ilk çeyreğinde gerçekteşen konserlerden seçme örnekler sunuluyor. Son bölümde sunulan bilgilerden 19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren konser programlarının oldukça düzeyli olması ve düzenlenirken kaliteye önem verilerek gayet seçici davranılması dikkatimizi çekiyor. Bu dönemde Osmanlı'da müzik konusunda Avrupa'dan geri kalınmadığı ve yurt dışından iyi sanatçılar davet edilerek yüksek düzeylerde konserler sunulduğu görünüyor. Hatta Sultan Abdülaziz'in Avrupa'daki krallardan dahi önce Almanya'daki Wagner Tiyatrosu'na bağışta bulunduğunu öğreniyoruz. Baydar'ın geniş araştırmaları sonucunda konserlerin verildiği yerler, sunan kişiler, kimlere verildiği ve konserlerle ilgili kritiklere ulaşıyoruz. Döneme ait fotoğraflar, partitür kapaklarının kopyaları ve notalar da eklenmiş. Enteresan olan, halen büyük bir sorun olan konser salonu eksikliğinin o dönemlerde de büyük bir sorun teşkil ettiği, ve konserlerin merkezi olan

Pera'daki salonların küçük olması dolayısıyla biletlerin pahalı olduğu göze çarpıyor. Konser salonları olarak tüm konsolosluklar, tiyatro salonları, dernek lokalleri ve Fransız ile Alman kulüpleri kullanılıyor. Baydar'ın bize sağladığı ilgi çekici başka bilgiler ise konserlerin çoğunun hayır kurumları yararına yapıldığı (Kuzey Kıbrıs'ta halen mevcut durumu hatırlatıyor!), ve konserlere katılanların yabancılar, üst ve orta sınıf Türkler, Yunanlılar ve Ermeniler olduğu. Bundan anlaşılacağı üzere o dönemde de Batı müziği iyi düzeyde eğitim alan ve belli bir kültür birikimi olan kişiler tarafından talep ve takip ediliyor.

Yazar Osmanlı'nın diğer İtalyan müzisyenlerini konu alan ilk bölümde Pisani'den bahsederken dönemin *La Turquie* gazetesi haberlerinden yararlanarak konser eleştirilerine yer veriyor ve müzisyenlerin eserlerine ulaşabileceğimiz websiteleri de eklemeyi unutmuyor. Daha derin incelemeler için gerekecek partitürlere de böylelikle nasıl ulaşabileceğimizi öğrenmiş oluyoruz. Baydar'ın araştırmaları sonucunda sevindirici başka bir bilgiye daha ulaşıyoruz: verilen konserleri sadece Padişah değil, halktan kişiler de himaye edip destekliyorlar. Pisani'lerden bahsederken aynı ailede iki tane kadın müzisyenden de bahsediliyor ancak isimleri verilmiyor. Bu iki kadının 1889-1890 yıllığındaki listelerde piyano hocası olarak görülmekle birlikte konserlerde aktif olarak rol almadıklarını görüyoruz.

Tarihe bakıldığı zaman müzisyenlerin her zaman sanat dışında da bir takım sosyo-politik katkıları olduğunu görmek mümkün. Nitekim kitaptan da anlaşılacağı üzere, II. Meşrutiyetin "Özgürlük, Adalet, Eşitlik, Kardeşlik" temaları müziğe yansımakta, yabancılar Osmanlı topraklarında kendilerini "ezelden beri vatandaş" hissetmektedirler. Barış ve kardeşlik teması için Osmanlı müzisyen Rıza Bey de "La Chanson Fraternelle" (Kardeşlik Şarkısı) adında bir eser yazar. Aynı şekilde İtalyan müzisyen Selvelli'nin de Meşrutiyet'in ilanı (24 Temmuz 1908) anısına bir marş bestelediğini ve Osmanlı toprakları ile insanlarına destek beyan ettiğini görüyoruz. Müzisyenler ayrıca uluslararası ilişkilere de büyük ve olumlu katkılar sağlıyorlar. Özellikle Macar-Osmanlı ilişkilerinin olumlu gelişiminde ünlü Macar besteci ve piyano virtüözü Franz Liszt'in rolü büyük. Padişah Abdülmecid'in daveti üzerine 1847'de İstanbul'a gelen Liszt'in etkinlikleri konusunda detaylı bilgiler sağlayan Baydar, Liszt geleneğinin öğretmen olarak Osmanlı'ya hizmet veren takipçileri Macar Tevfik, Hegyei ve Karl Berger hakkında da çok ilgi çekici ve hoşça giden anekdotlar ekliyor. Bu notlar sayesinde II. Abdülhamid'in kızı Şadiye Sultan'ın ve diğer kızı Ayşe Sultan'ın da Hegyei'nin öğrencisi olduğunu öğreniyoruz. Ayşe Sultan'ın üstün yeteneğini eğiten Hegyei sayesinde bir Osmanlı kadınının, özellikle de Padişah'ın kızının başarılı bir piyanist, arpist, viyolonselci ve besteci olabildiğini görüyoruz. Kadın müzisyenlerle ilgili edindiğimiz bir başka bilgi ise ressam Osman Hamdi Bey'in torunu Nimet Vahim'in 1926'da vefat eden Hegyei anısına düzenlenen konserde aryalarda söylemesi. Ayrıca Nimet Vahim'in Berlin Konservatuarını bitiren ilk Türk kızı olduğunu ve birçok ödül aldığını öğreniyoruz. Hegyei'nin ölümü üzerine İstanbul Konservatuarındaki görevini eşi Katalina'nın devralması da ayrıca dikkat çekici. 1993'de vefat eden torunları

Anabella da piyanistti. Türk besteci Ulvi Cemal Erkin'in eşi Ferhunde Erkin ve ünlü kemancımız Ayla Erduran ise İstanbul Konservatuvar Orkestrası'na birçok kemancı yetiştiren Macar kemancı Karl Berger'den ders almışlar, başarılı ve uluslararası birer kadın sanatçı olarak konserler vermeye devam etmişlerdir. Fransız ekolü müzisyenlerine baktığımızda ise yine Osmanlı Saray Orkestrası'na büyük katkılar sağlayan Aranda'nın (orkestraya ilk kez saksofonu getiriyor) Paris'ten getirdiği notalar sayesinde halka açık konserler verdiğini ve bir başka Fransız müzik adamı Furlani'nin kendisi, eşi, ve kızının da piyanist olarak konserlerde yer aldığını görüyoruz. Bu arada birçok yabancı müzisyen veya oğullarının da Osmanlı kızlarıyla evlenerek vatandaş olduklarını, hatta Müslüman olarak isimlerini değiştirdiklerini öğreniyoruz. Dolayısıyla ikinci ve üçüncü kuşaklarda artık Avrupalıları Osmanlılardan ayırmak güçleşiyor.

Osmanlı Padişahlarının Batı müziğine önem verdiğini gösteren bir başka örnek de Macar asıllı kemancı Wondra Bey. Sultan tarafından Paris Konservatuvarı'nda okutulan ve Fransız şef Aranda yönetimindeki Saray Orkestrasında başkemancı olarak görev yapan Wondra, İstanbul'a dönerek besteci Osman Zeki Üngör'ü yetiştiriyor. Osmanlı tarafından Viyana'da burslu olarak müzik eğitimine gönderilenler arasında Devlet Efendi, Sezai ve Seyfettin Asal kardeşler de var. Kemancı ve viyolonselci olan kardeşler daha sonraları besteci Cemal Reşit Rey ile çalışarak ilk olarak Ege bölgesinde folklor derlemeleri yaptılar, birçok konser verdiler.

Baydar'ın araştırmasının *Osmanlı'da Kadınlar ve Batı Müziği Eğitimleri* adlı kısmında, birçok değerli hatta şaşırtıcı bilgilere rastlamak mümkün. Saray'da Abdülmecid devrinden başlayarak temelleri atılan ve kadınlardan oluşan 80 kişilik bir bakır üflemeliler orkestrası olduğunu, ayrıca sarayda (harem'de) piyano dersleri verildiğini öğreniyoruz. Sultanların eşlerinin ve kızlarının ders aldığı ve bu alanda önemli bir kişinin Leyla Saz Hanımefendi olduğu de ekleniyor. 1861'de Kadınlar Orkestrası'nın, saraya ait bir törende paravanın arkasında pantolon ve yeleden oluşan üniformaları ve kısa saçları ile konser verdikleri, saray'da ayrıca bir de bale grubu olduğu daha önce duymadığımız ilgi çeken bilgiler arasında. O dönemlerde Avrupa'daki kadın müzisyenler arasında rahatlıkla konser verebilenlerin ve bestelerini açıkca icra ederek yayınlatabilenlerin neredeyse parmakla sayılacak kadar az olduğunu göz önünde bulundurursak, V. Murad'ın kızı Hatice Sultan'ın, diğer kızı Fehime Sultan'ın, II. Abdülhamid'in kızı Ayşe Sultan'ın ve kızkardeşlerinin piyano dersleri alması ve bestelerinin basılması önemli görünüyor. Özellikle Ayşe Sultan'ın birçok eseri günümüze dahi ulaşmıştır. Ayrıca verilen konserlerde gerek yabancı gerekse Osmanlı kadınlarının önemli roller üstlendiği, piyano dersi veren öğretmenler arasında oldukça fazla sayıda kadın olması da o dönemde Batı müziği alanında kadınların aktif olduklarını ve Osmanlı topraklarında Batı müziğinin yaygınlaşmasında büyük rol oynadıklarını gösteriyor. Saray'ın desteğiyle Avrupa'da okutulan kadın müzisyenler arasında Hamide Melek Kurin (Paris'e gidiyor), Mediha Hanım (Almanya'da okuyabilmek için Eğitim Bakanlığından onay alıyor), ve Fatma Zinnur Hanım'dan

bahsediliyor. Avrupa'da müzik okumak isteyen diğer kadın öğrenciler arasında Fiham Paşa'nın kızı Betül Hanım da bulunuyor. Hatta onlara dönüşlerinde başarı madalyaları bile veriliyor. Viyana Müzik Akademisi öğrenci listesinde Osmanlı vatandaşı kadın öğrencilere rastlıyoruz. Daha da önemlisi halktan kadınlar müzik okulu kurup Osmanlı kadınlarına ders vermeyi dahi düşünüyorlar. Eşi Türk olan ve eğitimini Cenova Müzik Okulu'nda almış olan Madam Hacı Foti ve liderliğindeki bir grup kadın, kızlar için bir müzik okulu açmak üzere Padişah'a yazı yazıyorlar fakat ne yazık ki daha önce örneği olmadığından bu talepleri uygun bulunmuyor! Kuşkusuz ki 1906-7 yılları için bunlar çok cesur davranışlardı ve o dönemdeki kadınların sanata ve eğitime verdiği önemi, ilerigörümlülüğünü ve girişimciliğini yansıtıyordu. Bu yazışmaların orijinalleri ve anlaşılabilirlikleri için bugünkü Türkçeye tercüme edilmiş kopyaları da kitaba eklenen ilgi çekici belgeler arasında.

Sanat'ın ve özellikle de kolektif olarak icra edilen müziğin insanlar arasında nasıl bir bağ kurduğunu ve çok farklı kültürlerden gelen kişileri ortak bir paydada birleştirebildiğini sürekli görüyoruz. Baydar'ın kitabı da aslında satır aralarında bu gerçeği bir kez daha ortaya çıkarıyor. Müzik sayesinde Avrupalı sanatçıların Osmanlı topraklarına gelerek bilgi ve deneyimlerini paylaşmaları, bunu yaparken de Batı Müziği alanında kalıcı bir altyapı'nın temel taşlarını Osmanlı vatandaşları olan Türk ve yabancı meslekdaşlarının yardımlarıyla koymaları, sanatın bir kez daha din, dil, ırk, hatta o dönemlerde dahi cinsiyet ayırımı yapmadan herkesi aynı amaç uğrunda birleştirebildiğini gösteriyor. İtalyan asıllı müzisyen Pisani'nin de 16 Mart 1889'da *La Turquie* gazetesinde yazdığı gibi:

*Tarafların zıtlaşması, milletlerin asil rekabeti ve hatta toplumun farklı kesimlerinin doğasında bulunan gurur, belirli bir noktaya kadar ve bazı meselelerde anlaşılabilir. Ancak en büyük sanatın karşısında bu hislerin hepsinin ortadan kaybolması gerekir. Müzik en geniş ve samimi anlamıyla yalnızca şu üç sihirli kelimeyi ifade etmekte ve hayata geçirmektedir: **Özgürlük, eşitlik, kardeşlik!** (vii)*

Aslı Giray
LRSM, MA
Müzik Bölümü
Fen ve Edebiyat Fakültesi
Doğu Akdeniz Üniversitesi
Gazimağusa-Kuzey Kıbrıs

Kadın Çalışmaları ile ilgili Etkinlikler, Notlar ve Raporlar/Activities, Notes, and Reports on Women's Studies

Medyada Cinsiyetçilik: Kuzey Kıbrıs Basınında Toplumsal Cinsiyeti Okumak

Doğu Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya İzleme Çalışması ve Sergisi

Doğu Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim ve Medya Çalışmaları yüksek lisans programı öğrencileri olarak 29 Aralık 2009 ve 4 Ocak 2010 tarihleri arasında gerçekleştirdiğimiz bir haftalık medya izleme çalışmasının sonuçlarını 30 Nisan ve 7 Mayıs 2010 tarihleri arasında *Medyada Cinsiyetçilik: Kuzey Kıbrıs Basınında Toplumsal Cinsiyeti Okumak* başlıklı bir sergi ile paylaştık. Çalışmaya Doğu Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Hanife Aliefendioğlu'nun *Kültürlerarası Perspektiften Toplumsal Cinsiyet* dersini alanlar diğer gönüllü yüksek lisans öğrencilerinden Uğur Zeynep Aktaş, Roya Alagheband, Shahryar Alimirzakani, Anastasia Artyukhova, Kamin Gounaili, Mozghan Sadat Marandi, Damla Nailer, Nagmeh Sadughi, Rıza Teke ve Gülen Uygarer katıldı. Medya izleme çalışmamız ve sonuçlarını paylaştığımız sergi yazılı ve görsel medyada geniş yer buldu. Çalışmada Kuzey Kıbrıs yazılı basınında kadınların ne kadar haberde, hangi tür haberlerde ve hangi rollerde yer aldıklarını ortaya çıkarmayı amaçladık. Bu amaca yönelik olarak 15 farklı, haftalık ve günlük, Türkçe ve İngilizce gazeteyi bir hafta boyunca izledik. Toplamda 74 adet gazete, 2450 sayfa ve 2961 haber taradık.

Medya, içinde bulunduğu sosyal, kültürel ve politik yapıyı okumak için bir harita işlevi gördüğü gibi, onu dönüştürebilmek için bir araç işlevi de görür. Toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinin ve feminist medya çalışmalarının başlıklarından biri de medyanın içeriğini dilini görsellerini ve görüntülerini izleyerek, ayrımcılığı gözlemek, saymak, dökümünü yapmak ve paylaşmaktır. Dünyada medya izleme çalışmaları niteliksel ve niceliksel olmak üzere iki yöntemle yapılmaktadır. Bu çalışma daha çok niceliksel sayılara ve istatistiklere dayanmaktadır (Global Media Monitoring). Medya izleme çalışması için, bir hafta boyunca 15 farklı haftalık ve günlük, Türkçe ve İngilizce 74 gazetede, 2450 sayfa ve 2961 haber taranmıştır.

Medya sadece bilgi, eğitim ve eğlence sağlamaz. Haber türlerini seçerken, sözcükleri ve dili kullanırken, fikir ve önerilerine değer verdiği kişilerle görüşme

yaparken, resimleri ve görselleri yerleştirirken birçok farklı mesaj verir. Bu bakımdan haber bir seçim, bir eleme sürecidir; bir haberin ya da olayın diğerinden daha önemli ve değerli bulunduğuna işaret eder. Dolayısıyla haber medyası kadın ve erkek hakkında zaten var olan sosyal olarak inşa edilmiş kalıp yargıları yeniden üretmekten kaçamaz. Başka bir deyişle bundan kaçması için toplumsal cinsiyet perspektifine ve duyarlılığına ihtiyacı vardır. Yaygın popüler medyada kadınların, erkeklerin bakışlarını tatmine yönelik nasıl birer "cinsel nesne" olarak kullanıldığını görmek en ufak bir ek çaba gerektirmez. Kadınları fiziksel ve cinsel olarak nesneleştiren medya, onları düşünceleri, hayat hikâyeleri ve duyguları olan öznel varlıklar olarak göstermek konusunda sınıfta kalır. Kadınların nesneleştirilmesi onların kişisel kararları bile olsa bu temsilin genel etkileri bakımından önemlidir. Medya aktivisti Jean Kilbourne'e göre medyada kadınların bedenleri, bacaklar, göğüsler ve kalçalara bölünerek nesneleştirilir; adeta bütünlükleri yok edilir (Medyada Cinsiyetçiliğe Son 2008).

Bir kadın ancak bir skandala karıştığında, saldırıya, şiddete ve tacize maruz kaldığında, öldürüldüğünde haber olur. Kadınlar toplumun kendilerinden beklediği roller ve kalıplara aykırı davrandıklarında baş sayfalarda ve başlıklarda yer bulabilirler. Kişisel başarısıyla haber olan kadın çok azdır. Kadınların haberlerde özellikle politik haberlerde temsil edilmemesinin başlıca nedenlerinden biri onlara kaynak ve uzman olarak danışılmamasıdır. Kadınların sayıları bir çok profesyonel meslekte artmış olsa da ana akım medya iş hayatında, politikada ve ekonomide büyük ölçüde erkek uzmanların görüşlerine yer vermez. Kadınlar haberlerde kazaların, felaketlerin ve şiddetin konusu olurken uzmanlık ve profesyonellikleriyle kendilerine yer bulamazlar (Gauntlett 2008). Bu temsilin bir sonucu olarak kadınlar şikâyet eden, sorun çözemeyen, yardıma ihtiyaç duyan, kafası karışık, çok konuşan ve en basit konularda bile fikri olmayan erkeğe göre çok aşağı bir konuma itilir.

Bu temsilin en yaygın biçimi kadını kurban olarak göstermektir. Kadınların temsil biçimleri, bilgilendirme amaçlı değil, kadınların çaresizliğini ve zavallılığını göstermeye yöneliktir. Küresel Medya İzleme Projesi'nin raporlarına göre kadınlar haberlerde erkeklerden iki kat daha fazla kurban olarak temsil edilirler (Global Media Monitoring). Kadınların gerçek sorunları üçüncü sayfa ya da magazin malzemesi olarak kullanılır. Bir başka yaygın temsil örüntüsü ise kadınları yardım faaliyetlerinde, yaşlı, yoksul ve çocukların ziyaretlerinde görmektir. Bu haberler kadınları bakım rollerine vurgu yapar. Birçok araştırma, genç kızların giderek seslerini kaybederek kendilerini Berger'in deyişi ile bir *görsel nesne*, özellikle de erkek bakışının nesnesi olarak görmeyi öğrendiklerini gösteriyor (Medyada Cinsiyetçiliğe Son, 2008).

Örneğin çocuğuna eziyet eden bir anne doğa dışı bir varlık olarak sıkça temsil edilir. Medyanın "eğlenceli" tarafı ile sıkça, şakalara, karikatürlere yer

verir. Oysa şakalar ve fıkralar son derece öznel metinlerdir; maruz kalanların ve konu olanların kişisel, sınıfsal, ırksal, etnik, yaşa ve cinsiyete dayalı farklılıklarına bağlı olarak algılanır. Bu nedenle her şaka her zaman komik değildir. Kimin yaptığına, kime yaptığına sıkıca bağlıdır. Kadınlar şaka yapmaktan ziyade sosyo-kültürel pratiklerin içinde genellikle şaka malzemesi ya da şakanın kaynağı olarak yer alırlar. Bununla birlikte, kadınlardan yapılan cinsiyetçi şakalara gülmeleri, bunlarla eğlenmeleri beklenir. Beklentilerin aksi gerçekleştiğinde, kadınlar espri anlayışından yoksun olmakla ya da şakaları anlayacak zekâyâ sahip olmamakla itham edilebilirler. Biz de sergimizde şakaların nasıl cinsiyetçi olabileceğine ilişkin bir bölüm açtık. Hatta en çok cinsiyetçi şakalara ve kadın cinselliğini alay konusu eden fıkralara yer veren bir köşe yazarına "Gullumbra" ödülü verdik.

Kuzey Kıbrıs yazılı basınında cinsiyetçilik

Sergi için Kuzey Kıbrıs'ta yayınlanan 15 farklı haftalık ve günlük, Türkçe ve İngilizce gazeteyi 1 hafta boyunca izleyerek çeşitli bilgiler derledik. Buna göre incelenen 74 gazetede yer alan 2961 haberde, kadınların sosyal, yasal, politik, ekonomik ve insan haklarıyla ilgili haberlerde temsil oranının %2.2 olduğunu tespit ettik. Baş sayfaların yalnızca %5'inde doğrudan kadınlara yer veren haberlere rastladık. Kadınların yaşam, sağlık, eğlence gibi başlıklardaki temsil oranı ise %3.3'tü.

İzleme süresince en cinsiyetçi haber dili ve görsellere, yaşam ve eğlence sayfalarında rastladık. Diğer sayfalarda kadınlar daha çok görsel malzeme olarak yer alıyordu. Tüm gazetelerde kadın köşe yazarlarının oranı ise sadece %21'di.

Spor haberleri gazetecilikte en yaygın cinsiyetçi işbölümünün olduğu alandır. Erkek sporları, ağırlıkla futbol, yazılı basını işgal eder. Bu alanda kadınların spor haberlerindeki temsilinin %0.8 olduğunu gördük.

Öte yandan, genellikle kadınları konu alan haberlerin aynı kaynaklardan gelmekte olduğu, başlık ve girişte yapılan birkaç kozmetik değişiklikle aynı metin ve aynı fotoğraf ile yayınlanmakta olduğunu gördük. Örneğin izleme süresince rastladığımız Kuzey Kıbrıs'taki gece kulüplerini protesto eden eylem haberi 15 gazeteden 12'sinde hemen hemen aynı biçimde ancak farklı büyüklükte ve farklı sayfalarda yayınlanmıştır. Bu saptamamızın Kuzey Kıbrıs yazılı basınına 'cinsiyet körlüğü'ne önemli bir örnek oluşturduğuna inanıyoruz.

Medya izleme çalışmamızın sonuçlarını paylaştığımız sergide, okuyucular ve gazetecilere daha adil bir temsil için aşağıdaki soruları kendilerine sormalarını önerdik.

- Haber bir hak ihlali yaratıyor mu?
- Neyin haberini yapıyoruz? Hangi bakış açısıyla hangi gözlüklerle?
- Hangi sorunlu klişeleri yeniden ürettik?
- Haberde kadınları ve erkekleri, kız ve erkek çocukları eşit bir şekilde temsil ettik mi? (Örneğin kaynaklarımızın en az %30'u kadın mı?)
- Toplumsal cinsiyete duyarlı bir dil mi kullandık yoksa haber diliyle toplumsal cinsiyete dayalı kalıp yargıları yeniden mi ürettik? (Kadın Odaklı Habercilik 2008)

Sonuç

Çalışmamızın Kuzey Kıbrıs yazılı basınında yer alan haberlerde kadınlara yönelik ayrımcılığı çarpıcı oranlarla ortaya koyduğuna inanıyoruz. Kuzey Kıbrıs yazılı basınının bu haliyle, keskin eril diliyle medyayı erkeklerin erkeklerle seslendiği bir platform haline getirdiğini söyleyebiliriz (Aliefendioğlu 2009).

Toplumsal cinsiyetin, insanların hemen her konudaki deneyimlerini etkilediği ve hazırlanan her haberde göz önünde bulundurulması gerektiği kabullenilmedikçe medyanın "hikâye"nin bütünü anlatamayacağı açıktır. Gender Links'ten Golleen Lowe Morna'nın söylediği gibi "Her bir ses sayıldığında artık sesleri saymayı bırakabiliriz".

Medya çoklu okumalara açıktır. Bizler medyanın tüm etkilerine doğrudan açık pasif alıcılar değiliz. Medya izleme çalışması kadınların ve erkeklerin kalıp yargılarla temsiline meydan okuma ve bu temsili değiştirmek için bir araç olabilir. Medya izleme çalışmamızın kenara itilenlerin, ezilenlerin, baskılananların, sadece kadınların değil aynı zamanda cinsel yönelimi farklı olanların, yeşillerin ve siyahların, yerlilerin ve göçmenlerin hiyerarşik olmayan bir ilişki içinde yanyana durmak için seslerini duyuracakları bir başlangıç olmasını diliyoruz. Umuyoruz ki bu tür etkinliklerle başka bir medyanın mümkün olduğunu anlatabiliriz.

Kaynakça

Alankuş S. (2007). *Kadın Odaklı Habercilik*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

Aliefendioğlu H., N. Kara (2009). *Kuzey Kıbrıs'ta Medya ve Temsil*. Ankara: Dipnot Yayınları.

Gauntlett D. (2008). *Media Gender and Identity*. London New York: Routledge.

Global Media Monitoring Project. <http://www.whomakesthenews.org> (son erişim 24 Nisan 2010).

MEDİZ (2008). *Medyada Cinsiyetçiliğe Son*. İstanbul: Çağın Matbaacılık.

Uğur Zeynep Aktaş
Yüksek Lisans öğrencisi
İletişim Fakültesi
İletişim ve Medya Çalışmaları Programı
Doğu Akdeniz Üniversitesi
Gazimağusa-Kuzey Kıbrıs

Yerel Kadın Örgütleri ve Etkinlikleri ile İlgili Notlar

Mormenekşe Kadınlar Birliği (1990)

Mormenekşe Kadınlar Birliği, kadını güçlendirmeyi ve kırsal alandaki toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığını artırmayı amaçlamaktadır. Birlik köydeki yaşlı bir kadına mali destek sağlamak amacıyla Müğe Mani'nin öncülüğünde bir araya gelen bir grup kadın tarafından 1990 yılında kurulmuştur. İlk etkinliklerinden büyük keyif alan bu öncü kadınlar daha sonra faaliyetlerine devam etmek kararı almış ve kendilerine, Mormenekşe'ye düğün salonu yapmak, festival düzenlemek gibi köyün ekonomik ve sosyal yaşamını geliştirmeye yönelik hedefler koymuşlardır. Bu hedeflerine ulaşabilmek için daha örgütlü bir yapıya kavuşmaları gerekliliğinden hareketle de Birliği kurmuşlardır. Birlik çatısı altında toplanan kadınlar köye bir düğün salonu kazandırarak köyün sosyal yaşamına önemli bir katkı yapmanın yanı sıra salonunun işletmesini de üstlenerek Birliğin mali olarak sürdürülebilirliğini de sağlamışlardır. Köyün sosyal ve ekonomik yaşamına katkıları bununla sınırlı kalmayan Mormenekşeli kadınlar Enginar Festivali'nin düzenlenmesinde ve bunun gelenekselleşmesinde öncü rol üstlenmişler, geleneksel badem macununun üretimini ve tanıtımını yaparak bir marka yaratmışlardır.

Son 10 yıldır başkanlığını Erşen Ummanel'in yürüttüğü Birlik kendini dönüştürerek diğer bölgelerdeki kadın örgütleriyle işbirliğinin artırılması ve kadın haklarının savunulması ve geliştirilmesi konusunda kadın örgütlerinin güçlerini birleştirmesi ilkesi doğrultusunda Kıbrıs Türk Kadın Dayanışma Konseyi'ne üye olmuş ve aktif olarak katkı koyarak Birliğin faaliyetlerini Köy sınırları dışına taşımıştır. Kurulduğundan bu yana amaçlarını büyüterek, gelişmesine devam eden Birliğin **kadının kamusal ve özel alandaki konumunu güçlendirici, kadın dayanışmasını artırıcı etkinliklerinden** bazıları aşağıdaki gibidir;

- Kadının kamusal ve özel alandaki konumunu güçlendirmeyi amaçlayan kadın girişimciliğini destekleyici kurslarının Mormenekşe’de düzenlenmesini sağlamak (Bkz. Foto 1).

Foto 1. Köy Kadın Kursları

- 8 Mart Dünya Kadınları Günü’nde toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığını artırıcı etkinlikler düzenlemek. Bu etkinliklere güzel bir örnek olarak 8 Mart 2010’da Doğu Akdeniz Üniversitesi Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi ile birlikte düzenledikleri kadın emeğinin geçmişten günümüze görünür kılınmasını amaçlayan “Sandıktaki Hazine” isimli kadın el sanatları sergisi verilebilir (Bkz. Fot. 3).
- Kadına yönelik şiddet konusunda bilinç düzeyini yükseltici etkinlikler düzenlemek. Buna örnek olarak kadına karşı şiddetle mücadele gününde kadına yönelik şiddetle yasal ve örgütlü mücadele yollarının tartışıldığı “Kadına Yönelik Şiddete Karşı Hak Arama” semineri gösterilebilir.

Fot. 2. Sandıktaki Hazine: Kadın El Sanatları Sergisi

Fot. 3. Kadına Yönelik Şiddete Karşı Hak Arama Semineri

Kadının, köyün toplumsal yaşamına katkısını görünür kılmayı amaçlayan etkinlikler;

- Geleneksel hale dönüşen ve bu yıl ikincisini gerçekleştirilen Mormenekşe Enginar Festivali'nin düzenlenmesinde etkin rol almak (Bkz. Fot.4 ve 5).

Fot. 4. Enginar Festivali Hazırlıkları**Fot. 5.** Enginar Festivali Kortej Yürüyüşü

Birliğin ileriye dönük amaçları arasında ise Mormenekşe'de ve çevre köylerde yaşayan kadınların faydalanabileceği bir spor salonu açmaktır.

İletişim bilgileri:

Yazışma Adresi :

Mormenekşe Kadınlar Birliği- Mormenekşe

Gazimağusa-Kuzey Kıbrıs

Telefonlar: +90 533 8673936

+90 533 8684764

YENİ BOĞAZIÇI KADINLAR DERNEĞİ (2004)

YeniBoğaziçi Kadınlar Derneği 19 Şubat 2004 tarihinde Rahme Bozkurt Hidayet Özerinç, Ayşe Nurtunç, Sıdıka Güneylili, Ayşe Keten, Ayten Özkumru ve Fatma Züğürt tarafından kadının kamusal ve özel alandaki konumunu güçlendirmek ve kırsal bölgelerdeki kadınlarda toplumsal cinsiyet farkındalığını artırmak amacıyla kurulmuştur. Derneğin başkanlığını 2004 yılından beri Hidayet Özerinç yürütmektedir.

Dernek kurulduğu yıldan beri kadının kamusal ve özel alanda kadının konumunu güçlendirici çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bunlardan bazıları,

Kadın dayanışmasını artırıcı etkinlikler

- 8 Mart Uluslararası Kadın Dayanışma Günü'nde ve Anneler gününde kadın sorunlarının tartışıldığı toplantılar ve kadınlar arası dayanışmayı artıracak eğlenceler organize etmekte (Bkz. Fot. 1).
- Kadınların birlik ve dayanışmasını artırmayı amaçlayan gelenekselleşmiş çay partileri, balo, yurt içi ve yurt dışı kültürel geziler düzenlemektedir (Bkz. Fot. 2).

Fot. 1. 8 Mart Kadınlar Günü Etkinliği

Fot. 2. Yurt dışı gezisi

Eğitim Çalışmaları

Dernek eğitim amaçlı değişik konularda seminer, konferans, ve kampanyalar düzenlemektedir. Bu çalışmalardan bazıları aşağıda verilmektedir.

- Madde kullanımı (uyuşturucu) farkındalık ve madde kullanımının önlenmesi konferansı.
- Kanser hastalığı farkındalık semineri.
- Sağlıklı beslenme ve obezite semineri.
- Şeker taraması kampanyası.
- Kadın hastalıkları ve önleme yöntemleri konusunda bilinç düzeyini artırmak amacıyla her yıl kemik yoğunluğu, rahim ağzı ve göğüs kanseri taraması düzenlenmek.

Diğer Kadın Örgütleriyle Dayanışma

- Kıbrıs Türk Kadın Lobisi'nin toplumsal cinsiyet eşitliği ve farkındalık çalışmalarına katılmak (Bkz. Fot.3.).

Fot. 3. Kadın Dayanışma Konseyi Toplantısı

- Kadın Dayanışma Konseyi üyesi olarak ve Konsey'in '100 adımda izalasyonlar kaldırılсын' adlı projesi çerçevesinde Brüksel'e toplantılara katılmak
- Kıbrıs Türk Kadın Dayanışma Konseyi'nin kadının kamusal alandaki konumunu yükseltmeyi amaçlayan istihdam proje grubu üyeliği.

C. Derneğin diğer faaliyetleri:

Yeni Boğaziçi Kadınlar Derneği ayrıca **kadının, köyün toplumsal yaşamına katkısını görünür kılmak amacıyla** köy futbol takımına sponsorluk yapmakta ve köylüler arası dayanışmayı artırmak amacıyla düşük gelirli kişi ve ailelere yardım kampanyaları düzenlemektedir (Bkz. Fot.4.).

Fot.4. Boğaziçili kadınlar yardım çalışmaları sırasında

Bu sıralar, çalışmalarını bir çatı altında daha etkin bir şekilde yürütebilmek için, hummalı bir şekilde, dernek binalarının yapımı için çalışmaktadırlar.

İletişim bilgileri:

Yazışma adresi

YeniBoğaziçi-Gazimağusa

Kuzey Kıbrıs

Telefon: +90 533 834 9196

E-posta: yb.kdernegi@gmail.com

Derleyen:

Şerife Özbiler

Araştırma Görevlisi

Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi

Doğu Akdeniz Üniversitesi

Gazimağusa- Kuzey Kıbrıs

Bu Sayıda Katkıda Bulunan Yazarlar / Authors in this Issue
(Alfabetik olarak / In alphabetical order)

Makaleler / Articles

Psychologist Zeliha Damka
Ankara University
Ankara-Turkey

Prof. Dr. Divina M. Edralin
De La Salle University
Manila-Philippines

Assoc.Prof.Dr.Filiz Kardam
Çankaya University
Ankara-Turkey

Assoc.Prof.Dr Şennur Tutarel Kışlak
Ankara University
Ankara-Turkey

İlknur Yüksel
Research Assistant
Hacettepe University
Ankara-Turkey

Yerel Kadın Örgütleriyle İlgili Bilgi Notu/Notes on Local Women's Organisations

Şerife Özbiler
Research Assistant
Center for Women's Studies
Eastern Mediterranean University
Famagusta-North Cyprus

Eser Tanıtımları/Book Reviews

Aslı Giray
LRSM, MA
Senior Instructor of Music
Eastern Mediterranean University
Famagusta-North Cyprus

Kadın Çalışmaları ile ilgili Etkinlikler ve Raporlar/Activities and Reports on Women's Studies

Uğur Zeynep Aktaş
Master Student
Eastern Mediterranean University
Famagusta-North Cyprus

Bu sayıda hakemlik yapanlar / Referees in this issue

(Alfabetik olarak / In alphabetical order)

Assoc.Prof.Dr. Yonca Al
Eastern Mediterranean University
Famagusta-North Cyprus

Assoc.Prof.Dr. Biran Mertan
Eastern Mediterranean University
Famagusta-North Cyprus

Dr. Fehiman Eminer
Near East University
Nicosia-North Cyprus

Dr. Nuran Salar
Ministry of Health
Ankara-Turkey

Assist.Prof.Dr. Gözde İnal
Cyprus International University
Nicosia-North Cyprus

Assist.Prof.Dr. Meltem Kiran-Raw
Başkent University
Ankara-Turkey

Assist.Prof.Dr. Nüket Paksoy
Erbaydar
Hacettepe University
Ankara-Turkey

Assoc.Prof.Dr. Semra Somersan
Istanbul Bilgi University
Istanbul-Turkey

Assist.Prof.Dr. Olga S. Hünler
University of Economics
İzmir -Turkey

Assoc.Prof.Dr. Türkan Uraz
Eastern Mediterranean University
Famagusta-North Cyprus

Assoc.Prof.Dr. Barış Kılıçbay
Abant İzzet Baysal University
Bolu-Turkey

Assist.Prof.Dr. Özlem Uzundemir
Başkent University
Ankara-Turkey

Prof.Dr. Fatma Belkis Kumbetoglu
Marmara University
Istanbul-Turkey

Kadın/Woman 2000 Yayın İlkeleri

Genel İlkeler

- 1) Yazarlar, *Kadın/Woman 2000*'de yayımlanmasını istedikleri bilimsel çalışmalarını aşağıdaki e-posta adresine göndermelidirler:
jws.cws@emu.edu.tr
- 2) *Kadın/Woman 2000*, Türkçe ve İngilizce olmak üzere iki dilde yayınlanır.
- 3) *Kadın/Woman 2000*'e gönderilen yazılar, başka bir yerde yayımlanmamış olmalıdır. *Kadın/Woman 2000* Yayın Kurulu tarafından yayımlanmak üzere kabul edilen yazılarda, DAÜ – Yayınevi bütün yayın haklarına sahiptir. Ancak yazarlar yayınlanan bilgileri kısmen *Kadın/Woman 2000*'ne atıfta bulunmak üzere başka yayınlarında kullanabilirler.
- 4) Yazılardaki düşünce, görüş, varsayım, tez ya da savlar yazarlarına aittir. Doğu Akdeniz Üniversitesini veya Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezini bağlamaz.
- 5) Tüm yazılar, yazar(lar)ın kimliği saklı tutularak konu ile ilgili en az iki akademik danışman tarafından incelenir. Yapılan değerlendirme hakem isimleri gizli tutularak yayın kurulu başkanı tarafından yazarların bilgisine sunulur.
- 6) Yayın Kurulu, yayıma gönderilen yazılarda düzeltme yapabilir. Bunlar yayımdan önce yazarın bilgisine sunulur.

Yazım Kuralları

- 1) Yazılar yayına uygun olarak hazırlanmış figür ve tablolar ile birlikte elektronik olarak gönderilmelidir.
- 2) *Kadın/Woman 2000*'e gönderilecek yazılar, tercihen Times New Roman fontu ile 12 punto olarak yazılmalıdır. Yazıların uzunluğu makalelerde 25-30 sayfayı veya 9000 kelimeyi aşmamalı, kitap tanıtımlarında ise 1-7 sayfa veya 500-2500 kelime arasında olmalıdır.
- 3) Türkçe yazılarda Türk Dil Kurumunun İmlâ Kılavuzu esas alınmalı, yabancı sözcükler yerine abildiğince Türkçe sözcükler kullanılmalıdır. Türkçede pek alışılmamış sözcükler yazıda kullanılırken ilk geçtiği yerde yabancı dildeki karşılığı parantez içinde Türkçe ve İngilizce olarak verilmelidir. İngilizce yazılarda ise *Oxford English Dictionary* veya ekleri örnek alınmalıdır.
- 4) Yazılar başlık sayfası, ana metin, kaynaklar, ekler, tablolar, şekil başlıkları, şekiller, yazar notları ve yazışma adresi ile yazı Türkçe yazılmış ise İngilizce, İngilizce yazılmış ise Türkçe olarak genişletilmiş özet (Abstract) bölümlerini içermelidir. Yazarın makalesini hem Türkçe hem de İngilizce olarak göndermesi halinde yazısı iki dilde de yayımlanabilecektir.
 - a) Başlık sayfası en fazla 10-12 kelimedenden oluşan makale başlığını, (kelimeler arasındaki boşluklar ile beraber en fazla 50 karakter), yazarların adı ve soyadı, ünvanı ve çalıştığı kurumu içermelidir.
 - b) Türkçe ve İngilizce olmak üzere 'Özet' ve 'Abstract' başlıkları altında her iki dilde de 300 kelimeyi geçmeyecek şekilde hazırlanmalıdır. Türkçe ve İngilizce özetin her biri yeni bir sayfadan başlamalıdır. Bunların altında ayrıca 'Anahtar Kelimeler' ve 'Key Words' başlıkları ile makale ile ilgili önemli anahtar kelimeler (en fazla 10 kelime) yazılmalıdır.
 - c) Ana metin yeni bir sayfadan başlamalıdır.
 - d) Metin içinde atıfta bulunulan kaynak ve şahıslar (Yazar soyadı, Yayın yılı, ve atıfta bulunulan sayfa numarası, (Brown, 2003: 23) şeklinde verilmelidir. Metinle ilgili ek bilgiler üst numaralarla verilmeli, metin sonundaki Notlar kısmında aynı numara ile eklenmelidir.

- e) Şekillere başlık ve numara verilmeli, başlıklar tablo ve figürlerin üzerinde yer almalı, kaynaklar ve figürlerle ilgili notlar ise alta yazılmalıdır.
- f) Tablolar metin içine konmayıp, her biri ayrı bir sayfaya yazılmalı, metin içindeki yeri marjın içinde belirtilmelidir.
- g) Makalede yer alması istenen resimler veya çizimler yayıma hazır şekilde gönderilmelidir. Resimler makalede yer alışı sıralarına göre numaralandırılmalı, metin içindeki yerleri Resim 1, Resim 2 şeklinde parantez içinde gösterilmeli, resimlerin arkalarına ise resim numaraları, yazarın soyadı ve kısaca makale ismi yazılmalıdır. Ayrıca bunlara ait açıklamalar ayrı bir sayfada sıra ile belirtilmelidir. Resimler disket veya CD üzerinde TIFF formatında gönderilebilir.
- h) Denklemlere sıra numarası verilmelidir. Sıra numarası parantez içinde ve sayfanın sağ tarafında yer almalıdır. Denklemlerin türetilişi kısa olarak gösteriliyorsa, hakemlere verilmek üzere türetme işlemi bütün basamaklarıyla ayrı bir sayfada gösterilmelidir.
- i) Metinde yararlanılan tüm kaynaklar ayrı bir sayfadan başlayarak alfabetik sırada Kaynaklar başlığı altında şu sıraya göre verilmelidir: Yazar Soyadı Adı (Yayın yılı). *Kitap ismi* (italik harflerle) veya makale ismi, *Dergi adı* (italik harflerle) Basım yeri: Basımevi, dergide yer aldığı sayfa numaraları. Kitap isimleri *Italik* harflerle, makale isimleri normal harflerle, dergi adı *italik* olarak yazılmalıdır. Ayrıca yayımlanmamış kaynaklardan yapılan alıntılar da tam olarak anlaşılacak şekilde kullanılmalıdır.

Örnekler:

Foucault M. (1979). *Discipline and Punishment: The Birth of the Prison*. Harmondsworth: Penguin Books.

Van Dijk T. A. (2006). Discourse and Manipulation, *Discourse and Society*, 17 (2):359-383.

5) Burada değinilmeyen konular için APA yazım şartlarına başvurulabilir. Kaynak: Hacker, D. (2004) "APA" *A Pocket Style Manual*. Boston, New York: Bedford/St. Martin's:155-182.

6) Bu duyuruda belirtilen kurallara uymayan yazılar, gerekli düzeltmelerin yapılması için yazarlarına geri gönderilir. Yayın Kurulu tarafından yayımı uygun bulunmayan yazılar bir nüsha olarak varsa orijinal tablo ve figürleriyle birlikte yazara iade edilir.

İletişim Adresi

Kadın / Woman 2000
Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi
Doğu Akdeniz Üniversitesi
İşletme ve Ekonomi Fakültesi- Ek Binası, BE280
Gazimağusa – KKTC

Tel: (392) 630 2269

Fax: (392) 392 365 1017

E-posta: jws.cws@emu.edu.tr

İnternet adresi: <http://kwj2000.journal.emu.edu.tr>

Kadın / Woman 2000- Journal for Women' Studies Notes for Contributors

General Principles

- 1) Essays should be sent to the following e-mail address. jws.cws@emu.edu.tr
- 2) *Kadın / Woman 2000* publish in Turkish and English.
- 3) Manuscripts submitted to *KADIN / WOMAN 2000* is expected to contain original work and should not have been published in an abridged or other form elsewhere. Acceptance of a paper will imply assignment of copyright by its author to *KADIN / WOMAN 2000 and EMU Press*; but the author will be free to use the material in subsequent publications written or edited by the author provided that acknowledgment is made of *KADIN / WOMAN 2000* as the place of the original publication.
- 4) All ideas, views, hypothesis or theories published in *KADIN / WOMAN 2000* are the sole responsibility of the authors and they do not reflect the ideas, views or policies of Eastern Mediterranean University or Center for the Women's Studies.
- 5) All manuscripts are assessed by at least two academic referees without any sign of the author(s)' identity and the evaluation of referees without their names are sent to the author by the chief editor.
- 6) The publisher and editors reserve the right to copyedit and proofread all the articles accepted for the publication. Copy of edited manuscripts will be sent to authors prior to publication.

Instructions to Authors

- 1) Contributors must submit their manuscripts electronically including the original figures and tables to the editor.
- 2) Manuscripts must be typed in double-spaced, with Times New Roman 12 font. The length of the articles should not exceed 9000 words and the book reviews may be around 500-2500 words.
- 3) The spelling guidelines of The Foundation of Turkish Language for the Turkish manuscripts must be taken as standard for the spelling of loan words in Turkish. Loanwords accepted in English usage should be spelled in accordance with the *Oxford English Dictionary* and its supplements. Other foreign words must be written in Italics and explained in parenthesis or at deep notes if necessary.
- 4) Manuscripts must consist of the title page, the abstract pages, both in Turkish and in English, the main article, appendix, tables, figure captions, figures, end notes, the correspondence address of the author. All these must be written on separate pages. Articles sent in both languages Turkish and English will be published together.
 - a. A title page should be prepared carrying the article title consisting of not more than 10-12 words (maximum 50 characters including the spaces), author's full name (in the form preferred for publication), and author's affiliation including mailing address.
 - b. Abstracts, not exceeding 300 words both in Turkish and English must begin from new pages. Below these the 'Key Words' and 'Anahtar Kelimeler' (not more than 10 words) must be added.
 - c. The article must begin from a fresh page.
 - d. References should be given in the text in this format: (Surname of the Author, Year of publication and page(s) quoted), (Brown, 2003: 23). Other additional information may be numbered consecutively and appear as footnotes.

- e. Quoted unpublished material should have full location reference.
- f. Tables and figures should have captions and numbers. The captions of the tables and figures must be written on the top, and references and explanations related to the figures must be written below the table.
- g. Original drawings or pictures must be submitted in a form ready for the printer. Each illustration should bear a number. Captions should be presented separately on a sheet at the end of the manuscript and should be identified by number.
- h. Equations should be numbered consequently. Equation numbers should appear in parentheses at the right margin. In cases where the derivation of formulae has been abbreviated, it is of great help to the referees if the full derivation can be presented on a separate sheet (not to be published).
- i. The references quoted or referred in the text must be listed alphabetically in the 'References' in this format: Surname initial of the name of the author (date of publication). *Full title of the book* (in italic) or full title of the article/chapter (in regular font) and *The name of the journal/book* (in italic), the place of publication: publisher, pages of the article published in the journal. Quoted unpublished material should have full location reference.

Foucault M. (1979). *Discipline and Punishment: The Birth of the Prison* . Harmondsworth: Penguin Books.

Van Dijk T. A. (2006). Discourse and Manipulation, *Discourse and Society*, 17 (2):359-383.

- 5) The points not mentioned here please consult APA style or Hacker, D. (2004) "APA" *A Pocket Style Manual*. Boston, New York: Bedford/St. Martin's:155-182.
- 6) Articles that do not obey these rules will be returned to the author for the necessary changes. Papers not accepted by the editorial board will be sent back to the author together with the original figures and tables.

Correspondence Address

Kadın / Woman 2000
Center for Women's Studies
Eastern Mediterranean University
Faculty of Business and Economics- Annex Building BE280

Gazimağusa - North Cyprus
(Via Mersin 10 - Turkey)

Tel: (+90 392) 630 2269
Fax: (+90 392) 392 365 1017

E-mail: jws.cws@emu.edu.tr

Web adress: <http://kwj2000journal.emu.edu.tr>